హెచ్చరిక

ఈ "డాక్టరు" నాటకం యొక్క కాపీరైటు సర్వ హక్కులు మాకు చెందియున్నవి. కావున మా వ్రాతమూలకమైన పర్మిషను లేనిదే యే సంఘముగాని, యే సినీమానటులుగాని ప్రదర్శింపరాదు. మరియు గ్రామఫోను రికార్డింగు, టాకీ స్క్రీనింగు, యితర భాషలలోనికి తర్జుమాలు వగైరాలు చేయకూడదు. అట్లు అతిక్రమించినవారలు మేము జరుపబోవు సివిల్ క్రిమినల్ చర్యలకు బాధ్యులగుదురని యిందుమూలముగా తెలియజేయఁడమైనది.

ఇట్లు కాపీరైటు హక్కుదారులు.

రాజమండ్రి
4—9—1944

కొండపల్లి వీరవెంకయ్య అండ్ సన్సు
శ్రీ సత్యనారాయణ బుక్ డిపో
రాజమండ్రి

శ్రీ కొండపల్లి ముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రింపబడియె.

అంకితము

సీ. జిల్లాధికారియై ♦ చిరతరకీర్తి వె
న్నెల జిగిగ్రాలెనే ♦ నియమమూర్తి
ఎంతధనికుడైన ♦ సుంతగర్వపడక
దీనులజూచునే ♦ జ్ఞానమూర్తి
బంధుమిత్రులగడు ♦ వాత్సల్యమునజూచి
పెద్దలగొల్చునే ♦ ప్రేమమూర్తి
తండ్రిపోవంగనే ♦ తాను ప్రేముడిని మ
మ్మాదరించెనిటనే ♦ సాధుమూర్తి

గీ. ప్రథిత మంత్రిప్రగడవంశ ♦ వార్ధి సోము
డమల చరితుండు నరసింహ ♦ యధిపునకును
అంజలిఘటించి భక్తితో ♦ నంకితం బొ
నర్తు మతొక-వ్యకన్య పు ♦ ణ్యాత్ములార!

గమనింపు

ఇందలిపాత్రలు కేవల మూహించి వ్రాసినవేకాని ఎవరిని ఉద్దేశించి వ్రాసినవి కావు.

పాత్రముల వివరము

పురుషులు :

ఆనంద్ M. B. B. S.	కథానాయకుడు
కుమార్	కాలేజీవిద్యార్థి
జగ్గన్న	హెడ్మాష్టరు
బాలకృష్ణన్	కాలేజీ ప్రిన్సిపాల్
సీతాపతిరావు	సంపన్నగృహస్థుడు
పట్టాభిరామయ్య	జమీందారు
జనార్దనం	తప్పిపోయిన సీతాపతిరావుగారి కుమారుడు

స్త్రీలు :

పూర్ణ	కథానాయకురాలు
రాజ్యం	రెండవ కథానాయకురాలు
లీల	కాలేజీ విద్యార్థిని

డాక్టరు

ప్రథమాంకము

మొదటి రంగము.

ప్రదేశము: హెడ్మాష్టరు జగ్గన్నగారి యిల్లు.

ప్రవేశము: పూర్ణ.

పూర్ణ—(ప్రవేశించి పాడుకొనుచుండును.)

ఆనం—(సూటుకేసుతో ప్రవేశించి పూర్ణ తన్ను గుర్తింపకుండుట గ్రహించి) పూర్ణా! పూర్ణా! (పూర్ణ పలుకకుండును.)

ఆనం—(ఆలోచన నభినయించి) సరే! (గొంతుక సవరించుకొని బిగ్గరగా) ఉప్పుకప్పురంబు నొక్కపోలిక నుండు, చూడచూడ రుచులు జాడవేరు.

పూర్ణ—(పాడుటనాపి, ఆనంద్ వైపు చూచి) ఆనంద్! వచ్చావా! అబ్బ! నీరాకకోసమే యెదురుచూస్తూ యున్నాను. రా! యిలా కూర్చో!

ఆనం—Thanks. దేవిగారికి యిప్పటికైనా తెలివి వచ్చింది. నయమే (కూర్చుండును)

పూర్ణ—(ఆనంద్ వద్ద కూర్చొని) ఎంతసేపయింది వచ్చి? నీవు వస్తావన్న సంతోషములో మునిగిపోయి నీరాక గుర్తించలేదు.

ఆనం—నేను యిప్పుడే వచ్చాను. పిలిచి చూచేను. పలుకుతేగా?

అందుచేత మామూలుగా పిలిస్తే తెలివిరాదని సంగీతము మొదలుపెట్టెను.

పూర్ణ ఓహో! ఏమి సంగీతమండి. గార్దభస్వరము.

ఆనం—ఆస్వరము ఉపయోగిస్తేనేగాని యీరాణీగారికి తెలివి రాదే. అయినా నీవంటి గాయకురాలిముందు నాపాట సముద్రములో కాకిరెట్ట.

పూర్ణ—ఆఁ దానికేమిగాని Mail లో వస్తావని వ్రాసేవుకదా! యింత ఆలస్యమయిందేమి?

ఆనం—అసలు Mail లో రావలసిందేకాని seats లేవు. అందుచేత ప్యాసింజరులో వచ్చేను.

పూర్ణ—ఆనంద్! నీరాకకోసము ఎంతసేపటినుండి నిరీక్షిస్తున్నానో తెల్సునా? కళ్ళు కాయలు కాచిపోయేయి. వచ్చేబళ్ళు పోయే బళ్ళు తెగగాలించేను. Mail time దాటిపోగానే నిస్పృహ చెంది యింక యీవాళకు రావనుకున్నాను.

ఆనం—పూర్ణా! నిన్ను చూడాలని నాహృదయ మెంత తపించిపోయి నదో తెల్సునా? ఎప్పుడు నిన్ను చేరుకుందామా అని నామ నసు రైలుకన్న వేయిరెట్లు వేగముతో పరుగెత్తింది నీవైపు. (అని దగ్గరగా చేర్చుకొనును.)

పూర్ణ—యింక మనకంతా ఆనందమే. యీసెలవలు నెల్లాళ్ళు సుఖం గా కాలక్షేపం చేయవచ్చును.

ఆనం—యింక నెల్లాళ్ళెక్కడున్నాయి? అప్పుడే పది రోజులు గడిచి పోయాయిగా!

పూర్ణ—పోనీలే. యీఉన్న యిరువది రోజులైనా త్వరగా గడువ కుండా కాలచక్రాన్ని నిరోధిద్దామా?

ఆనం—ప్రేమోపాసకులకు అలాగే యుంటుంటుంది కాని అంతటి శక్తి వంతులమే అయితే ప్రపంచాన్నిలా ఉండనిద్దుమా?

పూర్ణ—అవును. భూమ్యాకాశాలను చాపక్రింద చుట్టేసి హిరణ్యాక్ష హిరణ్యకశిపులులాగ గగ్గోలుచేసేద్దాము. అప్పుడు మళ్ళీ శ్రీ మహావిష్ణువు మనకోసం ప్రత్యేకం అవతారమెత్తవలసియుండు.

ఆనం—ఆఁ మరచేను. మీనాన్నెక్కడ?

పూర్ణ—యిందాక నీకోసము Station కి వచ్చేరు. నీవు రాలేదని నిరాశచెంది School కి వెళ్ళిపోయేరు.

ఆనం—అబ్బ! మీనాన్నకు నేనంటే అంత అభిమానముందన్నమాట.

పూర్ణ—అలా అడుగుచున్నావేమి? ఆనంద్! నాన్నసంగతి నీవిచ్చటి చదువుకుంటూన్నప్పుడునుంచి ఎరుగుదువే? నీకొఱకు ప్రాణ త్యాగమైనా చేయడానికి సంసిద్ధుడౌతాడాయన.

ఆనం—యిదివరకులాగే ఉన్నాడా యిప్పుడూ అని.

పూర్ణ—ఆయన హృదయంలో మార్పులేదు. ఎప్పుడూ ఒకటే మాదిరి.

ఆనం—నిజమే. అమాయికుడు మనమిర్వురము ఆనందంగా కాలం గడుపుతూ యుంటే చూచి మురిసిపోతుంటాడు. పాపము! నేనంటే ఎంతో గౌరవము.

పూర్ణ—వచ్చేవేళయింది. యీసరికి బయలుదేరే యుంటారు. మళ్ళీ నీకోసం Station కి గాని వెళ్లేరేమో?

(ప్రవేశము Head Master పుస్తకము చదువుతూ)

జగ్గ—O! Mighty Cæsar! Dost thy lie so low!
Are all they conquests, glories, triumphs Spirits
Shrunk to this little measure? Fare thee well!
I know not gentle men? What you intended
to do? Who else must be let blood? (అని చదువును.

ఆనం—అరుగో! అపర Shakesphere గారు మాటలలోనే వచ్చేరు. Good Morning Sir.

జగ్గ—O! I see! ఓ ఆనందా! Very good Morning. Take your seat ఎంతసేపయింది వచ్చి.

పూర్ణ—Passenger లో వచ్చేడండి. యిప్పుడే మీమాట అనుకున్నాము. యింకా రాలేదు. అలాగ మళ్ళీ Station కి గాని వెళ్లేరేమో అని.

జగ్గ—వెడదామనుకున్నానుగాని షేక్స్పియర్ నాటకం హడావిడిలో పడి మరచిపోయాను.

ఆనం—మేష్టారూ! సర్వకాలసర్వావస్థలయందు షేక్స్పియరునాటకాలతో కాలక్షేపం చేయడమేనటండీ! నుంచున్నా, అదే. కూర్చున్నా అదే. యింటికి వస్తున్నా అదేనా?

జగ్గ—నీకేమి తెల్సునోయి వానిలోని మాధుర్యము. మజ్జిగ తరచిన కొద్దీ కొద్దో గొప్పో వెన్న వస్తూనేయుంటుంది. ఆలాగే యివి చదువుతున్నకొద్ది వీనిలోని మాధుర్యము తెలుస్తుంది.

ఆనం—నిజమే లెండి. నేను కాదనను. మిగతా authors- Milton అంటే Goldsmith అంటే యిలాగ ఎంతమందో ఉన్నారు కదా! వాళ్ళ Books ఎందుకు చదువకూడదు? అని.

జగ్గ—చదువకేమి? అవీ చదువుతూ ఉంటాను. యీ ఏడాది S. S. L. C. Class కి Julias Cæsar లో ఒక act వేసేరు. యిందాక క్లాసులో అది Teach చేసేను. అప్పుడే మళ్ళీ ఆ Scene చదవాలనిపించింది. అందుచేత యింటికి వచ్చేటప్పుడు దారిలో చదువుకుంటూ వచ్చాను.

పూర్ణ—ఏలాగైనా నాన్నగారూ! మీకు చాద స్తమెక్కువండి. అస్తమానూ షేక్స్పియరు Books తోనే కాలక్షేపంచేస్తారు.

జగ్గ—నీవు చిన్నదానవు. నీకేమితెల్సును. Every one must have to admit that Shakespear is a great author.

ఆనం—Yes! Your honour! Sir!

జగ్గ—ఆ! సరిగాని నాయనా! మీవాళ్ళంతా కులాసాగా ఉన్నారా? ప్రస్తుతము మద్రాసులో నీవు సీతాపతిరావుగారింట్లో నే ఉంటున్నావా?

ఆనం—ఆ! అందరూ కులాసాగానే ఉన్నారు సీతాపతిరావుగారింట్లోనే ఉన్నాను.

జగ్గ—వారికి కుశలమేనా?

ఆనం—ఆ! కుశలమే. మేష్టారూ! అన్నిటిమాట అటుంచి ముందు School విషయాలు చెప్పండి.

జగ్గ—ఏముంది నాయనా! చెప్పటానికి. యీమధ్యనే 'బాలకృష్ణన్ అను Tamilian ఒకడు Principal గా వచ్చేడు. ఆయనకు Andhras అంటేగిట్టదు. రంగేళీపురుషుడు. ఆయనలోకువ తీసికొని ఆడవాళ్ళు మగవాళ్ళు యిష్టమొచ్చినట్లు తందనాలాడుతున్నారు. యిది నాకు గిట్టదు. అందుచేత ఏదోవిధంగా రోజు ఆయనకు నాకు రామరావణయుద్ధం జరుగుతూంది. ఆకసితో నామీద జమీందారుగారికి చాడీలు చెప్తున్నాడు. ప్రిన్సిపాల్ గారు మహానుభావుడనుకుంటాడా గ్రుడ్డిజమీందారుగారు. యిలాఉంది కాలేజీస్థితి.

ఆనం—అయ్యయ్యో! అఖండఖ్యాతి నార్జించిన యీసంస్థ ప్రస్తుతమంత నీచస్థితిలో ఉందన్నమాట.

జగ్గ—అదటుంచి. నాయనా! యీసెలవులంతా నీవిక్కడే కాలం గడపాలి. ఏమంటావు?

ఆనం—మీమాటను కాదంటానా? అలాగే! యింతకూ పూర్ణ ఏమీ అభ్యంతర పెట్టదుకదా!

పూర్ణ—మంచివాడవే. కోడలు కంటానంటే అత్తగారు వద్దంటున్నట్లుంది నీమాట. నీవుంటానంటే నేనభ్యంతర పెడతానా!

జగ్గ—దాని ప్రాణాలన్నీ నీమీదనే ఉన్నాయి. నీవు మద్రాసులో ఉన్నంతకాలమూ, క్రిస్టమస్ శెలవలెప్పుడొస్తాయా, నీదర్శన

భాగ్యమెప్పుడు లభిస్తుందా అని ఎదురు తెన్నులు వేసుకొని కూర్చుంది.

ఆనం—నేనంటే అంత అభిమానమున్న మాట పూర్ణకు. యింకేమి.

జగ్గ—అమ్మాయి ! ఆనంద్ కు 'టీ' యిచ్చేవా ! ఆతనికోసం ప్రత్యేకంగా ఫలహారాలు తయారుచేస్తానన్నావే ?

పూర్ణ—అయ్యో ! తెలివితక్కువదాన్ని. యీ ఆనందంలో పడిపోయి ఆసంగతే మఱచిపోయేను.

జగ్గ—ఎంతపని చేసావు. త్వరగా తీసుకొనిరా. శ్రమపడివచ్చాడు.

ఆనం—ఊఁ. రానివ్వండి. త్వరగా.

పూర్ణ—పట్టుకొస్తానుండు (లోనికి బోవును)

జగ్గ—నాకు లోపలపనుంది. వెళ్లివస్తాను. నీవేమి మొహమాట పడక నాయనా ! సొంతయిల్లులా మసలాలి.

ఆనం—నాకు మొహమాటమేమిటండీ ! అంతకాలము మీయింట్లో పెరిగేను కదా ! మీకటువంటి సందేహమక్కఱలేదు.

జగ్గ—మంచిది. అలాగేఉండాలి. నేవెడతాను. (నిష్క్రమించును)

(పూర్ణ ఫలహారముల పళ్ళెముతో ప్రవేశించి, ఆనంద్ ఎదుట బెట్టి పాడుచూ తినిపించుచుండును) (తెర పడును)

రెండవ రంగము.

ప్రదేశము : Hostel సమీపమున

ప్రవేశము : కుమార్ సైకిలుపై.

కుమా—(సైకిలునాపి) ఉస్. అబ్బ ! ఏమితాపత్రయము పట్టుకుందిరా బాబు. (యిటునటుజూచి) లీల యీపాటికి వచ్చియుండాలే ? ఎక్కడా కనుపించదే ? (కొంచెము నడచి) యిదేలాఉంది లీల ఉండేగది. కేకేసిచూస్తాను. కొంపదీసి ఎవరైనా వింటారేమో ? (మఱల ధైర్యము తెచ్చుకొని) Damit యింకా

అధైర్యమేమిటి? కేకేసిచూస్తాను. లీలా! లీలా! లీలా! నెమ్మదిగా (నిస్పృహతో) No reply (మఱల నెమ్మదిగా యీల వేయును) యివాళకూడా disappointment అన్న మాటే. యివాళ తప్పక వస్తానని letter వ్రాసిందే. (ఆలోచించి) అయినా ఆడవాళ్ళ హృదయ మగాధము. వాళ్ళని attract చేయడాని కెన్నైనా అవస్థలు పడాలి.

సీ. సూట్లు బూట్లు ధరించి ♦ ఫోకుబనాయించి
మన్మథుడాయన ♦ మసలవలయు
ప్రేమలేఖలుచాల ♦ బాములుపడివ్రాసి
పండితుడాయన ♦ బరగవలయు
కాంత కోరినదెల్ల ♦ కాదనకుండగా
యిబ్బందిపడియైన ♦ యీయవలయు
చెప్పినపనియంత ♦ తప్పనుకొనకుండ
సేవకునివిధాన ♦ చేయవలయు

గీ. సర్వమునువీడి దాసులై ♦ సన్నుతాంగి
పాదసేవయే గతియంచు ♦ భ్రాంతితోడ
పెన్నిధి లభింపనుండెడి ♦ పేదరీతి
కాలము గడుపవలె నిది ♦ కర్మగాదె?

నా lecture finish అయిందికాని లీలాదేవి దర్శనభాగ్యము లభింపదయ్యె. 'కష్టేఫలే' అన్నారు పెద్దలు. కాస్సేపికఁడ wait చేస్తాను. (అని కూర్చుండును)

(లీల ఫోకుగా తయారై ప్రవేశించును)

కుమా—(లీలనుజూచి కన్నులుమూసి) హే! లీలాదేవీ! నీలీలలు తెలియంగ నాతరమా? నాపై కనికరమురాదా! నన్ను నీ బాహులతాబంధముల బంధింపవా! సర్వకాల సర్వావస్థల యందును నీనామామృతమే పానముచేయుచున్న నాకు నీ యధరామృతము చవిజూపి ధన్యునిచేయవా! హే! భగవత్స్వరూపిణి! పాహిమాం. పాహిమాం.

లీల—(తనలో) వెర్రివాడు. నాకై ఎంతపరితపించుచున్నాడు. యీతడు నిష్కల్మషహృదయునివలె గాన్పించుచున్నాడు. స్ఫురద్రూపి. నేనాడించినట్లల్లా ఆడేలాగున్నాడు. యిటువంటి chance పోగొట్టుకొని, నానవయువ్వన శోభనడవికాచిన వెన్నెలవలె వృధాచేయనేల ?

(కుమార్ కన్నులువిప్పి, లీలవైపు చూచును. లీల అటుచూడగనే మరల యధాప్రకారముగా నుండును)

కుమా—ఓ ! దేవతా ! నీకింకను కరుణరాదా ?

లీల—(తనలో) నన్ను చూచి నాటకం ప్రారంభించినట్లున్నాడు. ఒక ఆట ఆడించాలి. (పైకి) వత్సా ! నీభక్తికి మెచ్చితిని. లెమ్ము. నీయభీష్ట మెయ్యదియో యెరింగించుము.

కుమా—ధన్యుడను. ధన్యుడను. దేవతా ! నాపై యనుగ్రహము కల్గినదా ! నిక్కంబుగా నేను కృతార్థుడను. (లేచి కన్నులు నులిమికొనుచు లీలవైపు నడచుచుండును)

లీల—నిజముగా నిను ధన్యునిచేయవచ్చినాను. రమ్ము. కైవల్యపదమిప్పింతును. నేను మృత్యుదేవతను రమ్ము.

కుమా—ఆ ! మృత్యుదేవతా ! అమ్మో ! (కన్నులువిప్పి) హల్లో ! My dear angel లీలా ! నీవా ! ఎంతఅదృష్టము. (దగ్గరగా చేరబోవును)

లీల—మొదట దూరముగా ఉండి మాట్లాడు. యిప్పుడు మనమెక్కడున్నామో తెల్పునా ! కాలేజీహాస్టలు యిది.

కుమా—యెచ్చట నున్ననేమి ? లీలా ! నీకొఱకు నేనెట్టికష్టమైనను భరింతును. నిన్ను మనసార ప్రేమించితిని. నాప్రేమదేవతవు. నాఅర్థాంగివి కమ్ము. నాధర్మపత్నివి కమ్ము. నాపాలిటభాగ్యలక్ష్మివి.

లీల—ఊ ! అను. గృహలక్ష్మి, వరలక్ష్మి, చెంచులక్ష్మి.

కుమా—(నిరుత్తరుడై నిలచియుండును)

లీల—అబ్బబ్బ ! ఏమిటీసోది ? చెవులు బ్రద్దలయిపోతున్నాయి.

కుమా——ఏమీ! నాకవితాధోరణి నీవీనులకు వెగటుగా దోచెనా? అట్లయిన నన్నిప్పుడాంధ్రమున మాట్లాడుమందువా? ఆంగ్లమున మాట్లాడమందువా!

లీల——నీపాండిత్యము వెల్లడవుతూంది, చాలించా ధోరణి. మామూలుగా సామాన్యభాషలో మాట్లాడలేవా?

కుమా——అయిన గ్రాంధికభాషలోనా? గ్రామ్యభాషలోనా? లేక అచ్చతెనుగునా?

లీల——నీకే 'కవిసార్వభౌముడో' ఉభయకవి మిత్రుడో, సహజపాండిత్యో 'ఏదో' బిరుదుతగిలించేవఱకూ వదలేటట్టులేవు. సామాన్యభాషలో ఏడవమంటూంటె అర్థంకాదూ!

కుమా——నాకు భాషలో ఏడవడము రాదే!

లీల——అలాగైతే నేనేడిపిస్తానుండు. (అని చెవిపట్టుకొని, తనవద్దనున్న ఉత్తరములకట్ట పైకితీసి) యీ గ్రంథమంతా ఏమిటి? మతుండి చేసినపనేనాయిది.

కుమా——(చూచి) అవి, యీకుమార్ గారు లీలాదేవికి మనఃపూర్వకముగా, నిష్కల్మషహృదయముతో వ్రాసిన ప్రేమలేఖలు.

లీల——ప్రేమలేఖలా? ఎవరికి వ్రాసేవో తెలుసునా!

కుమా——నేను మొదటే చెప్పేను. College hostel లో నివసిస్తూన్న నా క్లాసుమేటు శ్రీమతి లీలాదేవిగారికి——

లీల——చాలించు నీవాగ్ధాటి. కనబడిన ఆడదానికల్లా ఉత్తరము వ్రాయడమేనా? మంచీచెడ్డా ఆలోచించుకోనక్కఱలేదా? ఆడవాళ్ళంటే అంతలోకువగా నున్నారనుకున్నావా? యిప్పుడీ ఉత్తరాలన్నీ అధికారులకు చూపిస్తే నీపనేమవుతుందో ఆలోచించుకొన్నావా?

కుమా——(కంగారుతో యిటునటుజూచి) ఆ! వస్తున్నానురా! ఆగు. మఱి నే వెళ్ళివస్తాను. (పోబోవును)

లీల—ఎక్కడకీ ప్రయాణము. నిన్ను నేను వొదులుతాననుకొన్నావా? ముందు నీటికి సమాజాయిషీ చెప్పు.

కుమా—తరువాత మాట్లాడుకొందాము. అడుగో! నాకోసము friend ఒకడు wait చేస్తున్నాడు. వెళ్ళివస్తాను.

లీల—friend లేడు. గిండూ లేడు. ఆగవోయి. నాకు సమాధానము చెప్పి మఱీ పో.

కుమా—సమాధానాని కేమిుంది లీలా! నిన్ను మనసార ప్రేమించేను. నాప్రేమఐహిక సుఖముల నాశించుతుచ్ఛప్రేమకాదు. ఆంతరంగికమైన, అనుపమానమైన యద్భుతప్రేమ. నాప్రేమను నీకు వెల్లడిచేయడానికి నీకీ ఉత్తరాలు వ్రాసేను. యిన్నాళ్ళ నీవూరకుండి ఈవాళ ఇక్కడ Meet అవుదాము రమ్మని కబురంపబట్టి యిక్కడకు వచ్చేను. యిప్పుడు వెళ్లిపొమ్మంటే వెళ్లి పోతాను.

లీల—వెళ్లి పోవడానికేనా నీవు వచ్చింది? నీసంగతి పూర్తిగా కనుక్కుంటేనేగాని వదలను.

కుమా—నిజమే. నాప్రాణాలన్నీ నీచేతిలో ఉన్నాయి. నాప్రేమను నీవాదరించినాసరే, అణగద్రొక్కినాసరే! నామనస్సులోని ఉద్దేశ్యాన్ని వెలిబుచ్చేను. తర్వాత నీయిష్టము.

లీల—ప్రేమలేను. లేదులేను. యిటువంటి పిచ్చిపిచ్చి వేషాలెప్పుడూ వేయకు. యీసారికి క్షమిస్తున్నాను. నడు. యింటిదారిపట్టు.

కుమా—సరే! నీహృదయ మింతిరాతి హృదయమని గ్రహించలేదు. శలవు. Good night (అని కొంతదూరము నడచి తిరిగి వచ్చి) ఆఉత్తరాలు మాత్రము చించెయ్యి.

లీల—అలాగేలే.

కుమా—మఱివెళ్ళిపొమ్మంటావా? అంతేనా?

లీల—యింకా సందేహమా? ఊఁ నడు. త్వరగా.

కుమా—అంతేనా! యింకేమీ......

లీల—నడు. నడు. త్వరగా.

కుమా—శలవు. (పోబోవును)

లీల—కుమార్! కుమార్! అబ్బ! నిజంగా వెళ్ళిపోతున్నావు?
(తీసికొనివచ్చును)

కుమా—నిజంగాక అబద్ధ మనుకుంటున్నావా? వెళ్ళిపొమ్మన్నాకా యింకెందుకు నేనిక్కడ.

లీల—వేళాకోళాని కన్నానుగాని నీమీాద నాకుమటుకు ... ...

కుమా—వేళాకోళమాఅది. అయితే నీవు నన్ను ప్రేమిస్తున్నావన్న మాట!

లీల—యిఱువురి హృదయాలు ఒక్కటే.

కుమా—లీలా! ఎన్నాళ్ళకు నీహృదయ మిచ్చేవు. ధన్యుడను. సరిగాని. ఆకారాగృహమునుండి ఎలా యివతల పడ్డావు. చెట్టు క్రింద ముళ్ళకంపలాగ అక్కడ Servant-maid లేదూ?

లీలా—లేకేమి? దాన్నివలలో వేసుకున్నాను. ఆడది తలచుకుంటే అడ్డుంటుందా?

కుమా—లీలా! నాకోరిక నెరవేరింది. యిక్కడనుంచి మనమీలాగ రహస్యంగా కలుసుకుంటూ మనజీవితాన్ని సార్థకం చేసుకుందాము.

లీల—అవును. ఆనందడోలికలలో నోలలాడుదాము నడు.

(నిష్క్రమింతురు) (తెర పడును)

మూడవరంగము

ప్రదేశము : కాలేజీలో ప్రిన్సిపాల్‌గారి ఆఫీసుగది.

ప్రవేశము : ప్రిన్సిపాల్, బాలకృష్ణన్.

బాల—(కుర్చీలో కూర్చొని ఆఫీసువర్కు చేసుకొనుచుండును)

జగ్గ—(చేతిలో పేపర్సుతో ప్రవేశించి) Good morning Sir!

బాల—(జగ్గన్నను జూచి) Good morning. Well, come along. Head-master. Take your seat.

జగ్గ—Thanks (కూర్చుండును)

బాల—ఇపుడు ద ఏమిపనిమీాద వచ్చిరి ?

జగ్గ—అయ్యా! నేను కొన్ని ముఖ్యవిషయాల్ని తమరుప్రశాంతంగా విన్నట్లు అయితే మనవిచేసుకుందామని వచ్చాను.

బాల—అవు. నాకుద యిపుడేమి objection లేదు. ఏదీ. అందు వలన మీారు చెప్పదలచుకొన్నది చెప్పవచ్చును.

జగ్గ—అయ్యా! నేనిప్పుడు నిష్కల్మషహృదయంతో నిర్మొగమాటముగా మాట్లాడబోవు చున్నాను. ఒకవేళ మీాకు ఏమైనా కొంచెం కష్టంగలిగించే విషయాలుండవచ్చును. కాని అవినేను తమకు మనవిచేయక తప్పదు. కాబట్టి మీారు ఆగ్రహించకుండా అనుగ్రహంతో వింటారని తలుస్తాను.

బాల—మీారుద చెప్పదలచుకొన్నదీ చెప్పొచ్చునని యిదివరకేచెప్తిని గదా!

జగ్గ—చిత్తము. రౌతునిబట్టి గుఱ్ఱము నడుస్తుంది. అలాగే అధికారిని బట్టి అతనిక్రిందవారుంటారు. అధికారి అసమర్థుడైనట్లయితే అతని క్రిందవారిష్టమొచ్చినట్లాడతారు. యీావిషయాం మీారొప్పుకుంటారా లేదా ?

బాల—అవు. ఒప్పుకుంటిమి. అయితే.

జగ్గ—యిపుడు మనమొక మహాసంస్థ కధికారులము. ఈసంస్థయొక్క హానివృద్ధులు మనమీాద ఆధారపడి ఉన్నాయి. అందుచే బాధ్యతను గుర్తించుకొని మనము ప్రవర్తించాలి. ఏవిషయమైనాసరే. నిష్పక్షపాతబుద్ధితో న్యాయాన్యాయవిమర్శన చేయాలి, మనవిధిని మనము జాగరూకతతో నిర్వర్తించుకోవాలిగాని. తల్లియే పిల్లలకు విషమిడినట్లు, కంచెయే చేను మేసినట్లు ప్రవర్తిస్తే ప్రయోజనముందా.

బాల—అయితే యిపుడద నన్ను ఏమిచేయమందురు?

జగ్గ—అయ్యా! అధికార్లకు మీాకు తెలియనిదేముంది. మనమేపనైనా, ఆతడు నియోగి, యీాతడు వైదీకి యనిగాని, అతడాం

ద్రుడు, యీతడరవయనిగాని, ఏవిధమైన భేదము లేకుండా చేయాలి. అంతేగాని ఆంధ్రులను గోంగూర పచ్చడని అరవలు, అరవలను సాంబారు యిడ్లీయని, ఆంధ్రులు దూషించుకుంటూ ఐకమత్యత లేకుండా ఉంటే లాభముందా ?

బాల—మీరుచెప్పింది నాకుదా grasp అయింది. నేనుద ఎప్పుడటువంటి feeling ఉంచుకొనలేదు. ఆంధ్రులకే అంతా preference యిస్తినే.

జగ్గ—అయ్యో ! గులివిందగింజ అడుగుననున్న మచ్చను తెలిసికోలేదు. అలాగే మనతప్పు మనకు తెలియదు. ప్రతీవానికి స్వజాతభిమానముండవలసినదే. కాని దానివలన న్యాయానికి భంగం రాకూడదు. ఇతరులకు హాని జరుగకూడదు. మన దృష్టిపథంలో అందఱను సమానంగానే చూడాలి. జాతిమత వైషమ్యాలను పాటింపకూడదు.

బాల—అడడడ్డా ! మీరుచెప్పింది నాకు నిండా బోధపడింది. అలాగ నేనుదా ఎప్డు ప్రవర్తించలేదని చెప్తుంటినిగదా ః

జగ్గ—మీరడుగుచున్నారు గాబట్టి నేను నిర్మొగమాటంగా, నిర్భయంగా, నిరూపిస్తాను. యీమధ్యనే మీరొక Tamilian boy కి free గా చదువుకోటానికి permission యిచ్చేరు. ఆంధ్రుడొక డాశ్రయిస్తే వీలులేదన్నారు. జ్ఞాపకముందా ? యిది సమంజసమేనా ?

బాల—I see. ఇదియా మీరుచేప్పేది. నేను Tamilians కన్న Andhras నే జాస్తీ అలా admit చేస్తిని Then next.

జగ్గ—అక్కడికా విషయమయిందా ? యింక రెండవదేమిటంటే; మందలో ముందు గొఱ్ఱె ఎలానడుస్తే మిగతా గొఱ్ఱెలు దాన్ని వెంబడిస్తాయి. అలాగే మన ప్రవర్తననుబట్టి మనక్రిందివాళ్లుంటారు. ప్రస్తుతము మన Leniance తీసికొని ఆడవాళ్ళు మగవాళ్లు యిష్టమొచ్చినట్లు గెంతులేస్తున్నారు. విచ్చలవిడిగా

తిరుగుతున్నారు. హాస్టలులో ఎటువంటి దారుణాలు జరుగు చున్నాయో చిత్తగించారా?

బాల—ఏమి జరిగింది?

జగ్గ—లీల అనే ఒక అమ్మాయి. కుమార్ అన్న ఒక student తో సంబంధ మేర్పరుచుకొని రోజు Hostel నుండి ఉపాయముగా తప్పించుకుంటూ విహరిస్తూంది. ఆమె నాలుగు ళ్ళల్లో అనేకసార్లు బడ్డది. నేను యిద్దరికికూడా అనేక warnings యిచ్చేను. కాని నామాట పెడచెవిని పెట్టేరు.

బాల—అయితే ఏమిచేస్తిరి?

జగ్గ—అశ్రద్ధవహిస్తే లాభంలేదని యిద్దఱిని చెరొక పదిహేనురోజులు suspend చేసాను.

బాల—అడడ. రొంబకష్టం తెచ్చిపెడితిరే. మనందా అంత strict గా ఉంటేయెలాగ? ఆ వారు యిప్పుడు క్లాసులోఉంటారు కాబోలు. వారిని ఒకసారి పిలిపించండి.

జగ్గ—అలాగే (అని తెలుపవంక జూచి) ఒరేయి! అప్పడూ! స్కూల్ ఫైనల్ 'సి' సెక్షనులో లీల అనే అమ్మాయి. కుమార్ అనే అబ్బాయి ఉంటారు. principal గారు రమ్మంటున్నారు త్వరగా తీసికొనిరా!

(తెరలో చిత్రము)

బాల—ఎంత litigation వచ్చింది.

జగ్గ—అయ్యా! మనము సంస్థ నభివృద్ధిలోనికి తీసికొనిరావాలంటే యిటువంటి విషయాల్లో strict గా ఉండకతప్పదు. బాగా ఆలోచించండి. యిదిగో! యీసందర్భములో వారివద్దపుచ్చు కొన్న explanations వ్రైరాలు. యీరికార్డుచిత్తగించండి. (principal record చూచుచుండును. లీల, కుమార్ ప్రవేశింతురు)

లీల—నమస్కారమండి. ప్రిన్సిపాల్ గారూ!

బాల—(చూచి) ఏమి నీవుదా లీలవు. అమ.

కుమా—Good morning Sir.

జగ్గ—అతడే కుమార్ అను విద్యార్థి.

లీల—నన్ను బిలువనంపిన కారణము ?

బాల—అమ. నీమీద హెడ్మాష్టరుగా రేదో ఫిర్యాదుచేస్తున్నారు. నీవు ఆవిషయంలో ఏమిచెప్పెదవు ?

లీల—అయ్యా ! చెప్పడానికేముంది ? యీతడు నాకు దగ్గిఅబంధువు, మా ఊరివాడే. అందువలన యీతడు నేను మాట్లాడుకుంటుండగా చూచి అనవసరంగా Head-master గా రనుమానపడ్డారండీ !

కుమా—అంతేనండి. నిజమే. అనవసరంగా మామీద అపవాదు వేస్తున్నారండి. తమరు బాగా ఆలోచించాలి.

జగ్గ—Damit యింకా నన్ను బుకాయిస్తున్నారా ? అయ్యా ! వీళ్లు బంధువులే అయితే పగలు మాట్లాడుకోక, హాస్టలునుండి తప్పించుకొని రహస్యస్థలంలో రాత్రి మాట్లాడుకోవలసిన అగత్యమే మొచ్చింది ? వీళ్ళు చెప్పేదంతా Humbug Sir ! వీళ్ళిద్దఱిని తప్పకుండా చెరొకపదిహేనురోజులు suspend చేయవలసిందే.

లీల—హెడ్మాష్టరుగారు చెప్పినదంతా శుద్ధబద్ధమండి! మేము night ని ఎప్పుడూ కలుసుకోమండి. కావలిస్తే అక్కడ Servant-maid మీకు సాక్ష్యమిస్తుంది

కుమా—Yes Sir ! That is right. అది నిజమేనండి.

బాల—Well. ఏమయితేనేమి ? యింతటినుండి జాగ్రత్తగా ఉండండి తరిమ.

కుమా—నల్లతరిమ Sir !

జగ్గ—అయ్యా ! యీలాగ వీళ్ళననేకసార్లు చెప్పడమయింది. యీ సారితప్పక దండించితీరాలి.

బాల—నేనుదా చెప్పుదును. మీరు ఊరుకోండి. (లీలను జూచి) అమ్మాయి! యిప్పటికి మీకేశిక్ష తీసివేస్తిని నీవు ఒకసారి నాబంగాళావద్ద meet అయితే Detailed information తీసికొందును. అందుచేత తప్పక నన్ను కలుసుకో. జాగ్రత్తగా ఉండండి. Now you can go.

లీల & కుమా—Thanks. (Head-master వైపుకోరగా చూచుచు నిష్క్రమింతురు)

జగ్గ—అయ్యా! యిలాగ మీరు ప్రవర్తిస్తే సంస్థబాగుపడదు. నాకు కొంత అధికారముంది. నన్ను వాళ్ళముందు fool గా చేసేరు.

బాల—మీకుడ తెలియదు. నేను Principal ని ఎలాచెప్తే అలా చెయ్యాలి. తెరిమ. వెళ్ళిరండి.

జగ్గ—సరే. లెండి. యిదెందుకొచ్చిందో. చెట్టు చెడుగాలానికి కుక్కమూతి పిందెలట. ఆఖరుకి యిదెలా పరిణమిస్తుందో చూద్దురి గాని. శెలవు.

బాల—అమ. (జగ్గన్న నిష్క్రమించును)

బాల—O ! my God ! What a fine girl she is ? నాన్ద ఆమెనుతప్పక అనుభవించాలి. యింటికి రమ్మంటినిగదా ! Well. ఏమవుతుందో చూద్దాము. (నిష్క్రమించును)

(తెర పడును)

డాక్టరు

ద్వితీయాంకము.

ప్రదేశము : ఉద్యానవనము

ప్రవేశము : పూర్ణానందులు

పూర్ణ—ఆనంద్ ! యీ శెలవులు యిరువదిరోజులు ఎంత ఆనందంగా గడచిపోయేయి.

ఆనం—ఆనంద్‌కు ప్రక్కన పూర్ణకుమారుఁడుంటే పూర్ణానందమే. అటు వంటప్పు డిటువంటి వెన్నిరోజులయినా గడచిపోతాయి.

పూర్ణ—ఆనంద్ ! రేపేనా నీప్రయాణము.

ఆనం—అవును.

పూర్ణ—(ఆనంద్ దగ్గరగాజేరి) ప్రియా ! చూడు మూరసాలవృక్షమును. అందేమున్నది ?

ఆనం—అవును. అచ్చట నొక చిలుకల జంట సంతోషముతో నాడుకొనుచున్నది.

పూర్ణ—అందొకదానిని విడదీసినచో రెండవదిపడు పరితాపముచెప్ప నలవియగునా ?

ఆనం—నిజమే. కాని వానిని వేఱుచేయుగల సమర్థు డెవ్వడు ?

పూర్ణ—సమర్థులు లేకేమి ? వేటకాడు వానిని చూచినచో ఊరక విడచునా ?

ఆనం—వెర్రిదానా ! వేటకాడుమాత్రము వానిని వేఱుచేయగలడా? ఆతడు వాని బాహ్యశరీరములను వేరుచేయగలడు. కాని ఆత్మలను వేఱుచేయగలడా ?

పూర్ణ—ఆత్మలను వేఱుచేయ లేకున్నను బాహ్యశరీరములను వేఱు చేసిన చాలదా ? వియోగబాధ భరింప దుస్సహాముగదా ! (దగ్గరగా చేరును)

ఆనం—(చిఱునవ్వుతో) పూర్ణా ! నీహృదయగతాభి ప్రాయమును గ్రహించితిని. నిన్ను విడచిపోవుచుంటినని, యీపరితాప ము ? యింకెంత ? యీనాల్గునెలలు గడచిన తర్వాత మన కెడబాటు లుండవుగదా !

పూర్ణ—అబ్బా ! యింకా నాలుగునెలలా ? నాకు నిముసమొక యుగంలా ఉంది.

ఆనం—నాకు అలాగేఉంది. కాని సహించక తప్పదు.

పూర్ణ—ఆనంద్ ! తర్వాతమనకు యెడబాటులు లేవని ఎలాచెప్ప గలము ? వివాహమనెడి శాశ్వత బంధమేర్పడ లేదుగదా ?

ఆనం—పూర్ణా ! శాశ్వతబంధ మేర్పడకేమి ? ఏనాడు మనయిరువురి హృదయాలు ఒక్కటైనవో ఆనాడే మనకు మానసికంగా శాశ్వతబంధ మేర్పడింది.

పూర్ణ—కాని శాస్త్రసమ్మతముగా యేర్పడవద్దా ? లేకపోతే లోకులు ఊరుకొంటారా ?

ఆనం—అదెంత. కష్టపడిచదివి యీ Course finish చేసేనంటే అదీ జరుగుతుంది.

పూర్ణ—'కష్టపడి చదవాలి. కష్టపడిచదవాలి' అని ఏమిటంతఘనంగా చదువును గురించి చెపుతావు. ఎంతో మహాకష్టమనుభవిస్తూ న్నట్టు నేను మొన్న డాక్టరు "సుభద్రమ్మ" గారిని 'యీ M. B. B. S. course కష్ఠమేనటండీ !' అని అడిగితే "అబ్బే! అదెంతమ్మ ! చాలా సులు" వని చెప్పేరే ?

ఆనం——ఆడవాళ్ళకన్నీ సులువుగానే కనబడతాయి. వాళ్ళకేపరీ
క్షలు, ఏచదువులు కష్టమనిపించవు.

పూర్ణ——ఎందుచేత ?

ఆనం——వాళ్ళకంటే Preference కదూ! చూడూ!

సీ. క్రింది తరగతుల ♦ యందు మార్కులువేసి
ప్యాసుచేయుదురెగా ♦ యద్భుతముగ
పెద్దతరగతుల ♦ ఫెయిలుగాకుండగా
ఆశ్రయింపులతోడ ♦ నదిలభించు
మన్ననములనుదెల్ప ♦ మానకరమ్మంద్రు
గురువులారింటికి ♦ గూర్మితోడ
విశ్వవిద్యాలయ ♦ వినుతపరీక్షలు
పోయినచాన్సెగా ♦ పొలతులకును

గీ. ఇన్ని సౌకర్యములుగల్గ ♦ నెందరేని
యతివలిట్టె కృతార్థులౌ ♦ టబ్బురంబె
కష్టమెంతేని, ప్యాసవ ♦ గల్గుగాదె
పురుషులకు పరికింపగా ♦ పుడమిలోన !

అందుచేత ఆడవాళ్లు ప్యాసయినారన్నా చదువు చాలా సులభ
మన్నారన్నా, ఆశ్చర్యము లేదు.

పూర్ణ——నిజమే. యీ females కి Preference చూపించడం
విషయంలోనేకాదూ, నాన్నగారికి Principal గారికీపడటం
లేదూ ?

ఆనం——ఆ! సరిగాని! పూర్ణా! మీనాన్నవిషయం యెత్తుతే జ్ఞాపక
మొచ్చింది. యింతకూఆయన మనవివాహానికి ఒప్పుకుంటాడా?

పూర్ణ——ఏనాడు నిన్ను school లో చూచి నీ తెలివితేటలుగ్రహించి
నిన్నుపైగా ఉండనీయక తాను చేరదీసేరో, ఆనాడే మనయిద్దర
ిని దంపతులుగా చేద్దామని ఆయన కభిలాష జనించింది.

ఎప్పుడు నీ M. B. B. S. Course పూర్తవుతుందా, ఎప్పుడు మనయిద్దర్నీ భార్యాభర్తలనుచేసి తన బాధ్యతవొదుల్చు కుందామా, అని నిరీక్షిస్తున్నారు.

ఆనం—అవును. ఆయనకుమాత్ర మింకెవ్వరున్నారు? భార్యలేనే లేదుగదా! నీఆనందంకోసం ఆయన ఏపనైనా చేస్తారు.

పూర్ణ—మనమిద్దరము యిలా ఆనందంగా కాలక్షేపం చేయడము చూచినప్పటినుంచీ ఆయనకీ అభిలాష మరంత ఎక్కువైంది.

ఆనం—అలాగైతే ధన్యుల మేకదా!

పూర్ణ—కాని ఆనంద్! నిన్ను సీతాపతిరావుగారి కుమార్తెకిచ్చి వివాహంచేయాలని మీవా ళ్ళనుకుంటున్నారుటగా?

ఆనం—పూర్ణ! ఎంద రెన్నను కొన్న నేమి? యింక నాహృదయము పరాధీనముకాదు. నీవే నాహృదయాధిదేవతవు (దగ్గరగా తీసి కొనును)

పూర్ణ—యింతకూ ఒకఫలం ఉందంటే దానికొఱ కనేక పక్షులు కాసుకొని ఉంటాయి. అందులో ఏపక్షికి దక్కుతుందో!

ఆనం—ముందునుంచీ ఏపక్షి దాన్ని అనుభవించటానికి సమయం కొఱకు వేచియుంటుందో ఆపక్షికే దక్కుతుంది.

పూర్ణ—అంతేనంటావా?

ఆనం—తప్పక.

పూర్ణ—అయితే భ్రమరము యింక యేపుష్పముచేతను ఆకర్షించ బడదుకదా!

ఆనం—ఎన్నటికి జరుగదు. పూర్ణ! నీచే ఆక్రమింపబడిన యీనా హృదయంలో యింకొకరికి ఆశ్రయము లేదు. నీవే నాధర్మ పత్నివి. నేను 'డాక్టరు' పరీక్ష పూర్తి అవగానే వచ్చి తప్పక నిన్ను పెళ్లిచేసుకుంటాను. యిందుకు యీపంచభూతములే సాక్షి.

పూర్ణ—డాక్టరుగారు మాటదప్పరుగదా?

ఆనం—నాకంఠములో ప్రాణముండగా నేను మాటదప్పను. నిన్ను తప్పక పత్నిగా స్వీకరిస్తాను. యిదిగో ఆభగవంతుని సాక్షిగా ప్రమాణము చేయుచున్నాను. (చేతిలో చేయి వైచును)

పూర్ణ—చాలు. నాజీవితము సార్థకమైనది. అమితానందంగా ఉంది.

ఆనం—పూర్ణా! మళ్లీ ఎన్నాళ్లకో! యేదీ కడసారి.........

(ముద్దు పెట్టుకొనుచుండును)

(తెరపడును)

రెండవ రంగము

ప్రదేశము : ప్రాలియున్న తెరముంగిట

ప్రవేశము : కుమార్, లీల

కుమా—ఆహా! యీనిశీధ సమయమెంత ప్రశాంతంగా ఉంది. లీల! చూడు.

ఉ. చక్కని రాత్రులందు నవ ♦ శారద చంద్రికలుండువేళ నే
చక్కని చుక్కయైనసతి ♦ సన్నిధినున్నయట్టైన సంతసం
బక్కజమావహిల్లు తను ♦ వంతయు గంపమునొందుగాదె యీ
రిక్కలనుండి చంద్రునకు ♦ లేశము సౌఖ్యము కల్గునట్లుగాన్!

లీల—చింతచచ్చినా పులుసు చావలేదన్నట్లు ఒకమ్మూల కష్టంలో ఉన్నాగని నీ భావకవిత్వ మొదిలేవుగావు.

కుమా—అయితే నన్నిపు డేమిచేయమంటావు.

లీల—గంగలో దిగమంటాను.

కుమా—దేవి! నీయాజ్ఞలను శిరసావహింప సంసిద్ధుడను. శలవా?

లీల—నీతో గొప్పచిక్కే వచ్చింది. ప్రస్తుత మీ విపత్సముద్రమునుండి దరిచేరేపద్ధతి చూడు.

కుమా—యీ పాడుబుద్ధి కటువంటి ఆలోచన లేవీ తట్టవు. అది నీవే ఆలోచించు. నీ వెలా చేయమంటే అలాచేస్తాను.

లీల—నాకేమీ తోచడంలేదు. దర్జాగా రాత్రిళ్లు రహస్యంగా కలుసుకుంటూ కాలము గడిపేము. అసలు పుస్తకము ముట్టనేలేదు కదా! వెంటనే దానికి ప్రతిఫలంగా Selection examinations లో Marks తక్కువ వచ్చేయి. యిప్పుడు మన్ని Selections లో ఉంచేసారు. ఏమిచేద్దాం?

కుమా—ఏముంది చేయడానికి? పోనీ ఏమైనా Marks వేస్తారేమో అని ఆ Head master గారిని ఆశ్రయించేము. ఆయనకు మన ప్రవర్తన యిష్టంలేక ఎలాగైతేనే సున్నప్పిడత చేతికిచ్చేరు. యింకెవరి నాశ్రయిద్దాము.

లీల—యీసంగతి ముందే తెలుస్తే Papers దిద్దేవారినే ఆశ్రయిద్దాము. చేతులు కాలినతర్వాత ఆకులు పట్టుకున్నట్లయింది.

కుమా—అయ్యబాబోయి! యిప్పుడు నేనుగాని Select అవకపోతే యింకేమైనాఉందా? మాబాబు చక్కగా తోమిన రాగిచెంబు చేతికిస్తాడు. ముష్టెత్తుకోమని అయ్యబాబోయి. కొంప మునిగిపోదూ!

లీల—వెర్రివాడా! ముందాలోచన కానియ్యి. తర్వాత అమ్మబాబుల సంగతి చూచుకుందాము.

కుమా—యీ విపత్సమయమున నల నాదరించువారా ప్రిన్సిపాలుగారు తప్ప అన్యులు గానరారు. వారిని శరణంబువేడిన అభయమీయగలరు.

లీల—అబ్బబ్బ! 'చస్తున్న సందెమాత్ర మన్నట్లు' యిప్పుడుకూడా ఆ కవిత్వధోరణేనా! మామూలుగా మాట్లాడుదు.

కుమా—ఆ! సరేలే! చెబుతున్నానుగా! ఆ Principal గారి నాశ్రయిస్తే పని జరుగవచ్చును.

లీల—బాగానేయుంది. కాని యిదివరకొకసారి ఆయన Bangalow వద్దకు రమ్మన్నారు. వెళ్ళలేదు. కోపగిస్తారేమో?

కుమా—'పిలయిందికాదు. యిప్పుడు వచ్చేనని' చెప్పు.

లీల—పోనీ, నీవువెళ్లి చూస్తేనో !

కుమా—అబ్బెబ్బె ! అదేమీ లాభంలేదు. మొగవాళ్లెడితే మోమైనా చూడరు. ఆడవాళ్లెడితే అంతా జరుగుతుంది.

లీల—యీ రాత్రిసమయములో వెడితే బాగుంటుందా ?

కుమా—అన్ని సమయాలకన్న యిటువంటి సమయాల్లోనే ఆడవాళ్లతో అతిశ్రద్ధగా మాట్లాడుతారు.

లీల—యింతకు ఆయన యింట్లో ఉంటారో ఉండరో ?

కుమా—95% (నైన్‌టీ ఫైవ్ పెర్‌సెంట్) ఆయన యింటిదగ్గర యుండడము Surety యే.

లీల—ఆయన యింటివద్ద యింకెవ్వరైనా ఉంటే యీరాత్రి నారాక చూసి అనుమానపడతారేమో ?

కుమా—అటువంటి అనుమానాలేమీ పెట్టుకోకు. మంచ్చైనా చెడ్డైనా అనుకొన్నపని వెంటనే చేయడమే కర్తవ్యము. నడు. యిదే మంచిసమయము. ఆలస్యము చేయకు. ఊఁ.

లీల—సరే. నీవుకూడా రాకూడదు ?

కుమా—నేనీ వేషంలో రావడమే ?

లీల—అబ్బె ! అలాఎందుకు ? నాలా తయారవు.

కుమా—నీలా తయారవడానికి Equipment ఏమీలేదే ?

లీల—ఏమీఅక్కర్లేదు. నేను తయారుచేస్తానుగా !

(అని కండువా మీదకప్పును.)

కుమా—భేష్ ! అవసరాన్నిబట్టి వసుదేవుడు గాడిదకాళ్లు పట్టేడుట. నడు. అర్ధనారీశ్వరుడులాగ ఉన్నాడు. దండయాత్రకు నడు.

లీల—నీవుమాత్రం లోనికిరాకు. పక్కనుండి అంతా వింటూండు.

కుమా—కొంపదీసి ఆయన చూస్తేనో.

లీల—చూస్తే. 'రాత్రి ఒక్కదాన్ని రావడానికి భయపడి యింకో దాసీదాన్ని సాయం తీసికొచ్చా'నని చెబుతాను,

కుమా—ఆహాహా! ఏమిడుపాయం. టంకపుపొడిలాగ అతుకుకుం టుంది. అందుకనే ఆడవాళ్ళబుద్ధి అతి సూక్ష్మమన్నారు.

లీల—ఆడవాళ్ళు బొంకితే గోడకట్టినట్టుంది. ఊఁ నడు.

కుమా—(నడచుచూ) యింతకు నన్ను దాసీదాన్నంటున్నావా.

లీల—అన్నంతమాత్రాన దాసీదానవు అవవు. నడు త్వరగాను.

కుమా—కానీ.

క్రూరకర్మముల నేరకచేసితి
నేరములెంచకు రామా!
నాతరమా భవసాగరమీదను
నళినదళేక్షణ రామా!

లీల—అనవసరంగా వాగక నడు.

కుమా—ఊఁ. కానియ్యి.

(నిష్క్రమింతురు)

మూడవ రంగము

ప్రదేశము : పడకగది

ప్రవేశము : ప్రిన్సిపాల్ బాలకృష్ణన్

బాల—(పుస్తకము చదువుచూ, టేబిలువద్ద కుర్చీయం దాసీనుడై) అడ్డడ్డా! ఏమి speech ఓహూ! షేక్స్పియరు! నీవుదా నిండా మంచివాడవబ్బా! Love నిండా చక్కగా Express చేస్తి వబ్బా! (అని మరల చదివి) ఒహూ! జ్యూలియట్ కొఱకు రోమియో ఎంతత్యాగము చేసినాడు. **Worthy man. He sacrificed his life for the sake of love only.** నిండా మంచివాడవు. (అని నిట్టూర్పు విడచి, టేబిల్ పైనున్న లీల చిత్రపఠము నుద్దేశ్యించి) లీలా! ఎంతమోసము చేసితివి. వస్తానని promise చేసితివే. లీలా! నీవుదా యింతదానవని

అనుకోలేదు. నీకుదా యిది ధర్మమా? (అని ఫొటోను చేత బట్టుకొని) ఆహా! యిడ్లీకి, సాంబారు చేర్చినటుల నీఅధరము నకు నాఅధరము చేర్చిన నిండా చక్కగా ఉండేదికదా! లీలా! నిన్నుదా చూస్తుంటే జిలేబీపాకము త్రాగుతున్నంత ఆనందంగా ఉంది. ఓహో! ఏమి మధురం. నిన్నుద చూస్తుంటే నీ యింత సుఖంగా ఉంది. నిన్ను అనుభవిస్తే యింతనిండా సుఖము ండునుగదా! (అని లేచి లీల కరమును తనహృదయము నకు హత్తుకొను) Man lives for love, Love knows no separation అందుకుదారోమియో తన life sacrifice చేసాడు. That is the best thing. I'll accompany him. (అని లీల Photo ను టేబిలుపై తిరిగి పెట్టి) యిదిగో లీలా! నీకుదా నాజీవితము బలియిస్తాను. నన్నుద మఱచి పోకు. నీవుదా love చేయండే నేనిక్కడ జీవించటం అనవసరం. యేదీ last kiss. last kiss. (అని లీల ఫొటోను ముద్దుపెట్టుకొని) ఆహా! ఎంతతీపి, మిఠాయికన్న తీపిగా ఉంది. (అని అనేకసార్లు ముద్దుపెట్టుకొని వదలలేక ఆ Photo ను టేబిలుపై యుంచి) లీలా! నిజంగా చచ్చిపోతాను. లీల! My dear lovely girl లీలా! లీలా! (అని గొంతుక పిసికి కొనుచుండగా)

(లీల, కుమార్, ప్రవేశింతురు)

లీల—నమస్కారమండి! మేష్టారు!

బాల—(లీలను జూచి) నీవుదా నిండా మంచిదానవు. you came here to save your lover నిండా మంచిదానవు. (అని మూర్ఖుడై లీలను చేరబోవుచుండ, లీల ప్రక్కకు తప్పుకొనును. ప్రిన్సిపాలు ముసుగు వైచుకొనియున్న 'కుమార్'ను చేరి)

బాల—లీలా! నీకుదా కోపమొచ్చిందా? నాతో మాట్లాడవా? మంచిదానవని సంతోషిస్తినే? యేదీ! ఒక్కచూపు. నీక్రీగంటి చూపు.

(అని 'కుమార్' ముఖమును తనవైపు త్రిప్పుకొనబోవ 'కుమార్' విదలించి వైచును. లీల తనలో నవ్వుకొనుచుండును.)

బాల—యింతకోపమా? అబ్బా! నీవులేనిదే నేనుదా జీవించగలనా? ఏమబ్బా! మాటాడవేమి? నేనుదా ఏమిచేయుదును. లీలా! యేదీ! only one Kiss, only one Kiss. నాకుదా చాలు. ఏదీ-ఒక్క-- (అని 'కుమార్' ముఖమును దగ్గఱగా చేర్చుకొనుచుండగా, కుమార్ విదలించుకొనుచుండును)

లీల—(తనలో నవ్వుకొనుచు) ఉపేక్షిస్తే ప్రయోజనం లేదు. రహస్యము రచ్చకెక్కుతుంది. ఎంతఉన్మత్తుడై యున్నాడు. యిదేనా కార్యనిర్వహణమునకు తగిన సమయము. (పైకి) మేష్టారు అదేమిటండీ! అలాకంగారు పడతారు. అది దాసీదండీ. యిటు చూడండి.

బాల—('కుమార్'ను వదలి) దాసీదీ! లీలకాదు. అరే? (అని ప్రక్కనున్నలీలనుజూచి) I see! you are Leela! come along, come along. Take your seat.

లీల—అలాగేనండి. (అని 'కుమార్'ను జూచి) ఏమే వీరమ్మా! నీవు పోయి ఆగుమ్మందగ్గఱుండు. ఎవరిని లోపలికి రానీయకు. తెలిసిందా భద్రము.

కుమా—(స్త్రీగొంతుకతో) ఆలాగేనమ్మా! తమయాజ్ఞ. (అని నడచుచు) తల్లిగర్భమునుండి తిరిగి జన్మించిన ట్లయింది వీడిని వొదుల్చుకొనేటప్పటికి. వెఱ్ఱిపీనుగ! మైకంకమ్మి ఆడా మొగా వివక్షత గుర్తించుకోలేక నన్ను పట్టుకొన్నాడు. యింకాసేపు ఆలాగా చేసే "ఫెడీ"మని గుండెలమీద ఒక్కతాపు తన్నే వాడినే. అదృష్టవంతుడు. తప్పిపోయేడు. (అని సైడువద్ద నిలచి యుండును).

లీల—మేష్టారు ! మీరు కొంచెం స్థిమితపడండి.

బాల—అమ ! నీవుద అక్కడకూర్చో !

(అని కుర్చీపై స్థిమితపడి కూర్చుండును).

లీల—చిత్తము. (అని మఱియొక కుర్చీపై కూర్చుండును.)

కుమా—నాకిక్కడనిలువుజీతమియ్యచ్చేరు పారాహుషార్. ఆజంటకు మనమిక్కడ కాపలా !

లీల—ఏమిటండీ ! మేష్టారు. యిందాకా అంత పరితపించారు.

బాల—అబ్బే ! ఏమీలేదు. నిన్నుద చూడగానే నాబుఱ్ఱ ఒకపెద్ద electric shock తిన్న ట్లయింది. అందుచే కొంచెం చలించింది.

లీల—అయ్యో ! పాపము. యిప్పుడింకా నొప్పి పెట్టటంలేదుకదా ! ఏమీ బీట పడలేదుకదా ?

బాల—అబ్బే ! అదియేమీలేదు.

కుమా—బీటపడితే యింకా యిలాఉంటాడా ? యీపాటికా దండధరునివద్ద Lectures కొడ్తూ ఉండేవాడే ?

బాల—అమ ! ఏమివి శేషంబులు ?

లీల—మీరు చెప్పిననాడే వద్దామనుకొన్నాను. కాని వీలుపడింది కాదు క్షమించాలి.

బాల—ఎంతమాట. నీరాకకు ఎదురుచూస్తూఉంటిని. యింతకు ఆమనిషి యెవరు ?

కుమా—కొంపదీసి 'లీల' అనుకొని తిరిగి నన్ను బాధించకుగదా ?

లీల—అది మా Servant maid. ఒక్కదాన్ని రాలేక దాన్ని సాయంతీసికొని వచ్చాను.

బాల—అమ! ఒక్కదానివే వస్తే బాగుండునుగదా?

కుమా—ఒక్కర్తేవస్తే వాటంగా మాట్లాడదామను కున్నావా ? యిక్కడో ఘటముంది నీప్రాణానికి.

లీల—అలా చేయవలసిందే. కాని......—

బాల—సరే. దానికేమి ? నీమీద అనవసరంగా నింద మోపినాడా Head master పాపము.

లీల—నిజమేనండి ! మీరు నన్ను రక్షించకపోయినట్లయితే నాబ్రతుకీపాటికి అల్లరయిపోను. చాలా ఉపకారం చేసేరుమీరు.

బాల—ఆ ! అదిమెంతపని. ఏదీ. నీకా అభిమానముంటే నాకుదా నిండాసంతోషం.

లీల—అయినా, మేష్టారూ ! లోకం గ్రుడ్డిదండి. వెనుకాముందూ ఆలోచించదు. యిప్పుడు మనమిద్దరం యిలా మాట్లాడుకోవడం ఎవరైనాచూస్తే ఏమనుకుంటారో ?

బాల—ఏమనుకుంటారు. నీకుదా అటువంటిభయం వొద్దు. నేనున్నానుగా ?

లీల — ఆ ! లోకాపవాదానికి మీరుమాత్రము లొంగకుండాఉంటారా? అప్పుడీ లీలకోసము తెగించగలరా ?

బాల—అడ్డడ్డ ! ఎంతపొరబాటివి. నేనటుచేద్దునా ? నాసంగతి నీవింకా ఎఱుగవు. ఏదీ. నీకోసము నేనుదా ఏపనైనా చేద్దును. తెలిసిందా ?

కుమా—చెయ్యవుమరి. ఆడవాళ్ళఅవసరం.

లీల—మీసంగతి నాకు తెలియదూ ? కాని మేష్టారూ ? ఆ మాట మీదనే నిలబడతారా ?

బాల—నీకుదా సందేహంవొద్దు. ఏదైనా కోరి చూడు. ఊఁ

లీల—అయితే మీవల్ల ఒకఉపకారం అవవలసిఉంది. తప్పకుండా చేస్తారా ?

బాల—ఊఁ. చెప్పు. ఏమది ?

లీల—Selection examinations లో నాకూ, మా బంధువుల కుఱ్ఱాడు, ఆవేళ మీరు చూసేరు. జ్ఞాపకముందా ?

బాల—ఆ ! ఆ ! కుమార్ !

కుమా—ఆ ! వాడే ! వీడు. వీడేవాడు. యీ 'కుమార్' నీ కుమారకుడు.

బాల—ఆ. ఆతడు.........

లీల—అతనికి నాకు మార్కులు తక్కువవచ్చేయండి. అందుచేత Head master గారు మమ్మల్ని Public పంపించలేదు. మార్కులు వేయవలసిందని, ఆయనను బ్రతిమాలేము. లాభం లేదన్నారు. ఆపని మీవల్ల జరగాలి. ఏమంటారు ?

కుమా—ఏమంటారు. నీవడగడమును కాదనడమునా ?

బాల—(నవ్వి) అదిఎంతపని. నేనుఉండగా ఆ Head master ని ఎందుకుదా approach అయేరు. నేను తప్పక ప్యాసు చేయిద్దును. అసలుమార్కులు ఎలావచ్చేయి?

లీల— యిద్దరికి అన్నిటిలోను పదిమార్కులుకు దాటలేదండి ?

బాల—యింకేమి ? ఆమాత్రందా చాలు. నేను మిమ్మల్ని తప్పక ప్యాసు చేస్తాను. కాని........

లీల—సందేహిస్తారెందుకూ? చెప్పండి.

కుమా—ఏదో stunt కొడుతున్నాడు. వినాలి.

బాల—(యిటునటు జూచి) ఏమీలేదు. ఏదీ నీవు చాలా అందమైన దానవు. చూస్తివా? నేను young వయస్సులో ఉంటిని. ఏదీ అందుచేత............

కుమా—అమ్మ! నీపొట్ట పొడిచివేయ, ఎన్నాళ్లకు నీఅభిప్రాయాన్ని వెలిబుచ్చావు. Principal వయుండి నీవు చేస్తూన్నపనిదా? సరే. యింక నీబ్రతుకు నాచేతుల్లోఉంది. చూద్దువుగాని నాప్రజ్ఞ.

బాల—ఏదీ. యిక్కడ ఎవ్వరులేరు. ఒక్కసారి........

లీల—(తనలో) తనపాడుబుద్ధి నిన్నాళ్ళకు విశదపరిచేను. సరే. ఒక పొడి పారేస్తాను.

బాల—ఏమిదా ఆలోచిస్తూంటివి. నీకు మార్కులు తప్పక వేయిస్తాను కదా? నాఉద్దేశ్యం చెప్పితిని. ఏమంటావు?

లీల—మీమాటకు ఎదురుచెప్పను. కాని నేను మీయింటికి రావడము అనేకమంది students చూసేరు. ఏమి జరుగుతుందోఅని వాళ్లు అక్కడ కాసి ఉన్నారు యిక్కడ నేను ఆలస్యం చేసానంటే వాళ్లు అనుమానపడతారు.

కుమా—మంచి టోకరా యిచ్చేవు. భేష్.

బాల—అనుమానం ఏముంది. special గా coach up చేస్తున్నానని చెప్పుదును. నీకాభయం వొద్దు ఏదీ. ఒక్కసారి......

లీల—మేష్టారు నేను Hostel విడచి చాలసేపయింది. యీలోపున ఎవరైనా checking కి వచ్చేరంటే కొంప మునిగిపోతుంది. అప్పుడే అర్ధరాత్రయిందికదా! యింక యివాళ ఏమిసుఖమనుభవిస్తాము. యింకో, రెండు మూడు గంటలలో తిరిగి వెళ్లిపోవలసి ఉంటుంది. అందుచేత రేపురాత్రి పెంద్రాళే భోజనంచేసి 8 గంటలకే వస్తాను. రాత్రంతా హాయిగా కాలము గడుపవచ్చు.

కుమా—భేషో! మాబాగా చెప్పేవు.

బాల—సరే. అలాగే కానియ్యి.

లీల—మీరు మాత్రం తప్పకుండా యీఉపకారం చెయ్యాలి. అంతా రేపురాత్రి లోపుగా జరగాలి. అది అయిన తర్వాత రాత్రి తప్పక మిమ్మల్ని కలుసుకుంటాను. మఱచిపోకండి.

బాల—అడడ. నీవుద నాకు చెప్పాలా? రేపు తప్పక మీకు marks వేయిద్దును. నీవుదా రాత్రి రాకపోతే రొంబకష్టం అవుతుంది. సుమా!

లీల—ఎంతమాట. మాటదప్పుతానా! మీరుమాత్రం తప్పక యీ కార్యము సాధించాలి. శలవు.

కుమా—పాచికపాటింది. యికరాపోదాము.

బాల—మంచిది. వెళ్ళిరా. రాత్రి తప్పకరావాలి. యిది నీవుప అల్లరి
చేయకుసుమా! తెలిసిందా?

లీల—అల్లరయితే నాకుమటుకు హానికాదూ. వెళ్ళివస్తాను. శలవు.

బాల—అమ

కుమా—అల్లరెందుకవుతుంది. ఊరంతా గగ్గోలవుతుందికాని. చిన్న
సాంబారు కక్కిస్తానుండు.

లీల—(కుమార్‌ను చేరి) రా! పోదాము.

కుమా—నడు. యీరంగంలో విజయమేగా? నడు. (నిష్క్రమింతురు)

బాల—lucky chance అనుకున్నది అవుతూంది. యీ
ఉపకారం చేయించి ఆమెను తప్పక తప్పక అనుభవించాలి.
ఆ Head master చేయనంటే నేనే సొంతంగా చేసేస్తాను.
యీవిషయంలోనాకుదా ఎదురుతిరిగితే జమీందారుకి చెప్పి
Dismiss చేయిస్తాను. తప్పక నేనుదా లీలను అనుభవిస్తాను.
O! Leela! My dear Leela! Come and enjoy
with me. Leela! Common!

(అని లీలపఠమును ముద్దిడుచుండును)

(తెర పడును)

డాక్టరు

తృతీయాంకము

మొదటి రంగము

ప్రదేశము : గృహాంతర్భాగము.

ప్రవేశము : రాజ్యం.

రాజ్యం—(పాడుకొనుచూ, షికారుపోవుటకు తయారగుచుండును)

(ప్రవేశము : సీతాపతిరావు)

సీతా—అమ్మాయి ! ఏమిటీహడావిడి అంతాను ? ఎందాకా నీ ప్రయాణము.

రాజ్యం—ఆనందుతో షికారు పోదామని.

సీతా—(కూర్చుని) తల్లీ ! యిలారా ! కుర్చో.

రాజ్యం—ఏమండీ ! నాన్నగారూ ! (దగ్గఱగా కూర్చుండును)

సీతా—తల్లీ ! నీకు యుక్తవయస్సు వచ్చిందిగదా ! పరపురుషులతో యింత విచ్చలవిడిగా తిరుగుతూ ఉంటే లోకు లేమనుకుంటారు తల్లీ !

రాజ్యం—నాన్నగారూ ! జ్ఞానసంపన్నులు, మీరుకూడా అలామాట్లాడుతారేమి ? యింతకూ ఆనందు మనకు పరాయివాడా ? దగ్గఱబంధువేగా ? ఆతనితో షికారుపోవడం తప్పా ?

సీతా—అమ్మా ! ఆనందు మనకు కావలసినవాడే. నేనుకాదనను. కాని పెండ్లిగాక ముందు మగవాడితో షికారులుచేస్తూ, చనువుగాఉంటూంటే లోకులు హర్షిస్తారా ? తల్లీ !

రాజ్యం—లోకులు పలుగాకులు. వాళ్ళకున్యాయాన్యాయ విచక్షణ లేదు. గ్రుడ్డివారు. వారికోసం మన ఆనందాన్ని భగ్నంచేసుకుంటామా ?

సీతా—తల్లీ ! ఎంతైనా లోకులకు వెఱవకతప్పదు. యీపికార్లు యివన్నిచూస్తే నిన్నెవరైనా పెండ్లిచేసికుంటారా ? తల్లీ ! అప్పుడు మనం ఏమవుతామో ఆలోచించు.

రాజ్యం—నాన్నగారూ ! యింకొకరు నన్ను పెండ్లిచేసికొననక్కఱ లేదు. నామనోనాథుడు ఉండనే ఉన్నాడు.

సీతా—తల్లీ ! నేడు క్రొత్తగా మాట్లాడుచున్నావేం ! నీవెవరినైన ప్రేమించేవా ?

రాజ్యం—నాన్నగారూ ! మీరడుగుచున్నారు కాబట్టి నేను భీతివీడి చెప్పుచున్నాను. ఎవరినో కాదు; మన ఆనందునే నేను త్రికరణ శుద్ధిగా ప్రేమిస్తున్నాను.

సీతా—(ఆశ్చర్యముతో) ఆనందును ప్రేమిస్తున్నావా ?

రాజ్యం—అవును. ఆనందునే ప్రేమిస్తున్నాను. ఏనాడతడు M. B. B. S. Course చదవడానికి యీఊరు వచ్చి మనయింట్లో బసచేసాడో, ఆనాడే నాహృదయ మాతనియందు హత్తుకుంది. నాసర్వస్వము ఆతనికి సమర్పించదలంచు కున్నాను. ఆనందుచే ఆక్రమింపబడిన యీహృదయ మన్యాధీనముకాదు. ఆతడే నాప్రియపతి.

సీతా—వెర్రితల్లీ ! యుక్తాయుక్త విచక్షణలేకుండా తొందరపడు చున్నావుసుమా !

ఉ. ఆతడె సర్వమంచు మది ♦ నన్యుల నొల్లవు నిస్సిరో యిదే
రీతి చరించుటల్ తగవు ♦ లేశమునీవిటు సాహసింప
నీతినిజూడకుండ నత ♦ నిన్ వరియించిన చాలగన్ వృథా
యాతనలగల్గు నీకిక న ♦ నంతమనోవ్యథకల్గు నంత్యమున్ !

అమ్మా ! వెనుకముందు లాలోచించకుండా కనబడినదల్లా పాలను కొనుట తగదుసుమా !

రాజ్యం—నాన్నగారు! బాగా ఆలోచించే ఆతని ప్రేమించేను. మనకు బంధువు. విద్యావంతుడు. వినయవంతుడు. యేదో కొద్దో, గొప్ప స్థితిపరుడు. యింక అందమునకా.

సీతా—తల్లీ! ఆతనియందు లోపముందని నేననను. అన్నిలక్షణాలు కల్గినవాడే. కాని ఆతనిహృదయము గ్రహించేవా?

రాజ్యం—ఆతడు నాకోరికను కాదనడు. ఎల్లప్పుడు నాతోనే కాలము గడుపుతూఉంటాడు. ఎక్కడకు నేనులేనిదే వెళ్లడుగదా! నాతో ఎంతో చనువుగా ఉంటాడు.

సీతా—అమ్మా! నీవు చిన్నదానవు. నీకు అనుభవము తక్కువ. చనువుగా ఉన్నంతమాత్రాన ప్రేమిస్తున్నాడని అనుకోను. పురుషులు మోసకారులు. చాలా జాగ్రత్తగా మసలాలి. హృదయము గ్రహించిమరీ హృదయమీయాలి.

రాజ్యం—నాన్నగారూ! మీరు ఎన్నైనా చెప్పండి. ఆనందు నన్ను ప్రేమిస్తున్నాడని ఘంటాపథంగా చెప్పగలను. ఆతడు తప్పక నావాడే. యిక నాఆనందానికి మీరడ్డురారని తలుస్తాను.

సీతా—పిచ్చితల్లీ! ఎంతపొరబడుచున్నావమ్మా! నీఆనందానికి నే నడ్డువస్తానా? నీవు తప్ప నాకింకెవ్వరున్నారుచెప్పు. ఆడదైనా మొగాడైనా నీవేగదా! యిల్లాలా ఏనాడోగతించింది. ఏకైక పుత్రుడా, బాల్యమునందే తస్కరింపబడినాడు. యిట్టిస్థితిలో నీఆనందాన్ని భంగం చేసి నేనేమి సుఖపడతాను తల్లీ! నీవు హాయిగా కాలక్షేపం చేయడమే నాకు కావలసినది. నీసుఖం కోసమే నేనెప్పుడూ శ్రమపడుతూ ఉంటాను.

రాజ్యం—అయితే, యిప్పుడేమి చేయమంటారు?

సీతా—అమ్మా! ముందాతని హృదయము గుర్తించు.

రాజ్యం—అలాగే. యిప్పుడొస్తాడుగా. అడిగేస్తాను. నన్ను ప్రేమిస్తున్నాడో, లేదో?

సీతా—అమ్మా! యింతదుడుకుతనము తగదు. సమయాసమయముల

నాలోచించవద్దా ? అతడు ఖులాసాగా ఉన్నసమయం జూచి అతని అభిప్రాయం తెల్సుకో.

రాజ్యం—సరేలెండి. అలాగేచేస్తాను.

సీతా—తల్లీ ! మీరాయిరువురు ప్రేమించుకుంటూన్నట్లయితే నాకేమి ఆటంకము ? నేను అడిగేనంటే అతని తల్లిదండ్రులు కూడా కాదనరు. అపుడు మీరిద్దరూ ఆనందంగా కాలంగడుపవచ్చు.

రాజ్యం—(టైముజూచి) యింకా ఆనందు రాలేదు. ఎందుచేతనో?

(తెరలో రాజ్యం ! రాజ్యం !)

రాజ్యం—(సంతోషముతో) Coming. Coming.

(ఆనంద్ ప్రవేశించి)

ఆనం—యింకా తయారవలేదా ?

రాజ్యం—యిదిగో వస్తున్నాను.

ఆనం—(సీతాపతిని జూచి) ఓహో! మామగారుకూడా యిక్కడే ఉన్నారే?

సీతా—అమ్మాయి ఏమిచేస్తూందో చూద్దామని వచ్చేను. సరేగాని త్వరగా వస్తారుకదూ?

ఆనం—భోజనం వేళకు వస్తాములెండి.

రాజ్యం—ఊఁ. నడు. టైమై పోతూంది.

ఆనం—మామగారూ! వెళ్లి వస్తాము.

సీతా—మంచిది. వెళ్లి రండి.

(రాజ్యం, ఆనందు, నిష్క్రమింతురు)

సీతా—ఆహా! యీమె ఆనందుయందు బద్ధానురాగమై యున్నది. యింకొకనిని వరించుటకల్ల. నేనీమె మనస్సు తిప్ప ప్రయత్నించుటయు వృధాయే యగును.

సీ. జార! ఏమిచెప్పినగాని ♦ భారమగును

రోగి పథ్యాన్నము భుజింప ♦ రోసినట్లు

ఏమికానున్నదో గదా! ♦ యీశ్వరేచ్ఛ
సర్వమున కీవెకావవె ♦ సత్యదేవ!
కానిమ్ము వారి యిష్టప్రకారమే చేయుదును.

(నిష్క్రమించును)

(తెరపడును)

రెండవ రంగము

ప్రదేశము : వ్రాలియున్న తెరముంగిట
ప్రవేశము : జనార్దనుడు భిక్షుకవేషముతో

జనా—(విచారము సూచించుచు) ఆహా! పరమేశ్వరా! లక్షాధికారిని క్షణములో భిక్షాధికారిగా చేసితివిగదా! ఎంత నిర్దయాత్ముడవు. ఆహో క్రూరవ్యాఘ్రము లనందగు ఆజపానీయులు కలకత్తా నగరముపై దాడి సలుపనేల? నాదారాపుత్రాదులను, యావదాస్తిని కబళింపనేల? నేనిప్పుడే కాకినై, నిలువనీడ, తిన తిండి, కట్టగుడ్డలేక దేశదేశముల ద్రిమ్మరనేల? పావనంబైన యీ భరతభూమి ఆభయంకరమగు క్రూరమృగములనోట ఎఱ కావలసినదేనా? తురఫిరంగులనుండి, బాంబులనుండి వెలువడు భయంకరమగు అగ్నిజ్వాలయందు మిడుతలవలె మండి పోవలసినదేనా? భారతీయులిట్లు క్రుళ్లి క్రుశింపవలసినదేనా? (యించుక నడచి) చెట్టుమీద నివసించు పక్షులకైనను యాధారమున్నది కాని నాకీజగాన యాధారములేదు. అధిక ప్రయాసకోర్చి యీమద్రాసునగరముచేరి ప్రాణముం దక్కించుకొంటిని. యిక జీవనోపాయము? (అని రెండడుగులు వైచి) తిరిపెమెత్తుట. అంతే. (అని ముందుకు నడచును)

(ప్రవేశము : సీతాపతిరావు)

జనా—(సీతాపతిని జూచి) మహాశయా! నమస్కారములు.

సీతా—(చూచి, సాదరపూర్వకముగ నమస్కరించి) నాయనా! నీవెవ్వడవు. నీయుదంతమేమి?

జనా—అయ్యా! కొలదికాలము క్రిందట లక్షాధికారినై మహాభోగభాగ్యముల తులతూగి నేడు భిక్షాధికారినై యూరూర తిరుగుచున్న దేశదిమ్మరిని.

సీతా—అయ్యో! పాపము. నీ యీ యద్భుతపరివర్తనమునకు కారణము?

జనా—అయ్యా! నాదీనచరిత్ర మేమని విన్నవింతును?

మ. ఘనమౌ శత్రుదళంబు దర్పముగ బెం♦గాలురాష్ట్రమున్ నాక్రమింప నభోమధ్యమునుండి బాంబులను గా♦ర్పణ్యాగ్నితో వేయ్రబా పునగత్యంతర మేమిలేక వడినా ♦ భోగాధులన్ వీడినో యనఘా! దీనుని నన్ను బ్రోవగనిదే ♦ యర్థింతు మమ్మిత్తరిన్!

సీతా—ఏమి. నీవు ప్రత్యర్థులు "జపనీ" యులహస్తముల జిక్కినవాడవా? అయ్యయ్యో! ఆ దుష్టులవలననీ కెంతటి యవస్థ సంభవించినది.

జనా—అయ్యా! నేనొక్కడనేకాదు. నావలె ఎందరో నిర్భాగ్యులు సకుటుంబ సమేతముగా వారినోట కెరవైరి. ఎంతమందియో నిరాధారులై 'అన్నమో! రామచంద్రా'యని వాపోవుచున్నారు. భరతదేశమున నిట్లు దరిద్రపిశాచము తాండవించుచున్నను భారతీయులు నిద్రించుచున్నారు.

సీతా—నిజమే. భారతీయుల ప్రజ్ఞావిశేషములు బూడిదలో పన్నీరట్లు వ్యర్థమైనవి.

గీ. అక్కటా! పావనంబైన ♦ భరతదేశ
మున జనించి కడుపునిండ ♦ భుక్తిలేక
భారతీయు లిక్కట్లేడ్చుచు ♦ బ్రతుకవలసె
పాపమేమిచేసినదో? మా ♦ భరతమాత!

నాయనా! నేటికాలమునకు 'నాపుత్రుల ఆకలిబాధ తీర్పలేకున్నానే' యని భారతజనని విలపించుట తటస్థించినది. గృహాస్థితి సరిగాని నీవేమైనా చదువుకున్నావా?

జనా—B. A. ప్యాసయితిని.

సీతా—ఆదినుండియు నీ నివాసస్థానము కలకత్తాపట్టణమేనా ?

జనా—అయ్యా! నేనీ ప్రాంతమువాడనే. చిన్నతనమందే దొంగలచే తస్కరింపబడి కలకత్తానగరమునకు గొంపోబడితిని.

సీతా—(ఆతురతతో) చిన్నతనమునందు దొంగలచే తస్కరింపబడితివా ? నీ తల్లిదండ్రులెవరు నాయనా ?

జనా—అదేమో నాకు తెలియదు. బాల్యమునందే నా తల్లిదండ్రుల వీడితిని.

సీతా—ఆహా! పిమ్మట.

జనా—అటుపిమ్మట ఆ దొంగలతో కొంతకాలముండి, నాకు ప్రాజ్ఞత వచ్చినపిదప వారినుండి తప్పించుకొని, స్వయంకృషిచే చదువుకొని, శ్రమపడి పనిచేసి, యిల్లువాకిలి నిలబెట్టుకొని ధనికులలో చేర్గంటిని. అటుపిదప సర్వస్వమునుమర్చలునై, నమానుషముగ వర్తించి "జపనీయు"ల చేతనిడి నిట్లు దిమ్మరుచుంటిని. యిది నాచరిత్రము.

సీతా—నాయనా! నీకు ప్రాజ్ఞత వచ్చినపిదప నీవేదేశమువాడివో, నీ తల్లిదండ్రు లెవరో తెలిసికొన ప్రయత్నించలేదా ?

జనా—నాకాయిచ్ఛ జనించనందుననే నాకృత్యమునకు గడంగలేదు.

సీతా—(నిదానించి, తనలో) యీతని వృత్తాంతము నా కుమారుని చరిత్రమును బోలుచున్నది. యీతడు నా కుమారుడు కాడు గదా! ఆ! నా మొగమున కంతభాగ్యముకూడనా ? యింకెక్కడికుమారుడు ? యిది వట్టిభ్రమ.

జనా—అయ్యా! నావిషయమున మీరు సందేహించుచున్నారను కొందును. నేను చెప్పినదంతయు సత్యము. యిందొక్క విషయమైన అసత్యమున్నయెడల నా భారతజనని రక్తమును త్రాగినవాడ నగుదును. నన్ను రక్షించుభారము పితృసమానులగు మీయదియే ?

సీతా—నాయనా! నీవిషయములోనే ననుమానించుటలేదు. నిన్ను చూడగనే గతించిన నా కుమారుడు జ్ఞప్తికివచ్చినాడు. అందుచే నిదానించితిని.

జనా—అయ్యా! నా కాకలిబాధ మిక్కుటమగుచున్నది. యిప్పటికి నెలదినములనుండి సరిగా తిండిలేదు. కావున నన్నీ యాపద నుండి రక్షించి, పుణ్యముగట్టుకొన ప్రార్థన.

సీతా—నాయనా! నిన్నుజూచి, నీచరిత్రమును విన్నపిదప ఏభార తీయునిగుండె ద్రవ్యలు గాకుండును? ఏభారతీయునిమనస్సు చలింపకుండును. ఏభారతీయుడు కంటివెంట రక్తబిందువుల కార్చకుండును. యింకనూ భారతదేశమున దీనరక్షణ పూర్తిగా నశించలేదు. రా! నావద్దనే నావ్యవహారముల చూస్తూ యుందువుగాని. నీకు నెలకు రూ 30 లు జీతమిస్తాను. రా.

జనా—(ఆనందముతో) ఆహాహా! నట్టనడినడి సముద్రాన దరిగానక తపించుచున్నవానికి సహాయము దొరికినటుల, ఎడారిమధ్యమున దాహముచే దపించుచున్న వానికి నీరము లభించినటుల, యాకలిబాధచే తపించుచున్న నాకు మీవాక్కులు యమృతోప తుల్యములైనవి. తండ్రీ! మీయాజ్ఞను శిరసావహింతును.

సీతా—అట్లయినరమ్ము. యింటికిపోదము.

జనా—అయ్యా! ఎంత ఉదారస్వభావులు. మీవలెనే ప్రతీభార తీయుడు నున్నయట్లైన యీాసరికి భారతజనని దాస్యశృంఖల ములు విడగొట్టబడియే యుండును. కాని యింకనూ ఆస్థితి రాలేదు.

సీతా—దానికేమి. ఏనాటికైన ఆసుదినము రాకపోదు. మనముచూడ లేకున్న మనపుత్రులైన చూడగలరు.

జనా—నిజమే.

సీతా—ముందునీవు నడు. కొంతవిశ్రాంతి తీసికొందువుగాని అదిగో! ఆకనబడున దేనా భవనము.

జనా—చిత్తము. (నడచుచుందురు)

సీతా—నిజము నిలకడమీాద తేలగలదు. ఏదిఎట్లున్నను తోటిమానవుడు తన్నాశ్రయించ ఉన్నదానిలో నాటనికింత పెట్టుట ప్రతీ భారతీయుని ముఖ్యకర్తవ్యముగదా! నావిధిని నేను నెరవేర్చుకొందును. (నిష్క్రమించును)

మూడవ రంగము

ప్రదేశము : వపారాచావడి.

ప్రవేశము : జమీాందారు పట్టాభిరామయ్య, బాలకృష్ణన్

పట్టా—ప్రిన్సిపాల్‌గారూ! యీాయననుగురించి మీారిదివరకనేకసార్లు చెప్పేరుగా? యిప్పుడు మళ్ళీ ఏమొచ్చింది?

బాల—మీాకుడ చెప్పడానికి ఏముంది సార్! యింతవరకుడ ఏమైన సరిపడుతుందేమోనని ప్రయత్నిస్తిని. కాని ఆయనకు మనతో కుదురదు సార్!

పట్టా—కారణము.

బాల—ఆయనకు Tamilians అంటె బొత్తిగా గిట్టదు Sir!

పట్టా—ఏమి? Tamilians కి ఏమైనా హానిచేశారా?

బాల—యీామధ్యని నేనుడ ఒక Tamilian boy కి free గా చదువుకోటానికి permission యిస్తిని. అమ. అప్పుడ అది చూచి 'అటావీలుపడదు, మీారుడ Tamilians కి ఎక్కువ preference చూపిస్తున్నారని నాతోడిద పెద్దబెబ్బలాట జరిగింది. తరెమి. నాకుదా నల్ల కష్టమనిపించింది Sir!

పట్టా—అయితే మీారాంధ్రులపట్ల ఏమైన అసహానము చూపించేరా?

బాల—అడడడ్డ నాన్‌ద ఎందుకు అలాచేద్దును. నాయబ్బసొమ్మాయిది. నేనుడ ఆంధ్రులనే జాస్తి admit చేస్తిని సార్!

పట్టా—తర్వాత.

బాల—Then coming to the next, what I am to say is ఆయన టీచర్సుని రొంబకష్టపెడుతున్నాడు. నాకుద చాలా reports వచ్చినవి. నేనీవిషయం యిదివరకే తమతో మనవి చేసికొంటిని.

పట్టా—అవును. యీవిషయంలో నేను ఆయనకు warning యిచ్చేనే? తర్వాత.

బాల—ఆయనదా Bribes తీసికొని మార్కులు వేస్తున్నట్లుగా నా notice లోకి వచ్చింది. అంతేగాకుండా ఆడపిల్లలను అన్యాయంగా బాధిస్తున్నట్లు వింటిని.

పట్టా—ఏమిటీ! ఆడవాళ్ళను బాధిస్తున్నారా? ఏవిధంగాను?

బాల—ఏమిదాఉంది. వారిని బలాత్కరించి రాకపోయినట్లయితే. ఏదీ Marks cut చేసి public examinations కీ select చేయడంలేదట. యిదంతా చాలఉంది Sir! నాన్ద ఏమి చెప్పుదును.

పట్టా—సరిపోయింది. యీయనకు యీపాడుబుద్ధి ఉందన్నమాట. అలాయెవరినైనా చేసినట్లు ఋజువుచేయగలరా?

బాల—Yes. మన hostel లో ఉంటూన్నలీల అనే అమ్మాయిని అలాచేసాడు. ఆఅమ్మాయిని బలాత్కరిస్తూంటే ఒకకుఱ్ఱాడు కూడా చూసేడుట. అంతా దొంగమాదిరి పనులు సార్!

పట్టా—అలాగా? తొండముదిరి ఊసరవెల్లి అయిందన్నమాట. వందల కొలది జీతాలు పుచ్చుకొని చేస్తూన్నపనిదా? School లో Head master అంటే ఎంత ఆదర్శప్రాయంగా ఉండాలి. అటువంటిది తానే దుష్టుడయితే ఎలాగ?

బాల—నేను చెప్పలేదు? వాడిదిఅంతా దొంగమాదిరి Sir! గజదొంగ ఏదీ నేను అంటే అసలే గిట్టదు. తమకు యీవిషయం చాలా సార్లు చెప్తిని. కాని వింటిరికాదు.

పట్టా—నేనుమటుకు ఊరుకున్నానా? మీమాట మీదే ఆయన కెన్నో warnings యిచ్చితినిగదా?

బాల—అబ్బెబ్బె! ఆయనకుద warnings అంటే లెక్కయిల్లె Sir! ఏదీ యిలా ఉంటే నేనుదా చెప్తుండా. కాలేజీ తప్పక పాడవు తుంది. మీరుద ఆలోచించాలి.

పట్టా—నిజమే! యిటువంటి వాళ్ళుంటే సంస్థ తప్పకుండా పాడయి పోతుంద. ఆయన్ని తప్పకుండా తీసెయ్యాలి. కాని తగినంత సాక్ష్యమో?

బాల—ఓ! దానికేమి? ఆ 'లీల' అనే అమ్మాయి. అది చూసిన 'కుమార్' అనే అబ్బాయి మీకుద యీవిషయం చెప్పుదా మని వచ్చేరు. కావలిస్తే వారిని పిలుస్తాను.

పట్టా—యింకనేమి? త్వరగా పిలవండి.

బాల—అమ. (తనలో) వాడిద అంత్యం చూడాలి. నేనుద వేయ మంటే Marks వేయలేదు గదా! (పైకి) లీలా! లీలా!

లీల—వస్తున్నామండి.

(లీల, కుమార్ ప్రవేశింతురు)

లీల—నమస్కారమండి. జమీందారుగారూ!

బాల—యీమెద "లీల" అనే అమ్మాయి.

కుమా—Good morning sir,

పట్టా—ఓహో! నీవేనా 'కుమార్' అను విద్యార్థివి.

కుమా—చిత్తము. మహాప్రభో!

లీల—(కుమారుని చేరి) అబ్బబ్బ! సామాన్యంగా మాట్లాడుదురు.

కుమా—ఒహో! అలాగేలే.

పట్టా—అమ్మాయి! నీవిషయంలో Head master గారు ఏదో అన్యాయం చేసారని principal గారు చెప్పుచున్నాను. జరి గిన సంగతేమిటో దాచకుండా చెప్పు.

లీల—అయ్యా! నిజం చెప్తున్నాను వినండి. ఒకనాడు రాత్రి Hostel కి వచ్చి నాగదిలో ప్రవేశించారు. Master గారు వచ్చేరని మర్యాదచేసి కూర్చోమన్నాను. తర్వాత ఆవిషయం ప్రస్తావించి ఆఖరుని తన్ను ప్రేమించవలసినదని చెప్పేరు. యిది మీాకు తగదంటే గట్టిగా నోరు మూసేసి అల్లరవకుండా నన్ను నుభవిద్దా మనుకున్నారు.

పట్టా—అరరె! చాలా గ్రంథము జరిగిందే?

బాల—నేనుద చెప్తినిగాదు Sir!

కుమా—యిదెల్ల నిక్కువంబె. (సవరించుకొని) యిదంతా నిజమేనండి!

పట్టా—ఉస్! నీవు మాట్లాడకు. తర్వాత నేమి జరిగిందో చెప్పమ్మా!

లీల—నేను ఉపాయముగా తప్పించుకొని యీావిషయము మీాతో చెప్తానని బెదిరిస్తే భయపడి అప్పటికి వదలి వెళ్ళిపోయేరు. తర్వాత అనేకసార్లు నన్ను బలవంతపెట్టేరు. యీా selection పరీక్షలలో నాకు Marks తగ్గించేసి పంపించ లేదండి.

పట్టా—అలాగా! యిదంతా నిజమేనా?

లీల—నేనబద్ధ మాడటానికి ఆయనతో నాకేమి విరోధమండి?

బాల—యిది నిజమే Sir యిలా చాలా కేసులు ఉన్నాయి.

పట్టా—సరే! (అని కుమార్, నుద్దేశించి) యీావిషయంలో నీవేమి చెప్పదలచుకున్నావయ్యా!

కుమా—మహాప్రభో! అవధరింపుడు. (లీల గోకును) అయ్యా! వినండి నేనొకనాడు సినీమానుండి వస్తున్నాను. అప్పుడు Head master గారు Hostel నుండి రావడం చూసేను.

పట్టా—అంతేనా? నీవు చూచినది.

కుమా—అంతేనండి.

(లీల సైగ చేయును)

కుమా—అహాహా! అంతే కాదండి. యింకా ఉంది. ఉండండి చెప్తాను. జ్ఞాపకము రానివ్వండి.

(అని ఆలోచించుచు తల గోకుకొను చుండును)

పట్టా—ఊ. త్వరాగ చెప్పు.

కుమా—కొంచెం ఉండండి Sir!

పట్టా—నేనిక్కడే ఉంటాను. చెప్పదలంచుకొన్న దేదో త్వరగా చెప్పు.

బాల—అరే. ఏమబ్బా! ఊరకుంటివి. ఒకనాడు సాయంత్రము...

కుమా—ఆ! జ్ఞాపకమొచ్చింది. ఒకనాడు School విడచినతర్వాత ఆటలాడుకొని యింటికి పోదామని వస్తున్నాను. సాయంత్రం, ఎనిమిదిగంట లయింది. అప్పుడు Head master గారి గదిలో మాటలు వినబడుతున్నాయి. ఏమిటో చూద్దామని వెడితే, అక్కడ యీ అమ్మాయిని Head master గారు నిర్బంధిస్తున్నారు. నేనా సమయంబున మిగుల జాలి నొందిన వాడనై యీ సాధ్వీరత్నమును రక్షించితిని.

పట్టా—(పకుక్కన నవ్వును)

కుమా—(కంగారుతో) అయ్యో! అలా నవ్వుదు రేమిటండి! అబద్ధ మనుకుంటున్నారా? పోనీ. ఆ అమ్మాయినే అడగండి.

లీల—('కుమార్'ను ఊరుకొనమని సైగచేసి) నిజమేనండి. యీాయన వచ్చి అప్పుడు నన్ను రక్షించేరు.

పట్టా—(నవ్వునాపి) నే నబద్ధమనడటం లేదు ఆతని కవితాధోరణికి నవ్వొచ్చింది. గట్టివాడే.

కుమా—(తనలో) గట్టివాడనుకాక మెత్తనివాడననుకున్నాడేమిా! ice fruit లాగ నోటిలో వేసుకొని నమిలేయడానికి. మతి పోయి నవ్వినా భాషను విని నవ్వేనంటున్నాడు. ఏమి నాకేమి లోటు. నాభాష కేమిలోటు. వెర్రివెంగళప్ప!

బాల—Then continue,

పట్టా—నాయనా! నీ వేదేశమువాడవు.

కుమా—(సగర్వముగా) ఆఫ్రికాఖండములోనివాడను.

పట్టా—భేష్! తెలివితేటలు గలవాడవే. అయితే నిన్ను లెక్కలలో వేయవలసినదే.

కుమా—యిప్పుడు వేత్తే వేయనక్కఱ లేదు. నాది లెక్కలు Group ఏనండి.

పట్టా—అదికాదు. నిన్ను లెక్క పెట్టవలసినదేనని.
కుమా—ఎందులోనండి. చచ్చిపోయేవాళ్ళలోనా? లేక కవులలోనా?
పట్టా—అబ్బే ! శుద్ధ వెఱ్ఱివెధవలలో ?
కుమా—అదేమిటండీ ! అలాఅంటారు. నేనేమి తప్పుచెప్పేనండి.
పట్టా—తప్పుకాదూ ? నేను 'ఏదేశస్థుడవంటే' ఆఫ్రికాఖండములోని వాడవంటావా ?
కుమా—ఓహో ! అదా ! హిందూదేశస్థుడను. నేను, హిందూ దేశము, ఆఫ్రికాఖండములోనిదిగదా అందుచేత అలాచెపితే సరిపోతుందనుకున్నాను.
పట్టా—(మరల నవ్వి) హిందూదేశము ఆఫ్రికాఖండములోనిదా ?
కుమా—మరి కాదుటండీ. హిందూదేశములో కాంగో అరణ్యాలు, Black forest, రైనునది, Victoria సరస్సు యివన్నీ లేవుటండీ !
పట్టా—(నవ్వి) కదిపితే కందిరీగలపుట్టలాగ ఉన్నావు. నీతో యింక అధికంగా ప్రసంగిస్తే ప్రయోజనంలేదు.
కుమా—ప్రయోజనం లేకపోతే మానెయ్యండి ?
బాల—Mend your tongue a little ?
కుమా—అంటే నాలుక ముడుచుకోమనా ? అలాగే (అని నాలుక బైటకుతీసి లోనికి మడతవేయును).
పట్టా—అబ్బో ! యీయన పరమానందయ్యగారి శిష్యులలో మొదటి వాడిలాగున్నాడే.
కుమా—అబ్బే ! బాలకృష్ణన్‌గారి శిష్యుడనండి.
బాల—Shut up ideat.
కుమా—అయ్యో బాబు. యిదేలాగండి. యిందాక నాలుక మడత వేయమన్నారు. యిప్పుడు నోరుమూసికో మంటున్నారు. యిప్పుడు ఏదిచేసేది.
బాల—Shut up I say.
కుమా—అయితే ఆలాగేలెండి (నోరుమూసికొనును).

పట్టా—యింక కథలోకి దిగితేమంచిది ఎంతవఱకూ వచ్చేవయ్యా! Continue.

కుమా—ఓహో! మళ్లా యిదోగొడవ. ఆయన చెప్పమంటారు. యీయన నోరుమూసికోమంటారు. యిప్పు డేమిచేసేది? ఏమండి Sir! ఏమిచేయమంటారు?

బాల—ఆయనద అడిగినదానికి సమాధానంచెప్పు.

కుమా—చిత్తము. (అని పట్టాభి నుద్దేశించి) ఏమిటండీ మీప్రశ్న?

పట్టా—ఎంతవఱకూ వచ్చేము అని.

కుమా—ఎంతవఱకూ వచ్చేము. జమీందారుగా రింటివఱకూ.

పట్టా—(మరల నవ్వి) నీతో మాట్లాడడమే కష్టంగాఉంది. నీకు స్కూలుఫైనల్ యిది మొదటి ఏడాదేనా?

కుమా—అబ్బే! V Form మొన్ననే ప్యాసయి యొచ్చానండి.

పట్టా—అయితే ఫరవాలేదు. గజనీమహమ్మదు దండయాత్రలు సాగించవచ్చు.

కుమా—గజనీమహమ్మదా? O! Yes! I know him well. He is my class-mate. యిప్పుడు మాడివిజనులోనే ఉన్నాడండి ఆకుర్రాడు.

పట్టా—ideatఅడిగినదానికి సమాధానంచెప్పు. తర్వాత నేమిజరిగింది?

కుమా—ఓయిబాబు అంతకోప్పడితే ఎలాగండి. చెప్తున్నాను వినండి. అని ఆలోచించి) యిందాకా ఎంతవఱకూ చెప్పేను.

పట్టా—ఆ అమ్మాయిని రక్షించేవు. తర్వాత?

కుమా—ఆ! జ్ఞాపకమొచ్చింది. అలాగాచాలాసార్లు పానకంలో పుడకలాగ ఆయనకు అడ్డువచ్చేనండి. అందుచేత ఆవిరోధం కొద్దీ నాకు Marks తగ్గించి, నన్నుకూడా select చేయ లేదండి.

పట్టా—ఆ! నీ తెలివితేటలు చూచి నిన్ను తప్పక select చేయ వలసిందే?

కుమా——మ రేనండి అదేనండి నేనూ అంటూాంట.

పట్టా——Shut up. యింతేనానీవు చెప్పదలచుకొన్నది యింకేమైన ఉందా ?

కుమా——(నోరుమూసుకొని, తాను చెప్పదలంచుకొన్నది యింకేమియు లేదని, సంజ్ఞానాపూర్వకముగా సూచించి, నిలచి యుండును)

పట్టా——ఏమండీ ! Principal గారూ ! యిదంతా నిజమేనా ?

బాల——Sir ! నేనుద మొదటనే చెప్పినిగదా ! యిలాాచాలాఉన్నాయి Sir ! ఆయనద యింకా school లో ఉంటే students strike చేయడానికి సిద్ధంగా ఉన్నారు. చాలా గోలజరుగుతుంది. అంతాపాడైపోతుంది. అందుచేత నాన్ద resign చేద్దామనుకుంటున్నాను Sir ! ఆయనకు మనకు యిప్పుద యిందువలన విరోధం వస్తుంది.

పట్టా——అబ్బెబ్బె ! మీరు resign చేస్తే అసలు college run చేయడం కష్టం. మీారుతప్పకుండా ఉండాలి. నేను ఆయనను పిలిపించి బాగాబుద్ధిచెపుతానులెండి.

బాల——అదియేమిద లాభం లేదు Sir ! యిలా చాలాసార్లు అయింది. ఆ School లో నేనుద ఉండాలి. లేదా ? ఆయనదఉండాలి. అంతే.

పట్టా——ఎందుకు ? ఆయనను పిలిపించి నేను అడుగుతానన్నానుగా ? యింకాముదిరినట్లయితే Dismiss చేసేస్తాను.

బాల——ముదర కేమి Sir ! యిప్పుద సంస్థ చాలా పాడయిపోయింది. యింకా ఆయన ఉంటే కొంపమునిగిపోతుంది. ఆయనద అడిగితే యివన్నీ ఒప్పుకుంటాడా ? మనకుద ఎదురుగా కావలసినంత సాక్ష్యముందిగా ? యింక ఎందుకు ? ఉపేక్షించడము ?

పట్టా——అవును. దొంగను దొంగతనము చేసావాఅంటే ఒప్పుకుంటాడా ? అదంతా ఎందుకు ? ప్రత్యక్షంగా సాక్ష్యముందిగా !

సరే యిప్పుడే Dismissal order వ్రాయండి. సంతకం పెడతాను.

బాల—బాగా ఆలోచించారా ?

పట్టా—యింక ఆలోచన అవసరంలేదు. త్వరగా వ్రాయండి. సంతకం పెడతాను.

బాల—అమ. (అని వ్రాయుచుండును)

కుమా—గ్రుడ్డిపీనుగ. మాబాగా పడ్డాడు మీవలలో. (లీలతో) మంచి పనిజరుగుతూందా హెడ్మాష్టరుకి.

లీల—ఉస్ ! మాట్లాడకు.

కుమా—ఎవరితో మాట్లాడివా గొడవే. నాఖర్మం (అని నోరునొక్కి-కొనును)

బాల—అమ. సరిగాఉంది. సంతకంపెట్టండి. (కాగిత మిచ్చును)

పట్టా—(కాగితము తీసికొని) యిలాగ మనం వొకడిని Dismiss చేస్తేనేగాని మిగతావాళ్ళకు బుద్ధిరాదు. తక్షణం స్కూలు వదలి వెళ్లిపొమ్మనండా భ్రష్టుడ్ని. (కాగితము చదివి, సంతకం పెట్టియిచ్చును)

బాల—Yes ! Your honour !

లీల—అయ్యో ! మరి నామాటో !

పట్టా—యీఅమ్మాయి papers revalue చేసి మీరేయీమెను select చేయండి.

బాల—అమ.

కుమా—మహాప్రభో ! నన్ను మఱచితిరి.

పట్టా—కవిసార్వభౌములు ! మూర్ఖాగ్రేసర చక్రవర్తులు మిమ్మల్ని మరుస్తామా ? యీకవిగారినికూడా పంపించండి ! మీరు జాగ్రత్తగా చూచి,

కుమా—భేష్ ! మంచి title యిచ్చేరు. యింక ప్రతీపేపరులోను నా title వ్రాసుకుంటూ ఉంటాను మీధర్మమాఅని.

బాల & లీల—శలవు తీసికొంటాము.

పట్టా—మంచిది. యింతటితో ముగిద్దాము నేటికి.

కుమా—అయ్యా ! శలవు.

పట్టా—వెళ్ళిరండి ! కవిగారూ !

కుమా—చిత్తము. (నడచుచుతనలో) మీబోటిపెద్దలు అలామమ్మల్ని ఆశీర్వదించాలి. యింతటినుండి 'కుమార్' కవి అయ్యేడు భేష్.

(అందరు నిష్క్రమింతురు)

(తెర పడును)

నాల్గవ రంగము.

ప్రదేశము : వ్రాలియున్న తెరముంగిట.

ప్రవేశము : లీల, కుమార్, బాలకృష్ణన్.

లీల—మేష్టారు ! మీఋణం తీర్చుకోవడం కష్టం. మాకోసము చాలా శ్రమతీసికొన్నారు.

బాల—అది ఎంత ? ఏదీ ? నీపని అయిందికదా ! నీవుద చెప్పింది మఱువకూడదు.

లీల—అబ్బెబ్బె ! మరచిపోతానా ? రేపు మిమ్మల్ని తప్పక కలుసు కుంటాను.

బాల—మొత్తంమీద ఆ Head master కి తగినశాస్తి చేస్తిని. సరే. నేనుద వెళ్ళివస్తును. నీవుద ఆవిషయం మఱచిపోకు.

లీల—మఱచిపోను. వెళ్ళిరండి.

బాల—అమ (అని పోవుచుండ)

కుమా—(ఎదురుగాపోయి) Good evening sir !

బాల—(నవ్వి) Good evening. (నిష్క్రమించును).

కుమా—ఆ పిచ్చిముండావాడు. పాపం బ్రద్దలై మనతో విరోధం పెట్టుకున్నాడు. Principal గారు అడిగినా Marks వేయ నంటాడే ? మామంచిపని జరిగింది.

లీల—ఓయి ! పిచ్చిపంతులా ! యీ ఆడసింగముతో ఏల విరోధము పెట్టుకుంటివయ్యా !

గీ. అబలననుకొంటివేమొ నీ ♦ ఆత్మయందు
లీలతో విరోధ మిదియే ♦ లేశమేని
దయదలంపబోదో దుర్మ ♦ ధాంధ ! శాస్తి
నీకిదే చాలదింతతో ♦ నిన్ను వీడ !

నిన్ను పీల్చి పిప్పిచేయువఱకును విడువను.

కుమా—అవును. చెఱుకుముక్కను పీల్చేసినట్లు పీల్చెయ్యాలి. లేక పోతే మనకు మార్కులు వేయనంటాడే ?

లీల—కుమార్ ! వీడి నింతటితో విడువకూడదు. వీడిప్రాణాలన్నీ ఆ పూర్ణపై ఆధారపడి యున్నాయి. ఆమె బ్రతుకంతా ఆనందుపై నిలచిఉంది. అందుచేత యీ పూర్ణానందులను వేఱుచేసామంటే వీడు దెబ్బతో ప్రాణా లొదిలేస్తాడు. యీ ఉద్యోగం పోవడానికితోడు ఆవిచారంకూడా తెచ్చిపెట్టామంటే మనిషిమళ్లా మంచంమీదనుండి లేవకుండా పడతాడు.

కుమా—అవును. పూర్ణానందులను సంపూర్ణంగా వేఱుచేయాలి' Yes. you right. ఆలోచించు. ఏదోబాణము విసరు. దెబ్బతో చస్తారు.

లీల—(ఆలోచన నభినయించి) కుమార్ ! నాకొక ఊహ తట్టింది.

కుమా—ఏమది.

లీల—హెడ్మాష్టరుగారిని Sudden గా Dismiss చేసినట్లు, తన తండ్రికి వచ్చిన కష్టమును, లోకాపవాదమును సహించలేక పూర్ణ ఆత్మహత్య చేసికొనినట్లు ఆనందుకు ఒక ఉత్తరం Post చేద్దాము. పూర్ణమరణవార్త వింటే ఆనంద్ ఆత్మహత్య చేసుకుంటాడు.

కుమా—మాబాగుంది. Head master గారు వ్రాసినట్లు వ్రాద్దాము తప్పకుండా నమ్మతాడు. ఆయన Writing నేను imitate చేయగలను. మరి పూర్ణమాటో?

లీల—"ఆనందుకు మా బంధువులఅమ్మాయిని వివాహము చేస్తాము. కాబట్టి మీఅమ్మాయిని వివాహము చేసుకో"డని ఆనందు తల్లిదండ్రులు వ్రాసినట్లు, పూర్ణకు ఒక letter అంపజేద్దాము. ఆవార్త వినగానే యీవిడ ప్రాణత్యాగం చేస్తుంది. ఆదెబ్బతో Head master గారు నుయ్యో, గొయ్యో, వెతుక్కుంటారు.

కుమా—భేష్! ఉపాయం బాగా నేఉంది. కాని, ఆనంద్ తల్లిదండ్రులు వ్రాసినట్టు వ్రాయడమెందుకు? ఆతడే వ్రాసిన ట్లుండకూడదా?

లీల—ఆనందు Writing వీళ్ళకు బాగా తెల్సుంటుంది. Intermediate వఱకూ, Head master గారు వద్దనేఉండి చదువుకొన్నాడుటగా?

కుమా—సరే! మంచి ఆలోచన. కాని ఆతని తల్లిదండ్రుల ఊరునుంచి ఆడుత్తరము వచ్చినట్లు Post చేయడమెల్లాగ?

లీల—ఓయి వెఱ్ఱివాడా? యింతచేసినవాళ్ళము ఆమాత్రం చేయలేమూ? ఎవరినైనా ఆఊరు పంపించి వారిచే అక్కడ Post చేయిద్దాము.

కుమా—యింకనేమి? యీదెబ్బతో స్వర్గలోకం చేరుకుంటాడా ముండావాడు. నడు. అన్నిపనులు యివాళేజరగాలి. తగు ప్రయత్నంలో ఉందాము నడు.

లీల—అవును. రెండు Letters కూడా యివాళే Post చేసేలా చూద్దాము. అంతా నిముషాలమీద జరగాలి. నడు.

కుమా—(నడచుచు) కాని, లీలా! రాత్రికి Principal గారు రమ్మన్నారుగదా! వెడతావా?

లీల—యింకెందుకు? మనపని అయిపోయినది గదా! తర్వాత చూసుకుందాము. అంతగా మళ్లీ కబుర్లంపి నిర్బంధించేడంటే ఆసమయానికి మళ్లా ఉపాయము పన్నుతానుగా?

కుమా—యింకెందుకు. అవసరం తీరిందిగా! నిజమే. ఆడవాళ్ళతో పనింతే!

పాట. కోర్కె కొనసాగు నందాకనె
అటుపిమ్మట మోమైన
చూడరారాగదా!
ఆడవారి నసలె నమ్మరాదుగదా!

లీల—ఊ! నడు.

(నిష్క్రమింతురు)

కోపల్లి వేంకటరమణారావుగారి

నూతన సాంఘిక స్టేజినాటకములు.

ఓస్త్రీడాకటరు	1	0	0
భాగ్యరేఖ	1	0	0
క్లాసుమేట్సు	1	0	0
గరల్ వైఫ్	1	0	0
పెట్టమారిమగిడు	1	0	0
బలేపెండ్లిండ్లు	1	0	0
గర్భవతి	1	0	0

వలయువారు

కొండపల్లి వీరవెంకయ్య అండ్ సన్సు,
శ్రీ సత్యనారాయణ బుక్ డిపో, రాజమండ్రి.

డాక్టరు

చతుర్థాంకము

మొదటి రంగము

ప్రదేశము : గృహము

ప్రవేశము : ఆనంద్

ఆనం—(విచారముతో, నిట్టూర్పు విడచి) ఆహా! పరమేశ్వరా! ఏమి నీవిచిత్ర నిర్మాణము!

ఉ. బీజము వేసినావదియు ♦ భేద్యముగా స్థిరమై మనోస్థలిన్
ఊర్మజముగాను నిల్చితగు ♦ మాత్రపు శాఖలు వేయుచుండనీ
తేజముతోడ దానినటు ♦ త్రెళ్ళగచేసితి వీవు క్రూరతన్
ఓ! జపమాలికాభరణ! ♦ ఒప్పగ నిన్ను భజింపనేటికిన్!

ఎంత వైపరీత్యము. Head master గారు Dismiss అయ్యేరా? అందుచే నాపూర్ణ ఆత్మహత్య చేసుకొనినదా? ఆహా! పూర్ణా! ఆనాటి తోటలో ఆలింగనమే. కడసారి ఆలింగనమైనదా? యీప్రపంచమునువీడి పోతివా? పూర్ణా! ఆనంద్‌కు పూర్ణలేనిదే పూర్ణానందము చేకూరునా? యింక నీప్రేమస్వరూపము నాకన్నుల కగపడదా? (ఆలోచించి) ఆ! యిది నిజమని ఎట్లు నమ్మగలను, నేకొకవేళ ఎవరైనా విరోధులు గల్పించిరేమో? (అని నోకింతయూగి) కాదు. యిదిగో! ప్రత్యక్షనిదర్శనము. ఉత్తరము. యిది హెడ్మాష్టరుగారి స్వహస్త లిఖితమే? నిజమే? నాపూర్ణ నన్ను వీడిపోయినది. పూర్ణా! నిన్ను వీడి

నేను జీవించగలనా? యింకనూ యీదీనుని పతిగా స్వీకరింపకుండ గనే విడిపోతివా? (మరల విచారించి) ఎన్నటికిని నాపూర్ణ నన్ను విడిపోదు. పోదు. నన్ను విడిపోదు. నేను నాపూర్ణను కలసికొంటాను. (పోబోయి మరల ఆగి) ఏమి నావెఱ్ఱి. ఎక్కడకీ ప్రయాణము.

(వచ్చి కూర్చొని, నిస్పృహతో విచారవదనముతో కూర్చొని యుండును)

ప్రేమలేని జీవితము వృథా? తప్పక హృదయాధిదేవతను చేరాలి. నాజీవిత పరమావధి చూడాలి.

(రాజ్యం ప్రవేశించును)

రాజ్యం—(చూచి) ఆనంద్.

ఆనం—(ఆశ్చర్యముతో చూచి సంతోషము నభినయించుచు) రాజ్యం! రా! యిలా కూర్చో! ఎంతసేపయింది నీవు వచ్చి?

రాజ్యం—నారాక కేమి? నేడు నీహృదయాకాశము మేఘావృత మైనట్లున్న దే?

ఆనం—లేదు. నిర్మలముగానే యున్నది.

రాజ్యం—ఆనంద్! నన్ను మభ్యపెట్టకు. నీవు విచారసాగరమున నీదు లాడుచున్నట్లు నీముఖవికాసమే స్పష్టముగ విశదపఱచుచున్నది.

ఆనం—రాజ్యం! నిజమే. ఒక స్త్రీవ్యక్తి వలన నాజీవిత మెడారితుల్య మైనది. ఆశాజ్యోతి ఆరిపోయింది.

రాజ్యం—స్త్రీ వ్యక్తా! ఎవరది?

ఆనం—రాజ్యం! నాజీవితనౌక అలలతో నిండిన మహాసముద్రములో నడుస్తూంది. కెరటాలు దాన్ని ముంచేస్తాయో, దరిజేర్చు తాయో తెలియదు.

రాజ్యం—ఆనంద్! నావద్ద దాస్తావెందుకు. నేను పరాయిదాననా?

ఆనం—రాజ్యం! సంగతంతా చెప్తాను విను. తల్లిదండ్రులను వీడి, పట్నముచేరి నేను కాలేజీలో చదువుచుండగా ఆ school Head master గారు నా తెలివి తేటలను జూచి పైగా ఎక్కడ ఉండనీయక తనవద్దనే ఉండమని కోరినారు. ఆయన

యిష్టప్రకారము నేను వారియింట్లోనే ఉంటూ, intermediate వరకు చదువుకున్నాను. అప్పుడే ఆయన కుమార్తె పూర్ణ, నేను గాఢంగా ప్రేమించుకున్నాము. అచ్చట చదువు పూర్తయిన తరువాత, డాక్టరు Course కి యీఊరు చేరేను. యిక్కడుంటూన్న నాహృదయమంతా ఆమెయందే ఉండేది. సెలవులు దొరకడమే తడువాయి. అక్కడకు వెళ్లేవాడిని. గతించిన క్రిష్టమస్ సెలవులకికూడా వెళ్లి వచ్చాను. Head master గారు యిదంతా చూచి మీయిద్దరికి వివాహం చేస్తానన్నాడు. యీ Course finish అవగానే తప్పకుండా marriage చేసుకుంటానని promise చేసాను. యిలా ఉంటుండగా యీమధ్యను జరిగినసంగతి యీ letter చూడు తెలుస్తుంది.

రాజ్యం—(ఉత్తరం చదివి, నిస్పృహతో) నిరాశ. భగ్నహృదయము.

ఆనం—రాజ్యం, యిట్టి పరిస్థితిలో నాఆత్మకు శాంతియేది? యింక యీఆనందుకు యీజీవితంలో ఆనందం ఉందా?

రాజ్యం—అలాగయితే యిప్పుడేమి చేయదలంచుకున్నావు?

ఆనం—నాప్రియురాలు ఆత్మతో నాఆత్మను ఐక్యం చేయదలంచుకున్నాను.

రాజ్యం—మరణమా? బలవన్మరణము తగదుసుమా!

ఆనం—జీవించి చేసెడునదేమి? సారములేని భూమి ఎట్టిదో, ప్రేమ లేని హృదయముకూడ అట్టిదే! యింక అది నిష్ప్రయోజనము.

రాజ్యం—భూమి సారవిహీనమైనప్పుడు ఎరువువేసి దానిని సారవంతముగా చేయవచ్చును గదా!

ఆనం—ఎరువువేసి సారవంతముగా చేసినను ప్రధమమున నుండెడి సారము రాదుగదా!

రాజ్యం—అట్లయిన నీజీవితాన్ని ఒకస్త్రీ వ్యక్తికోసం బలీయదలచుకొన్నావా?

ఆనం—ఆ ! అంతే.

రాజ్యం—యిదేనా ! పురుషలక్షణము. రైలు ఏంతమంది జనాన్నైనా ఎక్కించుకొని దానిగమ్యస్థానాన్ని చేరుకుంటుంది. ఆలాగే మన జీవితంకూడా ఎన్నికష్టములనైనాసహించి గమ్యస్థానాన్ని చేరుకోవాలి. అంతేగాని మధ్యను వచ్చే చిన్నఅడ్డంకులకే ఆగిపోతే యెలాగ ?

ఆనం—రాజ్యం ! యికనీవెన్ని చెప్పినా, యీబుద్ధికెక్కదు. వృథా ప్రయాసవలదు.

రాజ్యం—అయితైన నిన్నే నమ్ముకొనియున్న ఒక ఆడుదానిని అగాధమున త్రోసివేయ సిద్ధపడుదువా ?

ఆనం—నన్ను నమ్ముకొనిన ఆడుదా ? నాపూర్ణతప్ప ఎవ్వరును లేరే ?

రాజ్యం—ఆనంద్ ! ఎవ్వరో యననేల ? నేనే ఆనంద్ !

గీ. హృదయమదియేమొ ? నీయందె ♦ హత్తుకొనియె
నిలువలేనింక నినువీడి ♦ నిముసమేని
నామనోనాధుడవు నీవె ♦ నమ్మిమింక
నీటముంచినన్ తేల్చినన్ ♦ నీవెగావె !

ఏనాడు నీవు మాయింట్లో కాలుపెట్టేవో ఆనాడే నామనోనాధుడవు నీవేయని నిశ్చయించుకున్నాను. నన్ను భగ్న హృదయమును చేస్తావా ?

ఆనం—రాజ్యం ! క్షమించు. యిన్నాళ్ళు నీహృదయం గ్రహించుకోలేక నీతో చనువుగా మసలేను. అది నీవు ప్రేమగా భావించేవు. యిదివరకే ఒరులచే ఆక్రమింపబడిన నాహృదయములో యితరులకు తావెక్కడిది ?

రాజ్యం—ఆనంద్ ! నాఆశాసౌధాలన్నీ ఒక్కసారిగా కూల్చేస్తావా? నన్ను నట్టడవిలో విడుస్తావా ? నాఆశయాన్ని నెరవేర్చవా ?
(అని బ్రతిమాలును)

ఆనం—వెర్రిదానా ! నాకింక జీవితముపై యాశలేదు. నన్నేల పట్టు

కాని ప్రాకులాడుతావు. నిష్ప్రయోజనం. నీఉద్దేశాన్ని మార్చుకో !

రాజ్యం—ఆనంద్! నీవు పూర్ణనుండి నీహృదయము నెట్లు వేఱు చేయ లేవో, అట్లే నిన్ను నాపవిత్రహృదయమునుండి వేఱుచేయ లేను. అందుచే నీతోకూడా నేను బలికాగోరుచున్నాను. (అని ఆనందు పాదములచెంత మోకరించి యుండును)

ఆనం—ఏమి? నీవుకూడ మరణింతువా? పరమేశ్వరా! ఎంతకఠిన పరీక్షచేయుచుంటివి. పూర్ణా! నాకిప్పుడు మార్గమేది? పూర్ణా! (అని టేబిలుపైనున్న ఉత్తరమును దీసి నలుపుచు, ఏదో క్రొత్తవిశేషముగాంచినటుల చటాలున ఆగి, ఆ ఉత్తరమును విప్పి) ఏమిది? (అని ఇట్లు చదువును) "పూర్ణ చనిపోవుచు, తనకు ఆత్మశాంతి చేకూరాలంటే, నీవింకొకకన్యను వివాహమాడాలని చెప్పింది. ఆమె ఆశయాన్ని వృధాచేయకు. తప్పక వివాహంచేసుకో" ఆ! ఏమి? పూర్ణ ఆత్మశాంతి కొఱకు నాకు వివాహమా? యింకొక కన్యకు నాహృదయమున ఆశ్రయమీయనా? పూర్ణా! నాకు వివాహమా? (నిదానించి) ఆ! అవును తప్పదు. నాపూర్ణ ఆత్మశాంతి కొఱకు నేను వివాహం చేసుకొనుట తప్పదు. ఆమె కోరిక నెరవేర్చాలి. చేసుకుంటాను. వివాహంచేసుకుంటాను. ఆమె ఆత్మశాంతియే నాఆత్మశాంతి. (అనిరాజ్యంనుజూచి) రాజ్యం! లే! నాపూర్ణ ఆత్మశాంతికొఱకు నాయందు బద్ధానురాగవై యున్న నిన్ను వివాహము చేసికుంటాను. తప్పక వివాహం చేసుకుంటాను. లే. (అని రాజ్యంను లేవదీసి, దగ్గరగా చేర్చుకొని) పూర్ణ ఆత్మశాంతియే నాఆత్మశాంతి. వివాహం చేసికుంటాను. (అని కౌగలించుకొనును)

(తెర పడును)

రెండవ రంగము.

ప్రదేశము : పూజామందిరము.

ప్రవేశము : సీతాపతిరావు.

సీతా—(పూజచేసి) హే! ఆదిమధ్యాంతరహిత! అనాథరక్షణ ఆశ్రితపోషణ! అసురకంటక! మునిజనవందిత! పాహిమాం

ఉ. భక్తులమయ్య మమ్ము పరి ♦ పాలనసేయగరావెయంచు మా
శక్తికొలంది నిన్గొలువ ♦ జాగొనరింపకవచ్చి ప్రేమనా
భక్తులఁబ్రోచి ముక్తికిదె ♦ మార్గమటంచు కృపామతిన్ సదా
శక్తినిగాచునో ఘనుడ ♦ జాలగ నీకిదె మ్రొక్కెదన్ ప్రభో!

(అని కన్నులుమూసికొని ధ్యానించుచుండును).

(అంత జనార్దనం, చేత కాగితములతో ప్రవేశం)

జనా—(సీతాపతిని జూచి) ఆహా! ఏమి యీతని భక్తివిశేషము. యీ కలికాలమునం దింకను యిట్టి భక్తశిఖామణు లుండబట్టియే దానదయాధర్మములు పూర్తిగా నశించలేదు. సుగుణనిధి. యీాయన గుణవిశేషముల నేమని వర్ణింపగలను.

సీ. బీదవిద్యార్థులన్ ♦ ప్రేముడి నీక్షించి
ఆదరించెడి నట్టి ♦ యాప్తుడితడు
'అన్నమో! రామచంద్రా!' యంచు వాపోవు
యార్తులపాలిట ♦ అమరవిభుడు
దేశాభిమానము ♦ దీపింప సర్వ మ
ర్పింప సంసిద్ధుడౌ ♦ వీరుడితడు
ఎంతధనికుడైన ♦ యీశ్వరుచరణంబు
వదలక సేవించు ♦ భక్తిపరుడు

గీ. పుణ్యచరితుండు విజ్ఞాన ♦ మూర్తియితడు
ధనికులందెల్ల బేరొందిన ♦ దగినవాడు

యిట్టి చరితార్థులనుగని ♦ ఎంత ధన్య
చరితయో! పావనాత్మమా ♦ భరతమాత!

ఆహా! మూర్తీభవించిన దేవతాస్వరూపమా! యన నెట్లు ప్రజ్వలించు
చున్నాడో! (అంత సీతాపతి పూజముగించి జనార్దనునుజూచి)

సీతా—ఓహో! నీవా? నాయనా! ఎంతసేపయింది వచ్చి?

జనా—యిప్పుడే మీరు పూజలో ఉన్నారని, తరువాత కలసికొందా
మని అనుకుంటున్నాను.

సీతా—ఏమిపనిమీద వచ్చేవు?

జనా—రాబోయే శుక్రవారం మనం Trusty లుగాయున్న పాండు
రంగ దేవాలయములో ఆ దేవదేవుని జన్మదినోత్సవము జరుగ
బోతుందట. జ్ఞాపకముందా?

సీతా—ఆ! పాండురంగని మఱచుటయా?

జనా—ఆవిషయంలో ఏమిఏర్పాటు చేయించారో తెలుసుకుందా
మని వచ్చేను.

సీతా—నాయనా! యీకఱవు రోజుల్లో మనం డబ్బు అనవసరంగా
వ్యయపఱచడం సమంజసముకాదు. సద్వినియోగం చేయాలి.
చూడు, యిప్పు డీసందర్భములో దేవుడికి పదివేల టెంకా
యలు కొట్టేమనుకో, లేకపోతే బంగారు కిరీటం చేయించే
మనుకో, అదీగాక పోతే హడావిడిగా భోగంమేళాలు, హరి
కథలు, గానకచేరీలు, యిటువంటి వన్నీ పెట్టి చాలా గొప్పగా
చేసేమనుకో. వీటికన్నిటికీ డబ్బు ఖర్చుపెట్టడమే కాని, ఏమ
యినా ప్రయోజనముందా?

జనా—ఏమి లేదండి.

సీతా—అందుచేత అటువంటి హడావిడి ఏమీ లేకుండా, ఉత్సవము
టూకీగా జరిపించేసి, ఆనాలుగు రోజులు, ఎంతమంది వస్తే
అంతమందికీ లేదనకుండా, దేవుడి పేరుమీద అన్నదానం
చేయించు.

జనా—భేష్! చాలా చక్కగా ఉందండి మీఅభిప్రాయము. యీ
విధంగా చేస్తే ప్రస్తుత కఱవురోజుల్లో తిండిలేకుండా బాధపడు

చున్న ప్రజల యాకలిబాధ కొంత చల్లారుతుంది. నలుగురు సంతోషిస్తారు. యీవిధంగా ప్రజాసేవ చేయడం భగవంతుడు కూడా మెచ్చుతాడు.

సీతా—అదే మనకు కావలసినది. ప్రజాసేవయే పరమాత్ముని సేవ. ప్రజాసంతోషమే పరమాత్ముని సంతోషము. అందుచేత యీ ఏడాది పాండురంగ జన్మదినోత్సవం అన్నదానంతో మహావైభవంగా జరిగించు.

జనా—ఆదర్శప్రాయమైన పని చేస్తున్నారు. మఱి నేను తగుప్రయత్నంలో ఉంటాను. శెలవా?

సీతా—మంచిది. వెళ్లిరా! యీవిషయంలో ఎంతడబ్బు ఖర్చు అయినాసరే వెనుదీయకు.

జనా—అలాగే శెలవు.

సీతా—మంచిది.

(జనార్దనం నిష్క్రమించును)

సీతా—(తదేకధ్యానముతో, జనార్దనం వైపు జూచి) యీతని చరిత్రము, నడవడి అంతయు నాకు మా . . పని మూడుమూర్తుల బోలు చున్నది. సరే. యీ . ని విష . . లో కలకత్తా పోలీసువారికి వ్రాసితినిగదా! ఏమి సమాధాన మొస్తుందో పరమేశ్వరా! అనంతకోటి బ్రహ్మాండనాయకుండవగు నీఅసమానలీలాసాదులను గుర్తింప అజ్ఞులమగు మాకలవియగునా? సదా నీపద ధ్యానము తప్ప మా కితఱము లేదు. నీటముంచినను, పాలముంచినను నీదేభారము. (అని నమస్కరించును)

(తెరపడును)

మూడవరంగము.

ప్రదేశము : యిల్లు.
ప్రవేశము : పూర్ణ.

గార్ణ—(విచారము సూచించుచు) పరమేశ్వరా! అమాయకుడును, న్యాయపథుడును అగునా తండ్రికి ఉద్యోగము పోగొట్టితివి.

నా ప్రేమఫలము, నా హృదయాధినాధుని, ఆనందుని వేఱు చేసితివి. రంగా ! నన్నిన్ని కష్టపరంపరల పాలుగావింప నే చేసిన పాపమేమున్నా ? రంగా. (అని విచారించు చుండును).

(జగ్గన్న, చేతిలో పుస్తకముతో ప్రవేశం)

జగ్గ—అమ్మాయి ! అర్ధరాత్రి కావచ్చిందికదా ! యింకా నిదుర పోలేదే ? తల్లీ ! అయ్యయ్యో ! యిలా రాత్రులు జాగారము చేస్తుంటే శరీరసౌఖ్యము చెడదా తల్లీ !

పూర్ణ—నాన్నగారూ! యీ జీవికిక ఒక్కటేనిద్దుర. యీ శరీరమునకు తీఱని విశ్రాంతియే కలుగనున్నది.

జగ్గ—అమ్మా ! కష్టాలు కలకాలము కాపురముండవు. కొన్నాళ్లు చీకటి. తఱువాత వెన్నెల. ప్రతీజీవికి ఆదినో మధ్యముననో, లేక అంత్యముననో కష్టదశ తప్పదు.

పూర్ణ—నాన్నగారూ ! నాకు సుఖమెక్కడిది ? అన్నివిధాల ఆపద లే గదా ! ముళ్ళకంపచే ఆవరింపబడిన యీ చిన్న మొక్క అణగి పోతుందికాని అభివృద్ధి పొందుతుందా ?

జగ్గ—అమ్మా ! ఆ ముళ్ళకంపను 'జ్ఞాన' మనెడి అగ్నిచే దహింప చేయాలి. చూడు. అటువంటి జ్ఞానాన్ని యిచ్చేవి యీ Books షేక్సిపియరు మహాకవి వ్రాసిన యీ నాటకాన్ని చదువు. ఎటువంటి చక్కని భావంతో కూడుకొనివుందో !

పూర్ణ—నాన్నగారూ ! నా బ్రతుకే మహానాటకమైతే యింక వేఱొక నాటకాన్ని చదవడమెందుకు ? అంతా ప్రత్యక్షంగా అనుభవిస్తూన్నదేగదా ?

జగ్గ—చిట్టితల్లీ! నీ వెంత వెఱ్ఱిదానవై పోతివమ్మా! జీవకోటి కంతటికి ప్రత్యక్ష దైవములైనటువంటి ఆసూర్యచంద్రాదులకే గ్రహణమనెడి ఆపద తప్పలేదు. కాని గ్రహణగ్రస్తుడైన చంద్రుడలాగే ఉంటాడా ? ఆగ్రహణము విడిపోగానే తిరిగి తనచల్లని కిరణములతో ప్రకాశించడా ? అటువంటిది మనమెంత తల్లీ ! విచారించకు. సుఖదినములు రాకపోవు. రసాలవృక్షము గ్రీష్మఋతువు

రాగానే ఆకులు రాల్చేస్తుంది. తిరిగి వసంతకాలము రాగానే ఫలపుష్పభరితమై జనులకు ఆహ్లాదము నిచ్చుటలేదా ?

పూర్ణ—నాన్నగారూ ! మీరెంత చెప్పినను నామనస్సునకు శాంతి ఎలా చేకూరుతుంది చెప్పండి. మీకా, ఉద్యోగము పోయినది. నాప్రేమమూర్తి, ఆనందా, వేరైపోయినాడు. యిక ఆనందము లేదుగదా ! (నిట్టూర్పు విడచును)

జగ్గ—అమ్మా ! నాఉద్యోగం తీసివేయడానికి బుద్ధిపూర్వకముగా నేనెవరికీ హానిచేయలేదుగదా ! జాతిమతవైషమ్యాలను మనస్సులో ఉంచుకొని, తన ఆనందానికి అడ్డుతగులుచున్నానని, తనయాజ్ఞను పాటించి, ఆలీలా, కుమార్ లకు మార్కులు వేయలేదని తన్నెదిరిస్తూన్నానని, ఆప్రిన్సిపాల్ జమీందారుకి నామీద చాడీలు చెప్పి ఉద్యోగం తీయించేసేడు. యిందులో నాదేమి తప్పులేదుగదా !

పూర్ణ—నాన్నగారూ ! యిందులో ఎవరిదీ తప్పులేదు. అంతా ఆ పరమేశ్వరునిదే తప్పు. ఆతడు మంచివాళ్లకే కష్టాలు కల్గిస్తూ ఉంటాడు. చూడండి ! సాధుజంతువైన కస్తూరిమృగము నాభిలో జనులకు మహోపకారమైన 'కస్తూరి' నుంచలేదా ? అదే ఏఅమృతాలాపి నాలుకపైన నుంచినచో ఎంతబాగుండును.

జగ్గ—నిజమే. గ్రహస్థితి ఏమీ బాగులేదు. అందుచేతనే అన్నీ అలాగ ఒకేసమయానికి సమకూడేయి. పోనీ ఆజమీందారుగారికి సర్వము మనవిచేసుకుందామని వెడితే, దర్శనమీయటానికి వీల్లేదు; వెళ్ళిపొమ్మన్నారు. అదిగాక కాలేజిసొమ్ము నేను నాలుగువేల రూపాయలు అపహరించేనని, దానికి సముజాయిషీ చెప్పకపోతే నామీద action తీసికొని ఆస్తి జప్తుచేయవలసి ఉంటుందని నోటీసుయిచ్చేరు. యింక యీదీనుని ఆలకించేవారెవ్వరమ్మా !

పూర్ణ—ఏమిటీ ? దర్శనము యీయడానికి వీల్లేదన్నారూ. అదిచాలక మీరు డబ్బుఅపహరించేరని అపవాదా ? ఆహా ! రంగా !

ఎంతవిపరీత పరీక్ష. దీనికంతకూ దుర్మార్గుడు, ఆప్రిన్సిపాలే కారకుడు. ఆయన చెప్పుడుమాటలువిని దున్న యీనిందంటే; దూడనికట్టమంటున్నాడీ జమీందారు. తుచ్ఛుడు. ప్రిన్సిపాల్.

జగ్గ—తల్లీ! ప్రిన్సిపాలుగాదు తుచ్ఛుడు. యుక్తాయుక్త విచక్షణలేని ఆగ్రుడ్డి జమీందారు. ధనమున్నదిగదా యని గర్వాంధకారమున చెప్పుడు మాటలువిని పశుప్రాయుడగుటయేనా? ఆశ్రితుల చేతులలో కీలుబొమ్మలై ఆడుటయేనా? యిటువంటి జమీందారు లుండిననేమి? మడిననేమి?

పూర్ణ—నాన్నగారూ! నేడు సత్యానికి తావులేదు. అసత్యానికి ఆశ్రయం ఎక్కువైంది. యిటువంటి తుచ్ఛజమీందారులకే, సభలలో అగ్రస్థానము పెద్దగౌరవము యిస్తుండ, యీలోకం, లోకాన్ని ఎదిరించగల సమర్థులేరి?

జగ్గ—యిటువంటి జమీందారులే కాలేజీపోషకులు. అయ్యయ్యో! విద్యలకు కేంద్రస్థానమై భావిప్రాపంచకస్థితికి ఆధారభూతులైన విద్యార్థులను తయారుచేసి వారిజీవితములను దిద్ది, లోకానికి మహోపకారము చేయవలసిన యీసంస్థలు నేడు లంచగొండులతోను, వ్యభిచారులతోను, త్రాగుబోతులతోను, మతద్రోహులతోను, అబ్బబ్బ! పంచపాతకులతోను నిండియున్నదిగదా!

పూర్ణ—నాన్నగారు! మీరు చెప్పింది వాస్తవము. యీసంస్థలు బాగుపడుమార్గములేదు ఏలనందురా?

సీ. చెప్పుడుమాటల ♦ చేత నంధాత్ములౌ
 పోషకులెందరో ♦ పుడమినుండ
జాతిభేదములెంచు ♦ జడులెందరో ప్రిన్సి
 పాలులై వేధించు ♦ ప్రభువులుండ
కొద్ది గొప్పలుమేసి ♦ పెద్దమార్కులు వేయు
 మేష్టరులెందరో ♦ మేదినుండ

[illegible] సం[illegible]హాని ♦ [illegible] తిరిగెడి
విద్యార్థులెందరో ♦ వెలసియుండ

గీ. య[illegible]తుల [illegible] ♦ [illegible]
వర్థిలుచునుండ[illegible] ♦ [illegible]సుదు
తావుగలదె? విన[illegible]ము ♦ దా[illegible]రించె
నిజముగా స[illegible]స్థల[illegible] నిక ♦ నిలయ[illegible]?

జగ్గ-- తల్లీ! నాఉద్యోగము మాటకేమి? నీఆనందానికి భంగం వచ్చిందికదా! యని నేను విచారిస్తున్నాను.

పూర్ణ—నాన్నగారూ! నిజంగా 'ఆనందు' యింకొక కన్యను వివాహం చేసుకున్నాడంటారా?

జగ్గ—అమ్మా! ప్రబలనిదర్శనము అతని తల్లిదండ్రులు వ్రాసిన ఉత్తరమూ లేదా? మఱి అనుమానమెందుకు?

పూర్ణ—నాన్నగారూ! ఆనందు, అంతటి ద్రోహియా? త్రికరణశుద్ధిగానన్ను ప్రేమించి తప్పక నన్ను వివాహము చేసుకుంటానని పంచభూతముల సాక్షిగా ప్రమాణముచేసి ఇప్పుడు ఇంకొక కాంతను వివాహము చేసుకుంటాడా? అసంభవము, అలా ఎన్నటికిని జరుగదు.

జగ్గ—పిచ్చితల్లీ! నీకు ప్రపంచజ్ఞానము తక్కువమ్మా! ఎవరెంత చెబితే అంత నమ్ముతావు. మాటలకు క్రియలకు చాలా తేడా ఉంటుంది. అదికాక చూడు. పుష్పములలో మధువు వున్నంత వరకే దానిదరి చేరుతుంది భ్రమరము. ఇ[illegible]మ్మా?

పూర్ణ—నాన్నగారు! మీరు పొరబడుచున్నారు. చిన్నతనమునుండి ఆనంద్ హృదయము నేను ఎరుంగుదును. అతడంతటి ద్రోహి కాదు. అతనిది నిష్కల్మష హృదయము. నాకు ద్రోహము చేయ సంకల్పడు నన్ను మనస్ఫూర్తిగా ప్రేమించాడు.

జగ్గ—అమ్మా! అతనికి నాయందు ప్రేమ యుండవచ్చును. కాని తల్లిదండ్రులు ఇంకొక పిల్లను చేసుకోతుంటే కాదని వారిని ఎది

రించగలడా? ఆతడంతటి సమర్థుడు కాడు. అందుచేతనే వారి యిష్టప్రకార మింకొక కన్యను చేసికున్నాడు.

పూర్ణ—ఆతడు, తన ఆత్మను తల్లిదండ్రుల కొరకు బలి ఇయ్యడు. ఆతడు స్వతంత్రభావాలు గలిగిన యువకుడు. నా ఆనందు నానుండి వేరుగాడు. ఎప్పుడు మా యిరువురి ఆత్మలు ఒక్కటే.

జగ్గ—తల్లీ! ఇంకెక్కడి ఆనంద్! ఆతడింకొక స్త్రీని వరించి సుఖిస్తు న్నాడు. నీవింక నిరాశచేసుకో. నిష్కారణంగా బాధపడి శరీరసౌఖ్యము పాడుజేసికోకు.

పూర్ణ—పాడు శరీరము, ఆనంద్ లేనిదే నాకు సౌఖ్యమెక్కడిది? అతనిని కలుసుకుంటాను. యదార్థము తెలుసుకుంటాను. వివాహము చేసికోవడమే నిజమైతే నా ప్రాణాలాతని పాదాల దగ్గరే వదిలేస్తాను. [illegible] ఆనంద్‌ను కలుసుకుంటాను.

జగ్గ—ఓహో! నీకు పిచ్చి [illegible] తూం[illegible] ఇటు మూడు అప్పుడే రెండుగంటలు [illegible]లే! నా [illegible] విను. లేనిపోని తలంపులు పెట్టుకో[illegible] మ[illegible] చేసి[illegible] హాయిగా [illegible] కో నామాట విను. [illegible] లే.

పూర్ణ—నేను పడుకుంటాను లెండి. మీరు [illegible] వెళ్ళి పడుకోండి.

జగ్గ—అలాగే తల్లీ! ఏమి యగాత్యము చేయకుసుమా! ఏకైకపుత్రికవు. నిన్ను చూసుకొని నేను బ్రతుకుచున్నాను. నన్ను అధోలోకానికి తోసేయకు. చూడు ఆతడు కాకపోతే ఇంక మనకు పెండ్లి కొడుకులే, లేరా ఏమిటి? చేయిజారిన తరువాత విచారిస్తే లాభమేమిటి? మరి నేవెడతాను.

పూర్ణ—వెళ్ళిరండి.

జగ్గ—జాగ్రత్తగా పడుకో తల్లీ! ఆ! మనస్సు పాడుచేసికోకు.

పూర్ణ—మంచిది మీరు పోయి పడుకోండి.

జగ్గ—అలాగే. (నిష్క్రమించును)

పూర్ణ—వెఱ్ఱితండ్రీ! నాఆనంద్ లేనిదే నేజీవించుటయా? అతనిని వివాహమాడాలి. లేదా నాప్రాణాలతనికి సమర్పించాలి. నాఆనంద్‌ని చేరుకుంటాను. వీథివీథుల సందుసందుల గాలిస్తాను. నాప్రేమను వెల్లడిచేస్తాను. ఆనంద్ లేని నాకీ సంసారమెందుకు? నాఆనంద్‌ని కలుసుకుంటాను. నాహృదయాధినాథుని కలుసుకుంటాను. ఆనంద్! ఆనంద్! యిదే మంచిసమయం నిన్ను జేరుకుంటాను. (అటు ఇటు చూచి) నిజానిజాలు తెలిసికొంటాను. ఇదిగో ఆనంద్! చెప్పు! నిజంచెప్పు ఆనంద్! ఆనంద్! ఆనంద్.

(నిష్క్రమించును).

తెరపడును.

నాల్గవరంగము

ప్రదేశము : హాస్టలులో గది.

ప్రవేశము : లీల.

లీల—(పుస్తకముల సర్దుకొని) చాలకాలమయింది పుస్తకము ముట్టుకొని. కాస్సేపు చదువుకుంటే మంచిది (చదువుకొనుచుండును)

(తెరలో లీలా ! లీలా !)

లీల—(చదువునాపి) కుమార్.

(తెరలో ఆ ! నేనే!)

లీల—Servant maid కి నాకోసము వచ్చేనని చెప్పి లోనికిరా ! తలుపు తీసే ఉంది.

(తెరలో ఆ ! ఆలాగె !)

కుమార్ : ప్రవేశము

కుమా—నమస్తే ! లీలాదేవి !

లీల—నమస్తే! సుస్వాగతము. కవిసార్వభౌమునికి.

కుమా—భేష్! కుమార్, కవికుమార్! No No కవిసార్వ
భౌముడు.

లీల—Welcome.

కుమా—యీ Welcome కేమి? ముందు తలుపు వేసిరా! లేక
పోతే ఎవరైనావొస్తే దవడ శుద్ధవుతుంది.

లీల—నీకా! నాకా!

కుమా—యిద్దరికీ.

లీల—యింకా భయమేమిటోయీ. ఆకాలము వెళ్ళిపోయిందిగా!

కుమా—కాలం మారిందంటే కత్తే పామై కాటేస్తుందట. ఎందుకైనా
మంచిది వేసిరద్దు.

లీల—సరే. (తలుపు వేయుటకు బోవును).

కుమా—(పద్యంవలె చదువును).
ఏమితపం బొనర్చి జనియించినవాడనో!
నేడు లీలాదేవి గృహాంగణమునకున్.

లీల—(ప్రవేశించి నోరునొక్కి) గట్టిగా మాట్లాడకు. ప్రక్కని ఉన్న
వాళ్ళు వింటారు.

కుమా—సరే! నెమ్మదిగా మాట్లాడుతానులే. కాని, లీలా! ఎంత
నిర్భయంగా కలసుకొన్నాం. యిదివరకు ఎప్పుడైనా యిలా
కలసుకొన్నామా? హాస్టలుగదిలోనే? యిప్పు డెవరైనా
చూస్తేనో?

లీల—వెఱ్ఱివాడా! యిది బాలకృష్ణన్‌గారి ప్రభుత్వం. యిప్పుడు
మనలను Check చేసేదెవరు? అంతా విచ్చలవిడి. అయినా
ఒకవేళ ఎవరైనా వచ్చినా నీవే గోడదాటివచ్చి బలాత్కరి
స్తున్నావని అంతా నీమీంద తోసేస్తాను. నాకేమి?

కుమా—అయ్యబాబోయి! అలాగయితే ముందేపోతాను. బాబోయి.
(పోబోవును)

లీల—(ఆపి) ఆగవోయి. యింత ధైర్యస్తుడవన్నమాట! నేను నీమీద తోసేస్తే సరియైన సమాధాన మీయలేవు. యిదేనా పురుష లక్షణము.

కుమా—అన్నిలక్షణాలు సలక్షణంగానే ఉన్నాయి. గాని ముందు నన్ను వదలిపెట్టు. నేను పోతాను.

లీల—ఓరి! పిరికిపందా! వేళాకోళానికి నీధైర్యం పరీక్షిద్దామని అన్నానుగాని నిజంగా అలా చేస్తానా?

కుమా—ఓసి! మూర్ఖురాల! నీ వేళాకోళము గ్రహించే నేనలాగ అన్నానుకాని నిజంగా పారిపోతానా? ఎదురుగా నిలచి ఘంటాపథంగా వాదించి మరీ సమాధానము చెబుతాను. నాకేమిభయము? నాధైర్యము నీవెఱుగవు?

లీల—గొప్ప ధైర్యవంతుడవు. రా! యిలాకూర్చో! అలసిపోయేవు. అసహాయశూరుడవు.

కుమా—సెబాష్! నా ప్రజ్ఞావిశేషంబులను నేటికి గ్రహించితివి. (కూర్చుండును).

లీల—అదిగో! ఆభాషే నిన్ను మాట్లాడవద్దంట.

కుమా—స్వర్గానికెళ్ళి నాసవతిపోరు తప్పలేదన్నట్లు నీతో నాకీపోరు తప్పిందికాదు. కొద్దో, గొప్పో కవినిగదా! నన్నిలా మాట్లాడుకోనిద్దూ.

లీల—గొప్ప కవిత్వమే. చాలు. నీకో నమస్కారము. వినలేక చస్తున్నాము నీకవిత్వం. యీసారి మళ్లీ అలా మాట్లాడేవంటే చూడు.

కుమా—సరే! అయితే యిప్పటికేదో అయిపోయింది. కావలిస్తే క్షమించుకో. పొరపాటే.

లీల—ఆపొరపాట్లు మీకు పరిపాటే!

కుమా—ఇకనుంచి అలామాట్లాడనని apology యిస్తున్నానుగా.

లీల—నాకు apology యివ్వడంకాదు. తొందరపడకు. రోజులు ముందున్నాయి.

కుమా—(కంగారుతో) ఏం కొంపమునిగింది ? సంగతేమిటి ?

లీల—ఏముంది. మనం వ్రాసిన ఉత్తరానికి ఫలితంగా పూర్ణ యిల్లు విడచిపోయిందట.

కుమా—అయితే ఆ head master ముండావాడుచచ్చేడా? లేదా?

లీల—మన్ని చంపడానికి సిద్ధంగా ఉన్నాడు. పూర్ణను ఆప్రిన్సిపాల్ గారు, మనము కలసి అపహరించి ఉంటామని ఎలాగోతంటాలు పడి జమిాందారుగారిని దర్శించి సంగతంతా నివేదించుకున్నాడట.

కుమా—ఏడిసాడు. ఆజమిాందారుగారు వీడిమాట వినవద్దు. మన చేతిలో కీలుబొమ్మకాదూ. ప్రిన్సిపాలుగారు బాగా పోసేరుగా తైరువాడికి.

లీల—వినవోయి సంగతంతాను. జరిగిన సంగతంతా పూసగ్రుచ్చినట్లు చెప్పినాడుట. కావలిస్తే నా character, ప్రిన్సిపాలుగారి character ఋజువు చేస్తానన్నాడుట.

కుమా—కొంపమునిగిందే? యిదంతా నీకెలా తెల్సింది?

లీల—జమిాందారుగారింటివద్ద బంట్రోతు, హెడ్మాష్టరుగారు, జమిాందారుగారు మాట్లాడుకుంటుండగా విని, మన దాసీదానితో చెప్పేడుట. అంతవరకూ ఎందుకు నిన్నరాత్రి హెడ్మాష్టరుగారు, జమిాందారుగారుకలసి హాస్టలు checking కి వచ్చేరు. నేను అదృష్టవశాత్తు ఎక్కడికీ వెళ్ళకుండా నిన్న room లోనే ఉండబట్టి గండం గడచింది.

కుమా—కాలం సమిాపించినదన్నమాట అయితే యింక చల్లబడితే మంచిది.

లీల—Principal గారినికూడా watch చేస్తున్నారుట.

కుమా—సరిగాని Principal గారిని తిరిగి దర్శించేవా ?

లీల—లేదు. అనేకలక్షలసార్లు కబుర్లమిాదకబుర్లు పంపుతున్నారు.

కుమా—యింకెన్ని ఏడుస్తేనేమి ? మనపని జరిగిందికదా ! మంచి టోకరా యిచ్చేవు ముండావాడికి.

లీల—హాయిగా Enjoy చేయక యిప్పుడవన్నీ యెందుకు ?

కుమా—Yes. Come on. ఏదీ kiss...... (ముద్దిడుచుండును).

(తెరలో లీలా ! లీలా !)

కుమా—(ఉలికిపడి) అయ్యబాబోయి ! కొంప మునిగిపోయింది. ఎవరోవచ్చేరు. చూడు.

లీల—ఎవరూ లేదు. ఊరుకుందూ.

(మరల తెరలో లీలా ! లీలా !)

కుమా—ఏమీ లేదంటూ వేమిటి ? అదిగో ! విను. జమీందారుగారి గొంతుకలాగఉంది. అయ్యబాబోయి ! యిప్పు డేదిదారిరా బాబు. (కంగారుపడుచుండును).

(మరల తెరలో లీలా ! లీలా !)

లీల—ఎవరో అమ్మాయిలాఉంది. ఎందుకైనామంచిది. నువ్వీ దొడ్డి దారిని వెళ్ళిపో. ఊ. లే.

(మఱల తెఱలో లీలా ! లీలా !)

లీల—(గట్టిగా) వొస్తున్నా. (కుమార్‌తో) ఊ ! లే.

కుమా—పగవాడికన్నా వొద్దురా బాబీయవస్థ. అన్నిదారులు కట్టు బడితే దొడ్డిదారి. ఆదారి లేకపోతే గోదారి శరణ్యం. యీమూలనుండి సంగతంతా కనిపెడతా ! (అని సైడుకువచ్చి నిలచియుండును).

లీల—(తలుపు తీయుటకు లోనికిబోయి తిరిగి ప్రవేశించుచు) ఓహో ! Principal గారా ! దయచేయండి. యిలాకూర్చోండి.

(బాలకృష్ణన్ ప్రవేశించి)

బాల—అమ. రొంబ Thanks. (కూర్చుండును).

కుమా—ఆరిపిడుగా. నీవుటరా? పానకంలోపుడకలాగ నీయబ్బసొమ్ము

పోయినట్లు రోజుకుంటూ వచ్చేవే ? సరే ! యిప్పుడో మహా నాటకం జరుగుతుందికాబోలు !

లీల—మొద్దుపీనుగను నిద్రలో మీపిలుపు వినిపించుకోలేదు. తలుపు దగ్గఱ నిలబెట్టేసేను. క్షమించాలి.

బాల—ఆ ! Never mind. Never mind.

లీల—నామూలాన్ని చాలా శ్రమతీసికొన్నారు. నేనే వద్దామనుకుంటున్నాను మీవద్దకు. అనవసరంగా శ్రమయిచ్చేను.

బాల—అది ఎంతమాట ! ఏదీ ! మఱచిపోయావేమో అని నేనే వొస్తిని. నీనిద్రకు కూడా ఆటంకం యిస్తినా ?

లీల—అబ్బే ! దానికేమిలెండి. మిమ్మల్ని మఱచిపోతానా ? ఎప్పటికప్పుడే వద్దామనుకుంటున్నాను యీమధ్యను ఒంట్లో ఏమీ బాగుండడములేదు. కొంచెము కులాసాగా ఉన్నాక వద్దామని ఊరకున్నాను.

బాల—O ! My God ! ఒంట్లో బాగులేదా ! నాకీసంగతి తెలిస్తే Doctor ని arrange చేసిఉండునే ?

కుమా—అబ్బ ! ఎంత అభిమానం. అవునుమఱి. లంచాలుదొబ్బిన డబ్బు ఎలా ఖర్చవుతుంది ?

లీల—మీవద్దనుండి నాకు కబుర్లు తీసికొచ్చినవాళ్ళని మీకీసంగతి తెలియబర్చమన్నాను. తెలివితక్కువ పీనుగలు. మఱచిపోయేరుకాబోలు.

బాల—సరిదా ! తలుపు గడియవేస్తివా ?

లీల—అబ్బే ! ఎందుకండి. మీరుండగా ఎవరొస్తారు ? ఎలాగా మీరు వెళ్ళినతరువాత తలుపేసి పడుకోవచ్చును. అస్తమానువేయడం తీయడం ఎందుకు ?

కుమా—గ్రంథంజఱిపితేనేగాని కదలడీ గాడిద.

బాల—దానికేమిగాని లీల ! యిందాక యిక్కడ గుసగుసలువింటినే.

లీల—ఛ్ఛీ ! అదేమికాదు. ఎలకలచప్పుడేమో !

బాల—అమ ! అడ్డడ్డ. లీలా ! నీవుదా నిలబడితివా ? రొంబకష్టమే. యిక్కడకూర్చో ! రా !

(అని తాను కూర్చున్న సోఫాపై కూర్చుండుమని చూపును).

లీల—అలాగేలెండి. (కూర్చుండును)

బాల—(కొంచెము దగ్గఱగా చేరును. లీల కొంచెం దూఱముగా జరుగును).

కుమా—ఓహో ! పాకం ముదురు తూంది. మన చేతులికి పనిచెప్పేలా గున్నాడు.

(అంత మఱియొకప్రక్క జమీందారు, హెడ్మాష్టరు జగ్గన్నగార్లు ప్రవేశించి ప్రిన్సిపాలుగారిని చూచి వెనుకకుతగ్గి ఒకసైడుకి పొంచియుందురు).

బాల—లీలా ! నీవుదా వింటివా ? యీ సంగతి. ఆ హెడ్మాష్టరు కూతురు ఎవడితోనో లేచిపోయిందట. అది నేనుద చేయిస్తి ననుకొని రొంబ కష్టపడి, జమీందారుగారితో సంగతంతా చెప్పినాడుట. దానివలన నాకుద జమీందారుకి కొంచెంద Splits వస్తున్నవి. నన్ను Watch చేస్తున్నాడా జమీందారు.

లీల—మేష్టారు! నాకీసంగతి తెలుసు. పూర్ణ ఎవరితోనూ లేచిపో లేదు. దానికంతకీ కారణము నేనే. పూర్ణానందులను వేఱు చేస్తే హెడ్మాష్టరుగారు దెబ్బతింటారన్న ఉద్దేశ్యంతో పూర్ణ చనిపోయినట్లు ఆనందుకు, ఆనందు యింకొక కన్యను వివాహం చేసుకున్నట్లు పూర్ణకు ఉత్తరాలు అందచేసాను. అందుచే ఆబెంగతో పూర్ణ ప్రాణత్యాగానికి ఇల్లు విడచి పోయింది.

జగ్గ—(ఉలికిపడి) ఎంతఘోరం.

పట్టా—ంగారు పడకండి.

బాల—అవు. మంచిపని చేస్తివి. లీలా! యిటు చూడు. నీకుద మార్కులు వేయిస్తినిగదా! నీనూలందా ఆజగ్గన్నను Dismiss చేయిస్తిని. మరి ఏదీ బహుమతి.

లీల—దానికేమి లెండి. కొంచెం ఒంట్లో కులాసాగా ఉన్నాక మిమ్మల్ని ఆనందింపచేస్తానుగా. తొందర ఎందుకు?

బాల—నీవుదా చాలకాలమునుండి యిలా గడిపితివి అడ్డడ్డ. యిక లాభంలేదు. ఏదీ ఒక్కసారి enough ఒక్క ముద్దు.

(ప్రిన్సిపాలు దగ్గరగా చేరుచుండగా, లీల దూరముగా జరుగుచుండును)

లీల — మేష్టారు! యివాళకు వొదిలెయ్యండి. పోనీ రేపూరాగే చేద్దాము లెండి.

బాల—అది ఏమిమాట? అబ్బెబ్బె! లీలా! యివాళ నిన్నుద తప్పక అనుభవించాలి. ఏదీ! ఒకసారి only one kiss, come on

(అని చేయి పట్టుకొనబోవును)

లీల—(విడిపించుకొని) అబ్బ! ఉండండి. చెప్తుంటే మీకు కాదూ!

బాల—అది ఏమిద లాభంలేదు. ఏదీ only once. (అని నిర్బంధించుచుండును)

కుమా—ఆ! ఆ! ఎంతఘోరం (అని రాబోవును)

పట్టా—అనుభవిద్దురుగాని కొంచెం ఆగండి. అయ్యా! బాలకృష్ణన్ గారూ!

(ప్రిన్సిపాలు లీలనువీడి, నిశ్చేష్టుడై నిలువబడును. లీల కంగారు పడుచుండును. కుమార్ జమీందారుని జూచి కంగారుపడి ప్రక్కకు తప్పుకొనును)

లీల—అయ్యా! చూడండీ! ప్రిన్సిపాలుగారు ఏమి చేస్తున్నారో!

పట్టా—సంగనాచీ! యింక నాదగ్గర యీటక్కర్లు కుదురవు. కట్టిపెట్టు. ప్రిన్సిపాలుగారు చేసింది, నీవు చేసింప వీనులారా

విన్నాము. చేయబోతూన్నది కళ్లారా చూచేము. యింకెందుకు బొంకుతావు?

జగ్గ—అయ్యా! నిజము బయటపడినదా? దీనికోసమే మిమ్మల్ని నాతో త్రిప్పుకొని మీకనవసరంగా శ్రమ యివ్వవలసివచ్చింది.

పట్టా—(ప్రిన్సిపాలును జూచి) మహాశయా! మీరంతటి ప్రతిభావంతులని తలంచ లేదు. విద్యాధికులు. ఎందుకయ్యా? నీచదువు. తగుబెట్టనా? నీకించుకేనా ప్రతీనెలా వందలకొలదీ జీతాలిస్తుంట. జాతిమతవైషమ్యాలను పాటించి, లంచగొండివై, జారుడవై, సంస్థనంతటిని పాడుచేసి, అందుకు ఆటంకమువచ్చిన వారిమీద చాడీలు చెప్పి హాని కల్గించుటకేనా నిన్నికక్కడ నియమించుట? పెద్ద డిగ్రీలుండగానే సరా? ప్రిన్సిపాలట! నీవంటి ప్రిన్సిపాలులు ఉండి యిలా సంస్థలను పాడుచేసే బదులు ఏగంగలోనైనా పడితే మంచిది. మర్యాదస్థులు. మిమ్మల్ని యింకేమన్నా ప్రయోజనం లేదు. దయచేయండి. మర్యాదగా యీక్షణాం మొదలుకొని తిరిగి యీకాలేజీ ground లో దర్శన మీయకండి. వెళ్లిరండి. నీవంటివాడిని నమ్మి యీసంస్థలో తావీయడం నాదే తప్పు.

(ప్రిన్సిపాలు పిచ్చెత్తినట్లు నటించుచుండును)

పట్టా—కదలవేమి? get out, quick, get out.

(ప్రిన్సిపాలు విచారము సూచించుచు పిచ్చివానివలె నిష్క్రమించును)

పట్టా—(లీలను జూచి) ఎంత అవినీతిప్రవర్తన అమ్మాయి! నీకా మాత్రం జ్ఞానము లేదా? తల్లిదండ్రులను వదలి చదువుకని వచ్చి నీవు చేయవలసిన పని యిదా? సరిగా చదువుకోక పరపురుషులతో విచ్చలవిడిగా సుఖిస్తూ, పరీక్ష ఫెయిలై, మార్కులు హెడ్మాష్టరుగారు వేయలేదని ఆయన్ని సర్వనాశనం చేయడానికి బూనుకున్నావా? విద్యార్థిని కీప్రవర్తన తగునా?

నీవంటివాళ్ళిలాగ hostel లో ఉంటే మాసంస్థ కంతటికీ అప్రఖ్యాతి చాలు. నీకీచదువు చాలు. నీవు యింక ఎచ్చట చదవకుండా debar చేస్తున్నాను. తెల్లవారడంతోనే నీవీ hostel వదలి వెళ్లిపోవాలి. తెలిసిందా! లేకపోతే మర్యాద దక్కదు.

(లీల కంగారు పడుచుండును)

జగ్గ—అయ్యా! తొందరపడకండి. ఆపిల్ల జీవితము పాడుచేయవద్దు.

పట్టా—ఎంతదయార్ద్రహృదయముండి మీది! అయ్యా! నేను చెప్పుడు మాటలు విని, న్యాయాన్యాయవిచారణ లేక మిమ్మల్ని తొలగించాను. నేటికి ఆభగవంతుని దయవలన నిజము తెలిసికొన్నాను. క్షమించండి. మళ్లీ మిమ్మల్ని head-master గా appoint చేస్తున్నాను. సంస్థని తిరిగి అభివృద్ధిలోనికి తీసికొని వచ్చే పూచీ మీదే. ధనమదాంధతచే యుక్తాయుక్త విచక్షణ లేక పరిపాలించే యీ గ్రుడ్డి జమీందారుకి మంచినీతి పాఠము నేర్పేరు.

జగ్గ—అయ్యా! యిదంతా ఆభగవంతుని చిద్విలాసం. ముందు నాఉద్యోగంకన్న నాకూతురుజాడ తెలిసికోవడం ముఖ్యం. అందుచేత ఆమెను కలసికున్న తర్వాత మీకోర్కె ప్రకారం తిరిగి ఉద్యోగంలో ప్రవేశిస్తాను.

పట్టా—అలాగే! నడవండి. నేను మిమ్మల్ని అనుసరిస్తాను. మీఅమ్మాయిని వెదకడానికి. తర్వాతసంగతి చూచుకుందాము.

జగ్గ—అయ్యా! మీకెందుకీ శ్రమ? వద్దు. నేను వెడతాను

పట్టా—నామాటను త్రోసివేయకండి. నడవండి. యిద్దఱమూ కలసి గాలిద్దాము ప్రపంచమంతటా!

జగ్గ—సరే. మీచిత్తము.

పట్టా—అమ్మాయి తెలిసిందా? నేను చెప్పింది. అలాగ చేయకపోతివా నీమర్యాద దక్కదు. జాగ్రత్త. అయ్యా నడవండి.

(నిష్క్రమింతురు)

లీల—ఆహా! ఎంత విపరీతసంఘటన!

కుమా—(ప్రవేశించి) అమ్మయ్యా! చావుతప్పి కన్ను లొట్టయిన ట్లయింది. నేనుకూడా యిక్కడనే ఉంటే నారోజులుకూడా మూడిపోయేవే?

లీల—కుమార్! సంగతంతా చూసేవుగా! యిప్పుడేది దారి?

కుమా—గోదారి. అమ్మా! లీలాదేవిగారూ! చాలు. మీదారి మీరు చూచుకోండి. యింక నేను నిష్క్రమిస్తాను. మీకు మీప్రేమకు ఒక నమస్కారము. శలవు.

లీల—(ఆశ్చర్యముతో) కుమార్! నన్నిప్పు డనాథనుచేసి విడచి పోతావా? యింతటిదేనా? నీప్రేమ?

కుమా—యింతకాక యింకెంత? నీవిట్టిదానవని తెలిసుంటే మొదటే ప్రేమించకుండా ఉండేవాడిని. చాలుబాబుచాలు. బ్రతికుంటే బలుసాకైనా తినవచ్చు. శలవు.

లీల—నన్నీస్థితిలో విడచిపోవడం నీకు తగునా? మనప్రేమ పాటింపవా? నాబ్రతుకు సార్థకముచేయవా?

కుమా—నీవేమిచెప్పినా ప్రయోజనంలేదు. అయ్యబాబోయి. యీ సంగతి మాతల్లిదండ్రులకు తెలిస్తే బ్రతుకనిస్తారా? కొంప మునిగిపోదూ?

లీల—అయితే నాజీవితమింతేనా? నీతల్లిదండ్రుల నెదిరించలేవా?

కుమా—ఎదిరించి తినేదేమిటి? యింకేమీలాభంలేదు. ఏదోపూర్తిగా పాడయిపోకుండా నీదయవలన ఆ selection పరీక్షలలో మార్కులువేయించేవు. యింకముందు ప్రమాదమేమీ రాకుండా ఆజమీందారుగారి దగ్గరకు మా father ని పంపించి కాళ్లు, చేతులు పట్టుకోమంటాను. హాయిగా చదువుకుంటాను. నాకెందుకీగోల. శలవు.

లీల—అంతేనా?

కుమా—అంతే. మరిశెలవు. Good bye (పోబోవును)

లీల—కుమార్ ! నన్నాదరింపవా ?

కుమా—ఏలినాటి శనిలాగ వదలదలచుకొనలేదా? యింకేమీలాభం లేదు. నన్నింతటితో వదలెయ్యి. good bye (విదలించుకొని ముందుకువచ్చి) వెనకాముందూ ఆలోచించకుండా ప్రేమిస్తే వచ్చేఫలితమేయిది. బుద్ధివచ్చింది బాబు. బుద్ధివచ్చింది.

(నిష్క్రమించును)

లీల—(విచారముతో) ఆహా ! పరమేశ్వరా ! నాజీవితమెంత నిరర్థకమైనదిగాచేసితివి. నేనిప్పుడు తల్లిదండ్రుల ముఖమేవిధి చూతును ? తెల్లవారితే నలుగురిలో మొగమెత్తుకొని తిరుగడమెలాగ ? అన్నివిధముల భ్రష్టురాలనైతిని. నాదుష్టచేదములకు తగినప్రాయశ్చిత్తమైనది. ఆహా ! పురుషజాతిని కలనైన నమ్మకూడదు. ఆమోసగాని కల్లబొల్లి ప్రేమనునమ్మి భ్రష్టురాలనైతిని. హృదయపూర్వకముగా ప్రేమించిన నాహృదయాధినాధుడు నన్ను వీడిపోయెనుగదా ! యిక నాకే సౌఖ్యమును వలదు. అవివాహితనై, సంఘసేవ చేయుచు ఆదర్శప్రాయమైన జీవనము గడపెదగాక! రంగా! యికనీవేశరణ్యము.

(నిష్క్రమించును)

(తెర పడును)

డాక్టరు

పంచమాంకము.

మొదటి రంగము.

ప్రదేశము : గృహాంతర్భాగము.

ప్రవేశము : రాజ్యం ఆనంద్.

ఆనం—రాజ్యం. నన్ను Disturb చేయకు. ఏదీ ఆపుస్తకము యిలా యిచ్చెయ్యి.

రాజ్యం—నేనివ్వను. ఏంచేస్తావు ?

ఆనం—మర్యాదగా అడుగుచున్నాను. యిచ్చెయ్యి.

రాజ్యం—నేను మర్యాదగా చెబుతున్నాను. యివ్వనని.

ఆనం—ఆహా ! అలాగా (అని రాజ్యం చేతిలోని పుస్తకమును బలవంతముగా లాగికొని సోఫాపైకూర్చుండిచదువుకొనుచుండును)

రాజ్యం—పాపం. అంతశ్రద్ధగా చదువుకొనేవాళ్ళను పాడుచేయడమెందుకు ? నేను వెళ్లిపోతాలే. (పోవుచుండును)

ఆనం—(చూచి) రాజ్యం ! రాజ్యం ! యిటురా.

రాజ్యం—నేను రాను. (పోబోవ)

ఆనం—(ఆపి) Book తీసికొన్నానని కోపమొచ్చిందా ?

రాజ్యం—నాకుకోపంవస్తే నీకేమి ? నన్ను వొదిలెయ్యి. వెళ్ళిపోతాను. (విదలించుకొని పోబోవును)

ఆనం—ఓహో! ప్రణయకోపమా? యీరోగానికి నాకుమందు తెలుసును. ఉందు. (ముద్దిడును)

రాజ్యం—మంచిమందే. (అని నవ్వును)

ఆనం—మంచిమందు గాకేమి? నేనుపయోగించిన మందువలన టక్కున ఆరోగం కుదిరిందా? లేదా?

రాజ్యం—డాక్టరుగారు యిటువంటి రోగాలను కుదుర్చడములో Specialist అనుకుంటాను. ఏమాత్రం experience ఉందండి. డాక్టరుగారూ?

ఆనం—యిదివరకేమీ experience లేకపోయినా యిప్పుడు సంపాదిస్తున్నాను.

రాజ్యం—మామంచి డాక్టరువే!

ఆనం—రా! యిటురా! కూర్చుందాము. (కూర్చుండచేయును).

రాజ్యం—పాపం. నీ చదువుకు భంగమేమో!

ఆనం—ఏనాడు నిన్ను వివాహం చేసుకుంటానని Promise చేసేనో ఆనాడే భంగమయింది నాచదువు.

రాజ్యం—ఆనంద్! అస్తమానూ ఏదోపుస్తకము చదువుకుంటూ ప్రపంచంతో సంబంధం లేకుండాఉంటే ఏమిప్రయోజనం? లోకజ్ఞానము సంపాదించవద్దా! ఆనందంగా కాలము గడపే దెప్పుడు?

ఆనం—పుస్తకాలు చదువుకుంటూ ఉంటేమటుకు ఆనందం ఉండదా? ఎటువంటి చక్కనిభావాలు వెల్లడవుతాయి? ఎంత జ్ఞానము సంపాదించవచ్చు. నిజంగా యీవిద్య ఎంత ఉపయోగకర మైనదో తెలుసునా? విద్యయే అజ్ఞానాంధకారమును తొలగించెడి అద్భుతజ్యోతి.

రాజ్యం—నేను కాదనను. గాని యీ Books వల్ల సంపాదించే knowledge కన్న ప్రకృతిని study చేస్తే మంచి knowledge సంపాదించవచ్చునని నా అభిప్రాయము. యీ ప్రకృతి

అంతా ఒకపుస్తకంకాదూ. యీ పుస్తకాన్ని Careful గా study చేస్తే ఎంత జ్ఞానసంపన్నులు కావచ్చును.

ఆనం—ప్రకృతిపుస్తకములోని విషయములను త్వరగా Grasp చేయలేము. కాని అనుభవజ్ఞులగు మహాకవులు వ్రాసిన యీగ్రంథములను చదివితే మనకు సర్వము సులభంగా విశదమౌతుంది. అందుచేత వీలైనంతవఱకూ చదువుతూఉండాలి.

రాజ్యం—చదువు చదువంటావు. యీ చదువువలన ప్రయోజనమేమిటి? యిలాగ పెద్దపెద్ద చదువులు చదివినవారందరు చేస్తున్న ఘనకార్యమేమిటి? చివఱకు కాఫీహోటలులో చిప్పలు కడుక్కోడానికి ఉపయోగిస్తుందీవిద్య. ఏమిటీ విద్యవలన ఉపయోగం.

ఆనం—ఎంతపొరబడుచున్నావు రాజ్యం! విద్యవలన ప్రయోజనమేమిటా? చూడు.

సీ. జ్ఞానముకలిగించు ♦ సర్వసంపదలిచ్చు
విశ్వమందింక నీ ♦ విద్యకాదె?
దొంగలకును కూడ ♦ దొరకకుండు ధనము
విశ్వమందింక నీ ♦ విద్యకాదె?
సంఘగౌరవమిచ్చు ♦ శాశ్వతసుఖమిచ్చు
విశ్వమందింక నీ ♦ విద్యకాదె?
వినయవంతునిచేయు ♦ విమలచరితుఁజేయు
విశ్వమందింక నీ ♦ విద్యకాదె?

గీ. విద్యయేగద జనులకు ♦ వేడ్కనిచ్చు
విద్యగలవాడె చక్కగ ♦ వినుతికెక్కు
విద్యనేర్చిన వ్యక్తియే ♦ విబుధుడగును
విద్యనేర్వనివాడిల ♦ వింతపశువె!

రాజ్యం—నిజమే. విద్య అంత ప్రయోజనమైనది గావచ్చును. గాని, యీ ఇంగ్లీషువిద్యమాత్రం కాదు. చక్కగా ఏ భారతభాగవ

తాదులో, ఏ రామాయణ గ్రంథమో, చదువుకుంటూ, ఏ వేదాధ్యయనమో చేస్తే ఆవిద్య చాలా ఉపయోగిస్తుంది.

ఆనం—అలాఅనకు. ఏవిద్యకుండవలసిన importance ఆవిద్యకుంది. అందుచేత అన్నివిద్యలలోనూ ప్రవీణుడయితే చాలమంచిది.

రాజ్యం—సరే, అయితే అన్నిశాస్త్రాలు చదువు. ముందీశాస్త్రం నేర్చుకో. (అని ముద్దిడుచుండును).

(ప్రవేశం : సీతాపతిరావు)

సీతా—అమ్మాయీ! ఏమిచేస్తున్నావు?

రాజ్యం—ఆనందుతో మాట్లాడుచున్నాను. రండి నాన్నగారూ! యిలాకూర్చోండి.

సీతా—మంచిది. (కూర్చుండి) నాయనా! ఆనంద్! యిటురా! కూర్చో. నీతో కొన్ని ముఖ్యవిషయాలు మాట్లాడాలి.

ఆనం—అలాగే. (కూర్చుండును. రాజ్యం తండ్రివద్ద నిలచియుండును).

సీతా—నాయనా! మీ యిరువురూ అన్యోన్యంగా అతి గాఢంగా ప్రేమించుకుంటూన్నట్లు నేను గ్రహించేను. అమ్మాయిని వివాహం చేసుకోమంటే నిన్నుతప్ప యింకొకడిని చేసుకోనంది. అందుచేత ఆమెను వివాహం చేసుకోవడానికి నీకేమైనా అభ్యంతరముందా?

ఆనం—నాకేమీ అభ్యంతరములేదు. రాజ్యాన్ని తప్పక వివాహం చేసుకుంటాను.

సీతా—సరే. చూడునాయనా! మన కిదివరకే బంధుత్వముంది. నీ ఆస్తిపాస్తులతో నాకేమీ సంబంధములేదు. నాకు కావలసినది మీరిద్దరూ సుఖంగా కాలక్షేపం చేయడమే? తెలిసిందా? నాపిల్ల సౌఖ్యానికిమాత్రం నీవేమీ భంగం చేయకూడదు.

ఆనం—మామగారూ! నేను రాజ్యం సౌఖ్యానికేమీ భంగంచేయను. తప్పక వివాహం చేసుకొని, ఆమెను సుఖపెడతానని దేవుని సాక్షిగా మీఎదుట ప్రమాణము చేస్తున్నాను.

సీతా—ఛాయి ఏమమ్మా! నీకేమీ అభ్యంతరము లేదుగదా!

రాజ్యం—(మౌనము సూచించును)

సీతా—అయితే మీయిద్దఱిని తప్పక దంపతులను చేస్తాను. యింకో వారంరోజులలో ముహూర్తము నిశ్చయించేను. యిదివరకే ఆనందు తండ్రితో సంప్రదించేను. ఆయన ఏమీ అడ్డుచెప్ప లేదు. చిట్టితల్లీ! నీకోర్కె నెరవేఱుతుంది లే.

(జనార్దనం ప్రవేశించి)

జనా—May I step in?

సీతా—Yes! Come along. what is the matter?

జనా—ఎవరో ఒక అమ్మాయి, పిచ్చిదిలా ఉంది. ఆనంద్‌కోసము వెతుకుతూ-ంటూవచ్చి ఆనంద్‌ను చూపించమంటూంది.

ఆనం—నాకోసమా? ఎవరది?

సీతా—లోపలికి రమ్మను.

జనా—అలాగే! (తెరవంక జూచి) యిలా రావమ్మా! లోపలికిరా!

(పూర్ణ పిచ్చిదానివలె ప్రవేశించి)

పూర్ణ—నాఆనందుకు వివాహమా? చెప్పు. ఆనంద్! నన్ను విడ చేవా? ఆనంద్! నాఆనందును చూపించండి. అడుగో! ఆనంద్! పెళ్లి చేసుకున్నావా? ఆనంద్!

ఆనం—(ఆశ్చర్యముతో) పూర్ణా!

పూర్ణ—ఆనంద్. (అని పడిపోవును)

(ఆనందు దగ్గఱగా కూర్చుని యుండును)

సీతా—ఎవరీమె?

రాజ్యం—ఏమిటీ! హెడ్మాష్టరుగారి కూతురు పూర్ణా! యీవిచిత్ర మేమిటి?

పూర్ణ—(మెల్లగా) ఆనంద్! అబ్బా! దాహం. దాహం.

సీతా—పాపం. యీపిల్ల చాలా అలసినట్లున్నది. ఒంట్లో స్థిమితం లేదు. రండి లోనికి తీసికొనిపోయి ఉపచారాలు చేద్దాము.

(పూర్ణను ఎత్తుచుందురు)

(తెర పడును)

రెండవ రంగము.

ప్రదేశము : వ్రాలియున్న తెరముంగిట.

ప్రవేశము : బాలకృష్ణన్.

బార — అడ్డడ్డ! ఎంతపని జరిగింది ? I never expected this! యిప్పుడు ఏమిచేయుదును ? నాకుద నిండా అవమానము జరిగింది. యిప్పు నలుగురిలో ఎటతిరిగేది. అడ్డడ్డ. (అని కొంచె మాలోచించి) యిది ఎల్లా నాన్ద cast feeling చూడబట్టి గదా! నాన్ద ఎంతదుర్మార్గుణ్ణి. Though I am an educated gentleman I behaved like a brute. అంతా దొంగమాదిరి పనిచేస్తిని. నామూలంద గదా హెడ్మాష్టరు పనిపోయింది. ఆతడుద నిండా మంచివాడు. Self interest చే అతగాడిమీద జమీందారుకి చాడీలుచెప్తిని. O! my God! అవి ఎల్లాం తలుచుకుంటే నాకుద గుండె పగులుచున్నది. అడ్డడ్డ! ఎంతపని చేస్తిని. లంచములుపుచ్చుకుంటిని. రొంబ చెడ్డపనిచేస్తిని. యిది ఎల్లాందిని నన్నుద ఎంతతిట్టుచుందురోగదా! రామచంద్రా! నాకుద మార్గమేది? What to do? యింక యిక్కడఉంటే అందర్ని ఎలాగ చూస్తాను. (యిటునటు తిరిగి) Love is blind? Really Love is blind! ఆలీలమీద ఉండే love కి గదా యింతచేస్తిని. నామూలంద కాలేజీకి ఎంత bad name వచ్చింది. Not only to college దేశాని కంతకీ bad name తెచ్చితిని. దానికిదఫలం అనుభవిస్తిని. రామచంద్రా! యిప్పుడ నాకేది దారి ? ఎంగిపోతాను ? అడ్డడ్డ! ఏమిచేయుదును ?

(విచారించు చుండును)

(పట్టాభిరామయ్య, జగ్గన్న ప్రవేశింతురు)

జగ్గ — అయ్యా! నావలన అనవసరమైన శ్రమ తీసికుంటున్నారు.

పట్టా—(అపవారించి) దానికేమిలెండి. చూడండీ! ఆయన ప్రిన్సిపాల్ గారు కాబోలునే!

జగ్గ—(నిదానించి) చిత్తము. ఆయనే

పట్టా—(ముందుకు నడచి ప్రిన్సిపాలును సమీపించి) ఓహో! ప్రిన్సిపాలుగారింకా ఊళ్లో ఉన్నారా?

బాల—(విచారవదనముతో) Sir, నేనుద నిండా మోసగాడ్ని. మీ ముఖము చూచుటకు నాకుద చాలా సిగ్గుగా నున్నది. బుద్ధి వచ్చింది. Sir! బుద్ధివచ్చింది. మీకుదా నిండా అపకారము చేస్తిని. క్షమించండి.

పట్టా—మీరు నాకేమీ అపకారం చేయలేదు. సరస్వతమ్మ తల్లికి కేంద్రస్థానమై, పవిత్రమైనటువంటి మహాసంస్థకు అధికారుడగు యీ హెడ్మాష్టరుగారికి అపకారం చేసారు. యీనాటికైనా మీతప్పు గ్రహించుకున్నారు. సంతోషమే.

బాల—(హెడ్మాష్టరును సమీపించి) అయ్యా! నేనుద మీకు రొంబ కష్టం తెచ్చి పెడితిని. అధికారగర్వముచే క్రిందుమీదు గానక లంచగొండినై, జారుడనై, మతద్వేషినై మీకుద నిండా ఆపద తెచ్చి పెడితిని. నన్నుద క్షమించండి. Sir!

జగ్గ—అయ్యా! మీరు పొరబడుచున్నారు. నాకేమీ మీరపకారం చేయలేదు. వైరివీరులను చీల్చి చెండాడి, శత్రుభయంకరులై, అన్యదేశస్థులను సైతము హడలగొట్టి, మహాసామ్రాజ్యము స్థాపించి భారతీయ విజయపతాకము నాటిన మహాప్రభువులను కనిన భూమి మన భరతభూమి. విద్యల కగ్రస్థానము వహించిన భూమి మన భరతభూమి. మహాపతివ్రతామతల్లులను గన్న భూమి మన భరతభూమి. సర్వసంపదలకు నిధియని పేరొందిన భూమి మన భరతభూమి. అట్టి పవిత్రమైన మాతృభూమికే

తీరనికళంకము కల్గించేరు. యిలాగ మనలో మనము జాతిమత వైషమ్యాల నుంచుకొని దుష్టులమై ప్రవర్తించినచో మన భారతజనని దాస్యశృంఖలము లెప్పుడు విడును. మనము భారతీయులముగామా? మన పూర్వీకుల ఉడుకురక్తము మన ప్రతీనాళములలోనూ ప్రవహించుటలేదా? భారతీయుల పౌరుషము అణగిపోయినదా? భారతీయుల ఖ్యాతి బూడిదలో పోసిన పన్నీరయినదా? చూడండి. అసహాయులమగు మనలను జూచి జగదేకమాత, పూత చరిత, ఆహా! మనభరతమాత కంటి వెంట రక్తబిందువు లెట్లు రాల్చుచున్నదో? భారతీయులమై జన్మించినందులకు మాతృసేవ చేయవలదా? ఆమెను సంతోషపెట్టవలదా? ఆమె కంటినీరు తుడచివేయుటకు మన మందఱము నడుము కట్టాలి! అందుకు ముందు ఐకమత్యత కావాలి. అందుచే మన మందఱను సుహృద్భావముతో, సోదరభావముతో మనశాయశక్తులా పనిచేయాలి. అణగియున్న భారతీయుల పౌరుషాన్ని చూపించాలి. ఢంకామీద దేశదేశముల భారతీయుల విక్రమాన్ని చాటాలి.

పట్టా—చక్కగా చెప్పేరు హెడ్మాష్టరుగారు. విద్యాధికులమైనందుకు మనము మన బాధ్యతను గుర్తించుకొని సన్మార్గులమై విద్యాహీనులను సరియైన త్రోవలో పెట్టాలిగాని, మనమే పశుప్రాయులమైతే దేశానికెంత అపయశము?

బాల—Sir! మీరు చెప్పింది నిజం. అంతా గ్రహించేను. బుద్ధి వచ్చింది. యిక ముందుద సంఘసేవ చేయుచు, ప్రశాంతమైన జీవితము గడుపుతాను. మావూరు కుంభకోణం పోయుందును. శలవు. దయమాత్రం ఉంచండి. I will dedicate my life for our mother land. అన్నిచోట్ల lectures యిస్తు యిటువంటి దోషాలను బాపుతాను.

పట్టా—అది చాలా మంచిపని. మీరు సరిగా ఉంటే తిరిగి మిమ్మల్ని appoint చేస్తాను.

బాల—అయ్యా! క్షమించండి. నాకుద ఉద్యోగం వొద్దు. యింక కాలేజీలో ఏమొగంతో ఉద్యోగము చేస్తును. వొద్దు. కుంభకోణము పోయి సంఘసేవ చేయుచు, ఉన్నదాని తో ప్రశాంతమైన జీవనము గడుపుతాను.

జగ్గ—సరే! ఒక సంతోషవార్త చెప్పడం మరచిపోయాను. నాపూర్ణ ఎక్కడకూ పోలేదు. ఆనందువద్దనే ఉన్నదట. యిదిగో wire వచ్చింది ఇక్కడనుంచి మేమిప్పుడు అక్కడికి పోతున్నాము. ఆ అపవాదు మీామీాద వేసినందుకు క్షమించండి.

బాల—నిండా సంతోషం. ఎప్పుడు మంచివారియందు God ఉన్నాడు. అమ. నాకుద నిండా సంతోషంగా ఉంది. తప్పక పూర్ణానందులకు marriage చేయండి.

పట్టా—train దాటిపోతుందేమో, నడవండి మరి.

జగ్గ—అయ్యా! శలవు. యిదే కడసారి ఏదో మీావద్ద పనిచేశాను. అనేక తప్పు లుండవచ్చును. అవన్నీ క్షమించాలి.

బాల—అమ్మమ్మా! ఎంతమాట చెప్తిరి. నాతప్పులుద మీారు క్షమించాలి. (అని చేతులు పట్టుకొనును)

పట్టా—అందరిని ఆభగవంతుడే క్షమిస్తాడు. లెండి. కాని ప్రిన్సిపాలు గారూ! మీారు కుంభకోణం వెళ్లినతర్వాత ఉత్తరాలు వ్రాయిస్తూ ఉండాలి.

బాల—అమ. యింతటినుండి ఆంధ్రులు, అరవలు అన్న feeling లేకుండా అందఱమూ ఐకమత్యతతో ఉండాలి.

Trust no future, howe'er pleasant!
Let the dead past bury its dead?
Act—act in living present!
Heart within and God o'er head

అని, ఆంగ్లకవి Long Fellow వ్రాసిన వాక్యములనుద అనుసరించి ప్రవర్తించాలి.

పట్టా & జగ్గ—శలవు.

బాల—అమ. శలవు. (ప్రిన్సిపాలు ఒకప్రక్కకు, పట్టాభిరామయ్య, జగ్గన్నగార్లు మరియొకప్రక్కకు నిష్క్రమింతురు)

మూడవ రంగము.

ప్రదేశము : రాజబాట.

ప్రవేశము : కుమార్.

కుమా—(సభాసదుల నుద్దేశించి) ఓ! మహాజనులారా! పురవాసులార! నాదొక విజ్ఞప్తి. Well Ladies and gentle men! Boys and girls! Now I am going to deliver a lecture on Modern education and Modern students. (కొంచెమాగి) అయితే మీరెవరూ చప్పట్లు కొట్టరేమిటి? పోనీలెండి. నేనే కొట్టుకుంటాను. (అని చప్పట్లుకొట్టి) My dear సోదరులారా! నేనీసమయంబున, Modern విద్యగురించి, విద్యార్థులను గురించి, యీ మధ్యను నేను సంపాదించినకొద్ది experience తో lecture deliver చేయ సమకట్టినందులకు నన్ను excuse చేసి, Market వీధిలో పెట్టేదేమిటి, మందుల షాపులాగ, Meeting అని మండిపడక, నా speech లోని Mistakes Count చేయక Merits మాత్రము గ్రహింతురని నా belief. మహాజనులార! యీకాలంలో కారబూంది, అటుకులు వగైరాలు Mix చేసి Hotels లో మనము eat చేస్తున్నట్లుగా, ఇంగ్లీషు, తెలుగు Mix చేసి మాట్లాడపోతే అర్థం చేసుకోవడంకష్టం. ఆవిధంగా నేటి Modern విద్యాభిమానులందఱు యీశంకరభాష speal చేయకమానరు. మనప్రస్తుత

విద్య అలా మనలను తయారుచేసింది. Student సోదరులారా! నేటివిద్య ఉదరపోషణార్థమే కాని విజ్ఞానముకొఱకు గాదని మీరూగ్రహించాలి. B. A. పరీక్షప్యాసయి అప్పుడే School leaving student ని బజారులోనికిపోయి 1 గజం గుడ్డ తీసికొని రమ్మంటే దాని నాణ్యము తెలియక తబ్బిబ్బు పడతాడు. యీవిధంగా ఉపయోగిస్తూంది మనకీవిద్య. దీని వలన శుచిశుభ్రతలు, జాతిభేదాలు, వర్ణాశ్రమధర్మాలు వల్ల కాట్లోకలిసేయి. జందేలు తీసి కుక్కమెడలో వేసేము. Table meals కోసం Try చేస్తున్నాము. Dhowaties (ధోవతి) leav ng, Trousers wearing వచ్చింది. పిలక మాని క్రాపింగుపెట్టేము. పౌరుషం తగ్గించుకొని మీసాలన్ను ముక్కులోనికి తీసుకున్నాము. కచిక బూడిద వదలి face powder use చేస్తున్నాము. సంధ్యావందనాలు సంతచెఱువు గట్టుబట్టేయి. ఖర్మంచాలక మా father లాంటి వృద్ధ Devils బాధ పడలేక ఏ two months కో ఒకసారి సంధ్యావందనానికి కూర్చుంటే, అసలు మంత్రంవదలేసి "ఓం! కేశవాయనమః! ఓం! నారాయణానమః! ఓం! హిట్లరాయ నమః! ఓం! Queen Victoria యనమః! ఓం! Great war యనమః!" అని జపించ వలసివస్తుంది. Student సోదరులారా! బాగా ఆలోచించండి. బజారులోనికిపోయి ఒక వీశె వంకాయలు కొనలేని S. S. L. C. student కి జహాంగీరు కాలములో వచ్చిన రాయభారి సంగతెందుకు? తన వంశావళి తెలియనివానికి Henry II వంశ వృక్షమెందుకు? కావున నోసోదరులారా! యీకఅవురోజుల్లో కిర్సనాయిలుకి దొంగచీట్లు produce చేసి నానాతంటాలుపడి, రాత్రంతా మధ్యమధ్యను ధూపదీప నైవేద్యాలతో జాగారం

చేసి ఆనాలుగు ముక్కలు బట్టీపట్టి ఆపరీక్ష పేపరుమీద చీదేసి రావడముకన్న మంచి లోకజ్ఞానాన్ని, అంటే English లో Wordly knowledge gain చేయడానికి try చేయడం best అని నా belief Then next point నేటి విద్యార్థులము మనమంతఅము నవనాగరికతో వ్యామోహాములో పడిపోయి, క్రాపు Y. V. Rao లా cut చేసుకున్నానా లేదా? మీసాలు Hitler మీసాలులాగ ఉన్నాయా లేదా! Shirt అశోక్‌కుమార్‌లాగ తొడిగేనా లేదా. అని యిటువంటి పిచ్చిభ్రమలతో ఏడుస్తున్నామేగాని మన Position మనము realise చేసుకోవడం లేదని నా belief యింతే గాకుండా నాలాగ love affairs లో పడిపోయి, అమ్మాయికోసము Special lodgings తీసికొని వృధాప్రయాసపడి చివరికి మన గొంతుకకు స్వహస్తములతోనే ఉరిత్రాడు వేసుకుంటున్నామని నా belief కావున నో సోదరులారా! యిప్పటికే చాలా కాలతీతమయినది. నే deliver చేసిన speech లోనివి ఏవైనా మీ కన్వెఇస్తే చెంపలు వాయించుకొని, క్షమించుకోవలసినదని కోరుతూ, లేనిపోని వేషభాషలకు లోనుగాక విద్య నభివృద్ధి చేసుకోవలసినదని విన్నవిస్తూ, Students ని శుద్ధబట్టీరాయుళ్ళాగ తయారుచేయవద్దని ఉపాధ్యాయ మహాశయులను ప్రార్థిస్తూ, యీవిధంగా అడుగంటుచున్న విద్యను Reconstruct చేసి కీర్తిశేషులు కండని పెద్దపెద్దలను Request చేస్తూ,

(తెరలో ఓ! భారతీయ సోదర సోదరీమణులారా!)

కుమా—(తెరవంక జూచి) అమ్మబాబోయి! లీలవిస్తూంది. నేను కంట బడితే ప్రమాదము. తన్ని love చేయమంటుంది. సోదరు

లారా! యింతటితో నా Market meeting end చేస్తూ, తిరిగి మిమ్మల్ని ద్వారకాలంచి హోమ్‌దగ్గరో, బ్రహ్మసమాజందగ్గరో, సంతచెఱువుగట్టుమీదో, జగన్నాథపురం వంతెనదగ్గరో కలసికొంటానని విన్నవిస్తూ నిష్క్రమిస్తాను. లీలకూడా ఏదో Lecture ఇస్తుందికాబోలు. మీరెవ్వరు మాత్రము దానిని love చేయకండి. అదిగో! యీదారినే వస్తుంది. Good-bye, Good-bye. (అని ఒక్కపరుగున తెరలోనికి బోవును).

లీల—(ప్రవేశించి) ఓ భారతీయ సోదరసోదరీమణులారా! నాదొక చిన్నమనవి. నేడు మన భరతభూమి క్రూరవ్యాఘ్రములనందగు శత్రువీరులకును, దరిద్రపిశాచమునకును విహారభూమిగా మారినది. ఎన్నో కుటుంబాలు వీని పాదములక్రింద ప్రాణముల గోల్పోవుచున్నవి. ఎందరో తమ కన్నీటిధారలచే భారతమాత పదముల నింపుచున్నారు. ఎందరో తమ జీవితములను ధారవోయుచున్నారు. దీనికికారణము? శత్రువు. కావునసోదరులారా! మాతృదేశమును రక్షించుకొనుట మనవిధియై యున్నది. ఇంకా పూర్తిగా శత్రువులు మనదేశమును కబళించలేదు. మెల్ల మెల్లగా గుటకలు వేస్తున్నాడు. ఈ విషయములో మనకు ప్రభుత్వము సహాయము చేస్తానంటూన్నది. కాబట్టి మనము ప్రభుత్వము వారికి సహాయకారులమై నిల్చి మనదేశాన్ని శత్రుహస్తముల పడకుండా రక్షించుకొనడం సమంజసమని నా ఊహ.

అది యటుండ నేడు మన భరతదేశములో మనతోటి సోదరు లెందరో ఆకలిబాధకు తమప్రాణముల నర్పించుచున్నారు. మీరు పేపర్లలో చదివేవుంటారు. కలకత్తాపట్టణములో ఎందరో స్త్రీలు ఒకపూట తిండికొఱకు వ్యభిచరిస్తున్నారట! దీనినిబట్టి ఆలోచించండి. ఎంత దీనదశలో నున్నారో? సోదరీమణు

లారా! తమ పాతివ్రత్య మహిమచే పంచభూతములను, భూమ్యాకాశములను తారుమారుచేసిన మహా పతివ్రతామ తల్లులను గనిన మన భరతమాత నేడెట్టి హీనదశలో నున్నదో ఆలోచించండి. ఆ కలకత్తా పురవాసులందరు,

ఉచ. మలమల మాడుచుండ నిట ♦ మాకది ఏలయటంచు మీరు వ్యా
కులతనుగాంచి డెందమున ♦ గుందక ధీరత నిల్చియుండియున్
కలుషముగా సుఖంబులను ♦ గాంచి హసింపకతోడివారి బా
ముల తొలగంగ జేయుట ప్ర ♦ మోదముగూర్చును గాదె
యిమ్మహిన్.

కాబట్టి మహాశయులారా! మనతోటి సోదరుల కడుపుమంట చల్లార్చకుండా మనము లేనిపోని వ్యసనములకు లోనై డబ్బు వృధా ఖర్చు చేయడం సమంజసముకాదు. ధనికులు, దరిద్రులనిగాని, ఆడవారు మగవారు అనిగాని ఏవిధమైన భేదము లేకుండ మీకు తోచినది. కాని మొదలుకొని మీశక్తి ఉన్నంతవరకు Bengal క్షామ నివారణార్థమై సహాయం చేయండి! సోదరీ మణులారా! మేమబలులము. మావద్దేముంటుంది సహాయము చేయడానికని ఉపేక్షించకండి. మీరు పువ్వులను కొనుకోటవటం మాని ఆడబ్బే యీవిధంగా ధర్మముచేయండి. మీ భర్తలకు బోధించి సహాయము చేయించండి. మీ శాయశక్తుల శ్రమపడి తోచినదే సహాయముచేసి, మన సోదరుల ఆకలి మంట నణచివైచి భారతీయ ఐకమత్యతను, విజ్ఞానాన్ని, సంఘీభావమును వెల్లడిచేయండి. మహాశయులారా! భారతీయుల ఖ్యాతిని చిరస్థాయిగా చేయుట కిదే సమయము లేవండి. యింకా నిద్రపోకండి. మీ అజ్ఞానమర్మమును జ్ఞానమనెడి జ్యోతిచే తొలగించివైచి ముందు రాబోయే ఆపదలను కాచుకొండి. ప్రజాసేవయే భగవంతునిసేవ. కాబట్టి Bengal క్షామనివారణార్థమై సహాయం చేయండి. బోలో! భారత్ మాతాకు జై. (నిష్క్రమించును).

నాలుగవ రంగము

ప్రదేశము : గృహాంతర్భాగము

ప్రవేశము : పట్టాభిరామయ్య, జగ్గన్న, సీతాపతిరావు

పట్టా—అయ్యా! యీవిషయములో అంతగా ఆలోచించవలసిన దేముంది? పూర్ణా, రాజ్యము లిరువురు ఆనందుని అధికంగా ప్రేమిస్తున్నారు. ఇపుడు యిరువురిలో ఏఒకరికి ఆనందుని వివాహం చేసినా వారు బాధపడక తప్పదు. అందుచే యిఋవురిని ఆనందుకు వివాహం చేయడం మంచిదని నాఊహ. మీఅభిప్రాయమేమిటి?

జగ్గ—నాకేమీ అభ్యంతరము లేదు. అలాగ చేయడమే మంచిదని నాఅభిప్రాయము.

సీతా—I too second it.

పట్టా—మన అడ్డులేదు. కాని మరి వారి అభిప్రాయమేమిటో?

సీతా—నేను మాఅమ్మాయిని యీవిషయంలో అడిగితే అంగీకారమే సూచించింది.

జగ్గ—పూర్ణకూడా వొప్పుకుంది.

పట్టా—సెభాష్ ! యింకనేమి ? అయితే ఆనందు యిఋవురిభార్యల భర్త అవుతాడన్నమాట. ఎక్కడకు వెళ్ళేరు వీళ్ళు.

సీతా—షికారుకి.

పట్టా—శేష్ ! అంతా ఐకమత్యంతోనే మసలుచున్నారన్నమాట.

(ప్రవేశం : జనార్దనం)

జనా—(సీతాపతితో) అయ్యా ! మీకేదో letter వచ్చిందండి.

సీతా—ఏమిటది ? (అని జనార్దనం చేతిలోని ఉత్తరమును తీసికొని, చదువుకొని, అమితానందముతో) నాయనా ! జనార్దనా ! ఎన్నాళ్ళకు నిన్ను కలసుకొన్నానురా! యిటురా! నాయనా! (అని జనార్దనమును కౌగలించుకొనును)

జనా——(సంతోషముతో) నాన్నగారూ! ఆభగవంతుని దయవలన చివరకు మిమ్ములను కలసుకొన్నాను. (జగ్గన్న, పట్టాభిరామయ్యలు ఆశ్చర్యమును సూచించు చుందురు)

సీతా——నాయనా! నాజన్మసార్థక మయినది. నేటికి ఆభగవంతుడికి నాపైయనుగ్రహము కల్గినది. నా ఏకైక పుత్రుని నాకప్పగించాడు. నాయనా! యివాళెంత సుదినము! (అని కౌగలించుకొనును)

పట్టా——ఏమిటీ విశేషము?

సీతా——అయ్యా! ఈతడు నాకుమారుడు. చిన్నతనమందే దొంగలచే తస్కరింపబడి ఎచ్చటికో తీసుకుపోబడినాడు. ఎంత ప్రయత్నించినా యీతనిజాడ తెలిసికొనలేక పోయినాము. అలాగ ఉండగా యీమధ్యని అప్రయత్నంగా నాకొకనాడు యితనిని కలుసుకోవడం తటస్థించింది. యీతని దీనచరిత్ర విని నేనాదరించేను. యీతని చరిత్ర నాకుమారుని చరిత్రను బోలియుండుటచే నాకనుమానము కల్గి కలకత్తా పోలీసువారికి యీవిషయంలో enquiry చేసి నాకు తెలియబఱచవలసినదని వ్రాస్తే, వారు యీతడు నాకుమారుడే అని నిర్ధారణచేస్తూ యిదిగో report పంపించేరు.

పట్టా——మాబాగుంది. నాటకంలో యిదొక అంతర్నాటక మన్నమాట.

జగ్గ——యిదంతా జగన్నాటక సూత్రధారుని మాయానాటకము.

జనా——(తెఱవంక జూచి) అరుగో! పూర్ణానందులు, అమ్మాయి వొస్తున్నారు.

(ఆనంద్, రాజ్యం, పూర్ణ ప్రవేశము)

సీతా——(రాజ్యంతో) అమ్మా! తప్పిపోయిన నీఅన్నగారు దొరికేడు. యిడుగో. (అని జనార్దనమును జూపును)

రాజ్యం——అన్నయ్యా!

జనా——అమ్మాయి (అని కౌగలించుకొందురు)

ఆనం—ఆవంక యీవంకకూడా బావమరది లేదని విచారిస్తున్నాను. నేటికి నాకోరిక ఫలించింది. Good morning బావగారూ!

జనా—Good morning !

పూర్ణ—నాన్నగారూ ! యీ ఆనందసమయంలో యింకొక సువార్త. ఆనందు 'డాక్టరు' పరీక్షయందు తీర్ణుడయినట్లు ప్రకటించేరు.

అందరు—ఆనందము. మహానందము.

పట్టా—నాయనా ! నిన్ను పూర్ణానందరాజ్యానికి పట్టాభిషిక్తుని చేయదలచుకున్నాము. (అని పూర్ణను, రాజ్యంను చూపి) యీ యిరువురిని నీకు వివాహం చేయదలచుకున్నాము. ఏమంటావు ?

ఆనం—అమ్మయ్యా ! మనస్సు స్థిమితపడింది. యిరువురికి promise చేసాను. యిప్పుడెలాగా అని నా mind అంతా puzzle అయిపోయింది. మార్గము చూపించేరు. అలాగే కానివ్వండి.

పట్టా—మీ రేమంటారమ్మా ?

రాజ్యం—మేమిరువురము సవతులమై ఆదర్శప్రాయమైన జీవితము గడుపుచూ ఆనందుతో ఆనందిస్తాము.

పూర్ణ—సవతులకు పడదను లోకసామెతకు వ్యతిరేకం కలిగించి అత్యంత ప్రేమతో ఆదర్శకముగా కాలము గడుపుతాము.

సీతా—అయితే అందరి అభిప్రాయములు ఒకటే. కానిచ్చేదా మిప్పుడే వివాహం.

జగ్గ—అవును. అనుకున్నదేదో అయిపోతే మంచిది.

పట్టా—అవును. తలచుకొన్ననాడే తాతపెళ్ళి కానివ్వండి. సమయము.

సీతా—అది జమీందారుగారి చేతులతోనే జరగాలి.

జగ్గ—అయ్యా ! మాకోర్కె నెఱవేర్చాలి.

పట్టా—దానికేమి ! పూలమాలలు తెప్పించండి.

సీతా—నాయనా! జనార్దనం లోనికిపోయి దేవుని మెడలోని పూల మాలలు తీసికొనిరా.

జనా—అలాగే. (అని లోనికిబోయి తిరిగి పూలమాలలతో ప్రవేశించును).

పట్టా—అయ్యా! డాక్టరుగారూ యిలాదయచేయండి. మీరిలారండి అమ్మా (అని హస్తములకలపి పూలమాలలు ధరింపచేయును).

అందరు—డాక్టరుగారికి జై.

పట్టా—డాక్టరుగారూ! యిద్దరు పెళ్లాలమధ్య యిఱుకుకొని బాధపడక జాగ్రత్తగా కాలం గడపాలి.

ఆనం—అంతా మీయాశీర్వచన ప్రభావము.

(దంపతులు పెద్దలకు నమస్కరింతురు)

జగ్గ—బిడ్డలారా! యీఆనందఫలాన్ని యిఱువురు సమంగా పంచుకుంటూ, ఐకమత్యంతో సుఖజీవనము గడుపుదురుగాక!

సీత—సంఘసేవ చేయుచు, ఆదర్శప్రాయమైన జీవితము గడుపుదురుగాక!

పట్టా—డాక్టరుగారు మంచి మందునిస్తూ గొప్ప ఖ్యాతి గడించెదరుగాక!

జనా—అంతా ఆభగవంతుని లీలావిలాసము. క్షణములో ఆనందము. మరుక్షణములో విచారము. యిలాగ ఆడిస్తూ ఉంటాడు.

సీతా—బంధువులందరికీ త్వరగా ఉత్తరాలు వ్రాయిద్దాము.

జగ్గ—మన Principal గారిని కూడా పిలవాలి.

పట్టా—అయ్యా! యీవివాహ సందర్భంలో డాక్టరుగారికి నేను పదిహేనువేలు కట్నముగా సమర్పిస్తున్నాను. అఖండవైభవంగా, అన్ని వినోదములతోనూ, దేశదేశముల మారుమ్రోగేటట్టు వివాహం జరిగించాలి.

ఆనం—అయ్యా! మీరింకా వెరటిత్రోవ నేడున్నారు. మనవినోదముల కిదియా సమయము? దేశమొకవంక శత్రుభీతిచేతను, క్షామముచేతను బాధపడుచుండ మనవినోదములకు తావేది? చూడండి Bengal లో ఎంతోమంది ప్రజలు, అన్నమో! రామచంద్రా! అని విలపించుచు ఆకలిబాధకు ప్రాణముల నర్పించుచున్నారు. అందుచే మనవినోదముల తగ్గించుకొని మనభారతీయులకు సహాయం చేయాలి. మనదేశానికి శత్రువు రాకుండా సురక్షితము చేసుకోవాలి. అందుచే ముందు మన సోదరుల ఆకలిమంట చల్లార్చడానికి, దేశమును సంరక్షించుకొనుటకును, జమీందారుగా రిస్తానన్న డబ్బులో కొంత Bengal క్షామనివారణమునకును మిగిలినది యుద్ధనిధికిని వినియోగిస్తాను.

పట్టా—ఎంత ఉదారస్వభావము !

జనా—నాన్నగారూ! ఆనందు అభిప్రాయము చాలా బాగుంది. అందుకు మనము సహాయకారులమై నిలవాలి.

సీతా—అవును. నేనుకూడా యీవిషయములో ఆనందుకు సహాయం చేస్తాను.

జగ్గ—సెభాష్! భారతీయుల ఖ్యాతి నిలబెట్టాలి.

పట్టా—లేవండి. భోజనాలికి.

అందరు—డాక్టరు ఆనందుకు జై! భరత్ మాతాకు జై!

(నిష్క్రమింతురు)

(తెరపడును)

సమాప్తము.